॥ श्रीः ॥

॥ प्राकृतशब्दरूपावलिः ॥

परिशीलितसमस्ततन्त्रापरिमिततत्त्व-
श्रीविजयनेमिसूरीश्वरचरणार-
विन्दभृङ्गायमाणमुनिप्रताप-
विजयेन संदृब्धा.

सा च
श्रीराजनगरे
प्राग्वाटवंशावतंसार्हतधर्मकार्यार्पिततत-
नुमनोधनश्रेष्ठिवर्यभगुभाईतनुजेन
मनसुखभाई इत्यनेन मुद्राप-
यित्वा प्राकाश्यं नीता

सवत १९६८ वीर सवत २४३८

प्रथमावृत्ति

श्रीराजनगरे

रत्नसागरयन्त्रालये जयसिंहभाइतनुजामृतलाएं

प्रत ५०० सने १९१२

॥ श्रीः ॥

॥ भूमिका ॥

इह खलु जगति संस्कृतनाटकादिषु बहुषु स्थलेषु स्त्र्यादिपात्राणां प्राकृतैव भाषा दरीदृश्यते जैनेषु महत्तरागमेषु च सैवोपलभ्यते परञ्च तद्भाषाया इदानीन्तनकाले ज्ञानं सुष्ठुतरं जनेषु नैवोपलभ्यतेऽतस्ते तत्तद्ग्रन्थस्थिततत्त्वं यथार्थं नैव लभन्ते इत्यस्माद्धेतोस्तेषां तत्तद्ग्रन्थेषु सुखप्रवेशनाय, असाधारणगुणगणमणिमण्डलमण्डितभूघनैरनन्यसदृशोपदेशशक्तिभिर्बोधितकुमारपालावनिपतिभिर्मोक्षमार्गप्रदर्शनप्रदीपमतिभिः समीहितार्थसंसिद्धिकल्पतरुकल्पैर्भवापारपारावारनिस्तारणतरीभिः परप्रवचनाऽनभिज्ञतापादनतोऽधिगतप्रामाण्यैरैहिकामुष्मिकाऽपायसमवायनिरन्यनतनूनत्वविधानपटीयोभिर्मनोहारिविज्ञानदर्शनचारित्रपात्रैः सकलभुवनजनकुन्दसुन्दरशरदिन्दुसयशोभिः प्रबलतरतप्ततपश्चित्रभानुदह्यमानदुरितसमवायैः सार्द्धत्रयकोटिश्लोकपरिमिततन्त्रसूत्रणसूत्रधारकल्पैः श्रीमद्धेमचन्द्राचार्यवर्यपादैर्विरचिताष्टमाध्यायतः समुद्धृत्य स्वल्पमतिनापि मयका निखिलार्हतप्रवचनपरमार्थविदां निजचरणारविन्दविन्यासपावनीकृतक्षोणीनां पुण्यद्रुपरिपल्लवैकतडित्वतां मुनिवराचाराचरणातिनियद्धकटीनां व्यपगतदूषणपारमेश्वरीयशासनोन्नतिविधायिनां नास्तिकावनिरुहोन्मूलनकुञ्जराणां निजदेशनाहलीपासङ्कर्षणतो भव्यक्षेत्रकदम्बकेभ्यो दुरिताचारदर्भाणि व्यपनीय तत्रोप्तसम्यक्त्वबीजानां श्रीमतामाचार्यवर्याणां विजयनेमिसूरीश्वराणां भवतापतप्तजन्तुजातविश्रान्तिविधानैकमहीरुहायमाणचरणद्वयनिर्भरशुश्रूषाप्रभावत प्राकृतस्याखिलविशेषादेशरूपैरुपेता तथा च संस्कृतस्य प्राकृतारम्भे

ङ्कृतस्य च सस्कृतस्वरूपैर्गुर्जरभाषापर्यायैश्च प्राकृतात्मभिर्हारिभिरन्यै-
रलङ्कृतेय प्राकृतशब्दरूपावलिर्विनिर्मितास्ति ।

तत्र च प्रमादेन दृष्टिदोषेण वा कुत्रचिच्चेत्स्खलित प्रतिभा-
ति तन्महाशयैर्विद्वद्भि सलक्ष्य सशोधनीय चेति शम् ॥

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीमदाचार्यवर्यविजयनेमिसूरीश्वरगुर्वष्टकम् ॥

॥ गोमूत्रिकाबन्धः ॥

१ २ ३ ४
शमदोऽकमदः पातात् पूर्णं रञ्जितसंहतिः ।
५ ६ ७ ८
यमदोऽकमदः पातात् तूर्णं भञ्जितसंस्तुतिः ॥ १ ॥
९ १०
सूरीशोऽतनुमातङ्गपारीन्द्रोऽसमशान्विदः ।
११ १२
पूज्यो द्यादन्यसिद्धान्तध्वान्तध्वान्तहरोऽसुमयम् ॥ २ ॥
मोक्षमकाञ्चननिभमतिभासमान ।
१३
नेमिं गुरुं गुणगुरुं मतिभाऽसमानम् ।
१४
सद्योगयोगलञ्छित कलिकल्कनाश ।
वन्देऽहमिन्दुवदनं परिपूरिताशम् ॥ ३ ॥

---

१ शम शान्तिं ददातीति शमदः । २ न म्रियते कं आत्मनि मदो यस्य सः । ३ रक्षतात् । ४ पूर्णं यथा स्यात्तथा रञ्जितसंहतिर्मोदितसङ्घः, देशनयेत्यर्थः । ५ यमानि महाव्रतानि ददातीति यमदो मुनिग्न च मकरणवशान्नेमिसूरिर्गुरः । ६ अकं दुःखं वा पापं प्रकर्षेण द्यति खण्डयतीत्यकमदः । ७ पातः पतनं तस्मात् निरयादिगतावित्यर्थः । ८ शीघ्रं त्यक्तसंसार इत्यर्थः । ९ कन्दर्पः । १० सिंह । ११ खण्डयतात् । १२ सूर्यः । १३ मतिभया बुद्धया असमानं अतुल्यमित्यर्थः । १४ पापं ।

१५ १६
नमामि नेमिनामान मानोन माननं मुनिम् ।
१७ १८ १९ २०
नुन्नैनोममामोनमुमामेनमिनुन्नमम् ॥ ४ ॥ प्रसर'
२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७
नेतो यते सूरत पोतरूप भवे समुद्रेऽकद काय वार
२८ २९ ३० ३१ ३२
पातोऽरते सूर तपोऽसरूपेभवेसमुद्रेकद कायतार ॥
३३ ३४ ३५ ३६ ३७
अपारेऽससारेहितद विभयाऽमान विदिताऽ

१५ मानेनाहङ्कारेण ऊनो रहितस्तम् । १६ मव
दानन मुख यस्य तम् । १७ नुन्नौ क्षिप्तौ एनोममौ
येन स नुन्नैनोममस्तम् । १८ आमेन रोगेण ऊनो
१९ उमा शान्ति• सैव मा लक्ष्मीस्तस्या इन स्वामी त
ए' कामस्य नुन्ना परिक्षिप्ता मा शोभा येन स इनुन्नमस्त
स्वामिन् । २२ मुने प्रकरणाद्धे गुरो । २३ दयाल
प्रवहणसमान २५ अक दुःख वा पाप यतीसकदस्त
२६ सुखाय भवेसर्थ. । २७ तया ज्ञानलक्ष्म्या
वारस्तत्सम्बोधने । २८ हे रक्षक पड्जीवनिकाया
२९ न विद्यते रती रागो यस्य तत्सम्बोधने । ३०
३१ तपोभिरसमान । ईर्लक्ष्मीस्तस्या भव• स ईभव
तस्य ई' शोभा तस्या य समुद्रेकोऽतिरेकस्त ददाति
ईभवेसमुद्रेकदस्तत्सम्बोधने । ३२ कायेन शरीरेण
स्तत्सम्बोधने कायतार । ३३ विगतारे ३४
३५ वाञ्छितद । ३६ कान्त्याऽप्रमाण । ३७
खण्डित अगम अज्ञान येन तत्सम्बोधने ।

३८ ३९ ४० ४१ ४२
गमानीते तापाऽत्रनिपत नतोदार सुगुरो ।
४३ ४४ ४५ ४६
अपारे ससारेऽहितद विभयाऽमान विदिताऽऽ
४७ ४८ ४९ ५० ५१
गमाऽनीतेतापाऽत्र निपतननोऽरार सुगुरो ॥ ६ ॥
५२
कुनयकाननदलनदारुणकरटिनामयवर्जिताऽ
५३
वमविदारण विभयकारण करणकुञ्जरकेसरिन् ।
भुवनभूषण दलितदूषण मदनमारण हे मुने
५४ ५५
ममितभाषण समव तारक चरणसुन्दर सस्तुते ॥ ७ ॥
५६ ५७ ५८ ५९ ६०
आपन्नेतरतेतमानममताऽमायाऽऽनतज्ञावलेऽ

---

३८ न विद्यते ईतिररिष्ट यस्य तत्सम्बोधने । ३९ ज्ञानादिलक्ष्मीं पातीति तापस्तत्सम्बोधने । ४० अवनौ पतति गच्छतीत्यवनिपतस्तत्सम्बोधने वाहनरहितेत्यर्थः । ४१ नता उदारा महाशयाः पुरुषा यस्य तत्सम्बोधने । ४२ अतिशयेन जिनोक्ततत्त्वानि गृणातीति सुगुरुस्तत्सम्बोधने ४३ अशुभनाशिन् । ४४ विगतभय । ४५ मानरहित । ४६ ज्ञातसिद्धान्त । ४७ अमात्तकामताप । ४८ रक्ष । ४९ पतनात् ५० स्त्रीरहित । ५१ शोभनश्चासौ गुरुश्च सुगुरुस्तत्सम्बोधने प्रकरणान्नेमिसूरिगुरो अपारे ससारे निपतनतो रक्षेत्यर्थः । ५२ हस्तिन् । ५३ कष्ट । ५४ सरस । ५५ ससारात् । ५६ आपद्भ्यस्त्रायते इति आपत्त्रस्तत्सम्बोधने । ५७ गतराग । ५८ गते मानममते यस्य तत्सम्बोधने । ५९ अमाय । ६० आसमन्तान्नता ज्ञानां पण्डितानामावलिः पंक्तिर्यस्य तत्सम्बोधने ।

६१ ६२ ६३
तान्ते मास्य तमोह मोहदऽनाऽसाराद्भवाद्रक्ष माम् ।
६४ ६५
धीराऽक्रोध कुतीर्थिकौशिकगणप्रद्योतन श्रीजभित्
सिन्धो शान्तरसस्य निस्तुतमते श्रीनेमिसूरे गुरो ॥ ८ ॥

---

६१ अग्लाने धर्मकार्येष्वित्यर्थः । ६२ चन्द्रमुख ।
६३ अज्ञानभित् । ६४ सूर्य । ६५ कन्दर्पभित् ।

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ श्रीवीतरागाय नमः ॥

॥ प्राकृतशब्दरूपावलिः ॥

नत्वा तीर्थकृतः सुरेन्द्रमहितं पादाम्बुजं भक्तितो
लब्ध्यब्धि मुनिगौतमं गुरुवच. सद्भिः समाराधितम् ।
स्मृत्वा च श्रुतदेवता भगवतीं सर्वार्थसिद्धिप्रदा
तन्वे प्राकृतपूरुपोपकृतये रूपावलीं प्राकृतीम् ॥ १ ॥

॥ अथ प्राकृतशब्दाना रूपाणि ॥

प्राकृते द्विवचनस्य बहुवचन चतुर्थ्याश्च षष्ठीति नियमः

तत्र प्रथमं देवशब्दस्य रूपाणि

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	देवो	देवा
द्वितीया	देवम्	देवे देवा
तृतीया	देवेण देवेणं	देवेहि देवेहिँ देवेहिं
पञ्चमी	देवत्तो देवाओ देवाउ देवाहि देवाहिन्तो देवा	देवत्तो देवाओ देवाउ देवाहि देवेहि देवाहिन्तो देवेहिन्तो देवासुन्तो देवेसुन्तो

षष्ठी	देवस्स	देवाण देवाण
सप्तमी	देवे देवम्मि	देवेसु देवेसुं
सम्बोधनम्	हे देवो हे देव	हे देवा

॥ इति देवशब्दस्य रूपाणि ॥

। अथ तत्साधनिकासूत्राणि ।

अतः सेर्डोः ॥ ८ । ३ । २ ॥ इति देवो प्रथमैकवचनम् ।

जस्‌शस्ङसित्तोदोद्वामि दीर्घः ॥ ८ । ३ । १२ ॥

जस्‌शसोर्लुक् ॥ ८ । ३ । ४ ॥ इति । देवा प्रथमाबहुवचन द्वितीयाबहुवचन च ।

अमोऽस्य ॥ ८ । ३ । ५ ॥ इति सूकि देव इति द्वितीयैकवचनम् ।

टाणशस्येत् ॥ ८ । ३ । १४ ॥ टाया णे आदेशे शसि च परे अकारस्यैकारो भवति तेन देवे इति द्वितीयाबहुवचन सिद्धम्

टा-आमोर्णः ॥ ८ । ३ । ६ ॥

क्त्वास्यादेर्णस्वोर्वा ॥ ८ । १ । २७ ॥ इति अनुस्वारोऽन्तो वा भवति । तेन देवेण-देवेणं इति तृतीयैकवचनम् । देवाण देवाणं इति षष्ठीबहुवचन च सिद्धम् ।

भिसो हि हिँ हिं ॥ ८ । ३ । ७ ॥

भिस्भ्यस्सुपि ॥ ८ । ३ । १५ ॥ इत्यकारस्य एकारे कृते तृतीयाबहुवचने रूपत्रयम् ।

ङसेस्त्तोदोदुहिहिन्तोलुकः ॥ ८ । ३ । ८ ॥ इत्यनेन ङसेः त्तो-दो-दु-हि-हिन्तो इत्येते आदेशा भवन्ति ङसेर्लुक् च । तेन देवत्तो-देवाओ-देवाउ-देवाहि-देवाहिन्तो-देवा इति पञ्च-

म्येकवचने रूपाणि सिद्ध्यन्ति । दो-दु-इत्यत्र दकारकरण भाषान्तरार्थम् । देवशब्दस्य ङसेस्त्तोपरे-

जस्शस्ङसित्यादिना दीर्घे, देवात्तो इति सिद्धे ।

ह्रस्वः सयोगे ॥ ८ । १ । ८४ ॥ इति सूत्रेण दीर्घस्य ह्रस्वे कृते देवत्तो इति भवति ।

भ्यसस्त्तोदोदुहिहिन्तोसुन्तो ॥ ८ । ३ । ९ ॥ पञ्चम्या बहुवचने इत्येते आदेशा भवन्ति ।

भ्यसि वा ॥ ८ । ३ । १३ ॥ इत्यनेन वा दीर्घे कृते देवत्तो-देवाओ-देवाउ-देवाहि-देवाहिन्तो-देवासुन्तो इति रूपषट्कम् ।

भिस्भ्यस्सुपि ॥ ८ । ३ । १५ ॥ इत्यनेनाऽकारस्य एकारो भवति । एव च सति । देवेहि-देवेहिन्तो-देवेसुन्तो इति रूपत्रयम् । सर्वं मिलित्वा पञ्चमीबहुवचने नव रूपाणि भवन्ति

ङस' स्स ॥ ८ । ३ । १० ॥ इत्यनेन देवस्स इति षष्ठ्येकवचन सिद्धम् ।

डे म्मि ङेः ॥ ८ । ३ । ११ ॥ अत. परस्य ङेर्डित्एकारः सयुक्तो म्मिश्च भवति । तेन देवे देवम्मि-इति सप्तम्येकवचन देवे इत्यत्र तु एकारे परे ।

लुक् ॥ ८ । १ । १० ॥ इत्यनेन पूर्वस्वरस्य लुक् ।

॥ डो दीर्घो वा ॥ ८ । ३ । ३८ ॥ इति सूत्रेण सम्बोधने सेर्डोर्डो वा भवति तेन । हे देवो-हे देव इति रूपद्वयम् । इदुतोश्च वा दीर्घः । तेन हे हरी-हे हरि-इतिरूपयुग्मम् ।

॥ अथाकारान्तपुल्लिङ्गो जिनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जिणो	जिणा
द्वितीया	जिणम्	जिणे जिणा
तृतीया	जिणेण जिणेणं	जिणेहि जिणेहिँ जिणेहिं
पञ्चमी	जिणत्तो जिणाओ जिणाउ जिणाहि जिणाहिन्तो जिणा	जिणत्तो जिणाओ जिणाउ जिणाहि जिणेहि जिणाहिन्तो जिणेहिन्तो जिणासुन्तो जिणेसुन्तो
षष्ठी	जिणस्स	जिणाण जिणाणं
सप्तमी	जिणे जिणम्मि	जिणेसु जिणेसुं
संबोधनम्	हे जिणो हे जिण	हे जिणा

"नोणः ॥ ८ । १ । २२८ ॥ इति सूत्रेण सर्वत्र णकार"

॥ अथ जनशब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जणो	जणा
द्वितीया	जणम्	जणे जणा
तृतीया	जणेण जणेणं	जणेहि जणेहिँ जणेहिं

इत्यादिदेववत्

॥ अथ मदनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मयणो	मयणा

द्वितीया	मयणम्	मयणे मयणा
तृतीया	मयणेण मयणेण	मयणेहि मयणेहिँ मयणेहिं
पञ्चमी	मयणत्तो मयणाओ मयणाउ मयणाहि मयणाहिन्तो मयणा	मयणत्तो मयणाओ मयणाउ मयणाहि मयणेहि मयणाहिन्तो मयणेहिन्तो मयणासुन्तो मयणेसुन्तो

इत्यादिदेववत्

॥ अथ न्यायशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नाओ	नाआ
द्वितीया	नाअम्	नाअे नाआ
तृतीया	नाएणं नाएण	नाएहि नाएहिँ नाएहिं
पञ्चमी	नाअत्तो नाआओ नाआउ नाआहि नाआहिन्तो नाआ	नाअत्तो नाआओ नाआउ नाआहि नाएहि नाआहिन्तो नाएहिन्तो नाआसुन्तो नाएसुन्तो
षष्ठी	नाअस्स	नाआण नाआणं
सप्तमी	नाअे नाअम्मि	नाएसु नाएसुं
सम्बोधनम्	हे नाओ हे नाअ	हे नाआ

॥ अधो मनयाम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन मकारनकारयकाराणां संयुक्तस्याधोवर्तमानानां लुक् । एवं न्यासन्यकारप्रभृतयोऽपि ज्ञेयाः ॥

॥ अथ विषमातपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसमायवो	विसमायवा
द्वितीया	विसमायवम्	विसमायवे विसमायवा

शेषं देववत्

॥ शषोः सः ॥ ८ । १ । २६० ॥ इत्यनेन षकारस्य सः, पो वः ॥ ८ । १ । २३१ ॥ इति सूत्रेण पकारस्य वकारः ॥

॥ अथेश्वरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ईसरो	ईसरा
द्वितीया	ईसरम्	ईसरे ईसरा
तृतीया	ईसरेण ईसरेणं	ईसरेहि ईसरेहिँ ईसरेहिं

इत्यादि देववत्

॥ अथ शिष्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सीसो	सीसा
द्वितीया	सीसम्	सीसे सीसा
तृतीया	सीसेण सीसेणं	सीसेहि, सीसेहिँ सीसेहिं

शेषाणि सुगमानि

॥ अथ कश्यपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कासवो	कासवा
द्वितीया	कासवम्	कासवे कासवा

इत्यादि

॥ अथ विश्रामशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसामो	वीसामा
द्वितीया	वीसामम्	वीसामे वीसामा

इत्यादि

॥ अथ संस्पर्शशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सफासो	सफासा
द्वितीया	संफासम्	सफासा सफासे

इत्यादि

॥ अथाश्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आसो	आसा
द्वितीया	आसम्	आसे आसा

इत्यादि

॥ अथ विश्वासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसासो	वीसासा

[illegible] वीसासे वीनामा

[illegible]त्यादि

॥ [illegible] दु[illegible]शब्दः ॥

[illegible]	बहुवचनम्
[illegible]	दूसासणा
[illegible]	दूसासणे दूनासना

इत्यादि

॥ [illegible] ॥ [illegible] । १३ ॥इत्यनेन निर्-दुर्-इत्येन- [illegible] दुस्सासणो इत्याद्यपि भवति

॥ [illegible] पुषशब्द ॥

[illegible]	बहुवचनम्
[illegible]	पूसा
[illegible]	पूसे पूना

इत्यादि

॥ [illegible] मनुष्यशब्द ॥

[illegible]	बहुवचनम्
[illegible]	मणूसा
[illegible]	मणूसे मणमा

॥ अथ वर्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वासो	वासा
द्वितीया	वासम्	वासे वासा

इत्यादि–पक्षे

र्श. र्ष. तप्त. वज्रे वा ॥८।२।१०५॥ इत्यनेन सूत्रेणान्त्यव्यञ्जनात् पूर्व इकारो वा भवति । वरिसो–सा इत्यादि । एवं परामर्शहर्षामर्शादयो ज्ञेयाः ॥

॥ अथ विष्वाणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसाणो	वीसाणा
द्वितीया	वीसाणम्	वीसाणे वीसाणा

इत्यादि

॥ अथ निष्पिक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीसित्तो	नीसित्ता
द्वितीया	नीसित्तम्	नीसित्ते नीसित्ता

इत्यादि, पक्षे निस्सित्तो–निस्सित्ता इत्याद्यपि.

॥ अथोस्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊसो	ऊसा
द्वितीया	ऊसम्	ऊसे ऊसा

इत्यादि

द्वितीया	वीसासम्	वीसासे वीसासा

इत्यादि

॥ अथ दुःशासनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दूसासणो	दूसासणा
द्वितीया	दूसासणम्	दूसासणे दूसासणा

इत्यादि

॥ निर्दुरोर्वा ॥ ८ । १ । १३ ॥ इत्यनेन निर्-दुर्-इत्येतयोरन्त्यव्यञ्जनस्य वा लुक्, पक्षे दुस्सासणो इत्याद्यपि भवति

॥ अथ पुष्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पूसो	पूसा
द्वितीया	पूसम्	पूसे पूसा

इत्यादि

॥ अथ मनुष्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मणूसो	मणूसा
द्वितीया	मणूसम्	मणूसे मणूसा

इत्यादि

॥ अथ कर्षकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कासओ	कासआ
द्वितीया	कासअम्	कासए कासआ

इत्यादि

॥ अथ वर्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वासो	वासा
द्वितीया	वासम्	वासे वासा

इत्यादि–पक्षे

र्श र्ष. तप्त. वज्रे वा ॥ ८ । २ । १०५ ॥ इत्यनेन सूत्रेणान्त्यव्यञ्जनात् पूर्व इकारो वा भवति । वरिसो–सा इत्यादि । एव परामर्शहर्षामर्षादयो ज्ञेयाः ॥

॥ अथ विष्वाणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसाणो	वीसाणा
द्वितीया	वीसाणम्	वीसाणे वीसाणा

इत्यादि

॥ अथ निष्षिक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीसित्तो	नीसित्ता
द्वितीया	नीसित्तम्	नीसित्ते नीसित्ता

इत्यादि, पक्षे निस्सित्तो–निस्सित्ता इत्याद्यपि.

॥ अथोस्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊसो	ऊसा
द्वितीया	ऊसम्	ऊसे ऊसा

इत्यादि

॥ अथ विस्मयशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसमो	वीसमा
द्वितीया	वीसमम्	वीसमे वीसमा

इत्यादि

॥ अथ विकस्वरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विकासरो	विकासरा
द्वितीया	विकासरम्	विकासरे विकासरा

इत्यादि

॥ अथ नि स्सशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीसो	नीसा
द्वितीया	नीसम्	नीसे नीसा

इत्यादि । पक्षे निस्सो, निस्सा, इत्याद्यपि भवति, निर्गत स्व द्रव्य यस्मात् स नि:स्वः॥

॥ अथ नि सहशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीसहो	नीसहा
द्वितीया	नीसहम्	नीसहे नीसहा

इत्यादि । पक्षे निस्सहो, निस्सहा, इत्याद्यपि देववत्

॥ अथ नि श्वासशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीसासो	नीसासा

द्वितीया	नीसासम्	नीसासे नीसासा

इत्यादि, पक्षे निस्सासो इत्यादि

॥ अथ दुःश्वासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दूसासो	दूसासा
द्वितीया	दूसासम्	दूसासे दूसासा

इत्यादि । पक्षे दुस्सासो, इत्यादि । ईश्वरादिदुःश्वासान्तेषु । लुप्त य, र, व, श, ष, सां, श, ष, सा दीर्घः ॥ ८ । १ । ४३ ॥ इत्यनेन सूत्रेणादेः स्वरस्य दीर्घः ॥

॥ अथ अभिषिक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अहिसित्तो	अहिसित्ता
द्वितीया	अहिसित्तम्	अहिसित्ते अहिसित्ता

इत्यादि

खघथधभाम् ॥ ८ । १ । १८७ ॥ इत्यनेन हकार । कगटडतदपशषस ⌣ क ⌢ पामूर्ध्वं लुक् ॥ इत्यनेन कस्य लुक् ।

॥ अथ प्रसुप्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पासुत्तो पसुत्तो	पासुत्ता पसुत्ता
द्वितीया	पासुत्तम् पसुत्तम्	पासुत्ता पसुत्ता पासुत्ते पसुत्ते
तृतीया	पासुत्तेण पासुत्तेण पसुत्तेण पसुत्तेण	पासुत्तेहि पसुत्तेहि

इत्यादिदेववत

॥ अथ परोहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पारोहो परोहो	पारोहा परोहा
द्वितीया	पारोहम् परोहम्	पारोहे परोहे पारोहा परोहा

इत्यादिदेववत्

॥ अथ सदृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सारिच्छो सरिच्छो	सारिच्छा सरिच्छा

इत्यादि

दृशः क्विप्टक्सकः ॥ ८ । १ । १४२ ॥ इत्यनेन दृशेर्धातोर्ऋतोरिरादेशो भवति ।

छोऽक्ष्यादौ ॥ ८ । २ । १७ ॥ इत्यनेन छकारः ।

अतः समृद्ध्यादौ वा ॥ ८ । १ । ४४ ॥ इत्यनेन सूत्रेण प्रवासप्ररोहसदृक्षेषु शब्देष्वादस्य स्वरस्य वा दीर्घः ।

समृद्ध्यादिराकृतिगणस्तेन । अस्पर्शशब्दस्य आफंसो । आफंसा । इत्यादि देववत् ।

॥ अथ शब्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सद्दो	सद्दा
द्वितीया	सद्दम् सद्दे	सद्दे सद्दा

इत्यादि

॥ अथाब्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अद्दो	अद्दा
द्वितीया	अद्दम्	अद्दे अद्दा

इत्यादि

सर्वत्र लवरामवन्द्रे ॥ ८ । २ । ७९ । इत्यनेन सूत्रेण वन्द्रशब्दादन्यत्र, लवरां सयुक्तस्योर्ध्वमधश्च स्थितानां लुग् भवति ।

॥ अथोपेन्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उविन्दो	उविन्दा
द्वितीया	उविन्दम्	उविन्दे उविन्दा
तृतीया	उविन्देण उविन्देणं	उविन्देहि उविन्देहिँ उविन्देहिं

इत्यादि

पो वः ॥ ८ । १ । २३१ ॥ इत्यनेन पकारस्य वकारः ।

ह्रस्वः संयोगे ॥ ८ । १ । ८४ ॥ इत्यनेन ह्रस्वः ।

कगचजतदपयवां प्रायो लुक् ॥ ८ । १ । १७७ ॥ इत्यनेन पकारस्य लुकि सति ।

उइन्दो उइन्दा । इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ गोपेन्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गोविन्दो	गोविन्दा

इत्यादि

कगचजेत्यादिना पकारे लुकि । गोइन्दो-गोइन्दा इत्यापि ।

एव गोविन्दशब्दस्यापि गोपेन्द्रवत् ।

॥ अथाऽवगूढशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ओऊढो अवऊढो	ओऊढा अवऊढा
द्वितीया	ओऊढम् अवऊढम्	ओऊढे अवऊढे ओऊढा अवऊढा
तृतीया	ओऊढेण अवऊढेण ओऊढेणं अवऊढेणं	ओऊढेहि अवऊढेहि ओऊढेहिँ अवऊढेहिँ ओऊढेहिं अवऊढेहिं
पञ्चमी	ओऊढत्तो ओऊढाओ ओऊढाउ ओऊढाहि ओऊढाहिन्तो ओऊढा अवऊढत्तो अवऊढाओ अवऊढाउ अवऊढाहि अवऊढाहिन्तो अवऊढा	ओऊढत्तो ओऊढाओ ओऊढाउ ओऊढाहि ओऊढेहि ओऊढाहिन्तो ओऊढेहिन्तो ओऊढा- सुन्तो ओऊढेसुन्तो । पक्षे । अवऊढत्तो अवऊढाओ इत्यादि
षष्ठी	ओऊढस्स अवऊढस्स	ओऊढाण ओऊढाणं अवऊढाण अवऊढाणं
सप्तमी	ओऊढम्मि ओऊढे अवऊढम्मि अवऊढे	ओऊढेसु ओऊढेसुं अवऊढेसु अवऊढेसुं
संबोधनम्	ओऊढो ओऊढ अवऊढो अवऊढ	ओऊढा अवऊढा

॥ अथावकाशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ओगासो अवगासो	ओगासा अवगासा

द्वितीया	ओगासम् अवगासम्	ओगासे ओगासा अवगासे अवगासा

इत्याद्यवगूढवत्

अवापोते ॥ ८ । २ । १७२ ॥ इत्यनेनावोपसर्गस्य ओकारो वा भवति । तेन । ओऊढो । अवऊढो । ओगासो । अवगासो । इत्यादि सिद्धम् । बहुलाधिकारात् क्वचिन्न । अवगय । अवसद्दो । इत्यादि ।

॥ अथार्यवज्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अज्जवइरो	अज्जवइरा
द्वितीया	अज्जवइरम्	अज्जवइरे अज्जवइरा
तृतीया	अज्जवइरेण अज्जवइरेणं	अज्जवइरेहि अज्जवइरेहिँ अज्जवइरेहिं

इत्यादिदेववत्

द्य-य्य-र्यां जः ॥ ८ । २ । २४ ॥ एषु संयुक्तानां जो भवति । तेन अज्जइति सिद्धम् ।

र्श-र्ष-तप्त वज्रे वा ॥ ८ । २ । १०५ ॥ इत्यनेन र्शर्षयोस्तप्तवज्रयोश्च संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व इकारो वा भवति । कगचजेत्यादिना जकारे लुकि । वइर इति सिद्धम् । चौर्यसमत्वाच्च । स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमेषु यात् ॥ ८ । २ । १०७ ॥ इत्यनेन स्यादादिषु चौर्यशब्देन समेषु च संयुक्तस्य यात्पूर्व इद्भवति । तेन

प्रथमा	आरियवज्जो	आरियवज्जा
द्वितीया	आरियवज्जम्	आरियवज्जे आरियवज्जा

इत्यादिसिद्धम्

॥ अथ सिद्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिद्धो	सिद्धा
द्वितीया	सिद्धम्	सिद्धे सिद्धा
तृतीया	सिद्धेण सिद्धेणं	सिद्धेहि सिद्धेहिँ सिद्धेहिं
पञ्चमी	सिद्धत्तो सिद्धाओ सिद्धाउ सिद्धाहि सिद्धाहिन्तो सिद्धा	सिद्धत्तो सिद्धाओ सिद्धाउ सिद्धाहि सिद्धेहि सिद्धाहिन्तो सिद्धेहिन्तो सिद्धासुन्तो सिद्धेसुन्तो
षष्ठी	सिद्धस्स	सिद्धाण सिद्धाणं
सप्तमी	सिद्धम्मि सिद्धे	सिद्धेसु सिद्धेसुं
संबोधनम्	हे सिद्धो हे सिद्ध	हे सिद्धा

एवं बुद्धप्रबुद्धसिद्धादयो ज्ञेयाः

॥ अथ नमस्कारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नमुक्कारो	नमुक्कारा
द्वितीया	नमुक्कारम्	नमुक्कारे नमुक्कारा
तृतीया	नमुक्कारेण नमुक्कारेणं	नमुक्कारेहि नमुक्कारेहिँ नमुक्कारेहिं
पञ्चमी	नमुक्कारत्तो नमुक्काराओ नमुक्काराउ नमुक्काराहि नमुक्काराहिन्तो नमुक्कारा	नमुक्कारत्तो नमुक्काराओ नमुक्काराउ नमुक्काराहि नमुक्कारेहि नमुक्कारा- हिन्तो नमुक्कारेहिन्तो नमुक्कारासुन्तो नमु- क्कारेसुन्तो

षष्ठी	नमुक्कारस्स	नमुक्काराण नमुक्काराण
सप्तमी	नमुक्कारम्मि नमुक्कारे	नमुक्कारेसु नमुक्कारेसु
सबोधनम्	हे नमुक्कारो हे नमुक्कार	हे नमुक्कारा

नमस्कारपरस्परे द्वितीयस्य ॥ ८ । १ । ६२ ॥ इत्यनेन द्वितीयस्याऽकारस्य ओत्व भवति ततः ।

ह्रस्वः सयोगे इत्यनेन ह्रस्वः । बहुलाधिकारात्पक्षे न ह्रस्वत्वेन । नमोक्कारो इत्यादि ।

॥ अथ परस्परशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परुप्परो	परुप्परा
द्वितीया	परुप्परम्	परुप्परे परुप्परा

इत्यादिनमस्कारवत्

ह्रस्वाभावेतु । परोप्परो, इत्यादि । क्लीबे । परुप्पर, परोप्पर । इत्यादि । कुलवत् । स्त्रियां तु । परुप्परा, परोप्परा, इत्यादिमालावत् ।

॥ अथ स्वरशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरो	सरा
द्वितीया	सरम्	सरे सरा

इत्यादि

एव शरशब्दस्यापि, सरो सरा, इत्यादि ।

॥ अथ दीर्घशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिग्घो दीहो	दिग्घा दीहा

द्वितीया	दिग्घम् दीहम्	दिग्घे दिग्घा दीहे दीहा
तृतीया	दिग्घेण दिग्घेण दीहेण दीहेण	दिग्घेहि दीहेहि दिग्घेहिँ दीहेहिँ दिग्घेहिं दीहेहिं

इत्यादिदेववत्

दीर्घे वा ॥ ८ । २ । ९१ ॥ इत्यनेन दीर्घशब्दे घस्योपरि पूर्वो वा ।

सर्वत्र लवरामवन्द्रे ॥ ८ । २ । ७९ ॥ इति रेफस्य लुकि, ह्रस्वः संयोगे, इति ह्रस्वे । दिग्घो, इति रूपं सिद्धम् । पक्षे

खघथधभाम् ॥ ८ । १ । १८७ ॥ इत्यनेन हकारे कृते दीहो, इति रूपं निष्पन्नम् ।

॥ अथ स्मरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरो	सरा
द्वितीया	सरम्	सरे सरा
तृतीया	सरेण सरेणं	सरेहि सरेहिँ सरेहिं

इत्यादि

॥ अथ नग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नग्गो	नग्गा
द्वितीया	नग्गम्	नग्गे नग्गा

इत्यादि

॥ अथ लग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लग्गो	लग्गा
द्वितीया	लग्गम्	लग्गे लग्गा

इत्यादि

॥ अथ व्याघशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वाहो	वाहा
द्वितीया	वाहम्	वाहे वाहा
तृतीया	वाहेण वाहेणं	वाहेहि वाहेहिँ वाहेहिं

इत्यादि

अधोमनयां लुक् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्याधो वर्त्तमानानां मनयां लुग् भवति । तेन स्मरादिव्याघपर्यन्तानां सिद्धिः ।

॥ अथ पृथ्वीशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुहवीसो	पुहवीसा
द्वितीया	पुहवीसम्	पुहवीसे पुहवीसा
तृतीया	पुहवीसेण पुहवीसेणं	पुहवीसेहि पुहवीसेहिँ पुहवीसेहिं

इत्यादि

उदृत्वादौ ॥ ८ । १ । १३१ ॥ इत्यनेनादेर्ऋत उद्भवति खघथधभाम्, इत्यनेन हकारे कृते । पुहवीसो इति सिद्धम्

॥ अथार्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अत्थो	अत्था
द्वितीया	अत्थम्	अत्थे अत्था

इत्यादि

एवं पदार्थसमर्थसार्थादयोऽप्यवत् अर्थशब्दोऽत्र धनवाची । प्रयोजनवाचिनस्तु भिन्नानि रूपाणि यथा ।

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अट्ठो	अट्ठा
द्वितीया	अट्ठम्	अट्ठे अट्ठा

इत्यादि

स्त्यान-चतुर्थार्थे वा ॥ ८ । २ । ३३ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य थस्य ठकारो वा ।

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥ ८ । २ । ८९ ॥ इत्यनेन द्वित्वम् ।

॥ अथ विकल्पशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विकप्पो विगप्पो	विकप्पा विगप्पा
द्वितीया	विकप्पम् विगप्पम्	विकप्पे विगप्पे / विकप्पा विगप्पा

इत्यादि

व्यत्ययश्च ॥ ८ । ४ । ४४७ ॥ इत्यनेन कस्य गस्य सर्वत्र योऽत्रम् ।

॥ अथ हस्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हत्थो	हत्था
द्वितीया	हत्थम्	हत्थे हत्था
तृतीया	हत्थेण हत्थेणं	हत्थेहि हत्थेहिं हत्थेहिँ

इत्यादि

स्तस्य थोऽसमस्तस्तम्बे ॥ ८ । २ । ४५ ॥ इत्यनेन त-स्य थः

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥

॥ अथ कर्कशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कक्कसो	कक्कसा
द्वितीया	कक्कसम्	कक्कसे कक्कसा
तृतीया	कक्कसेण कक्कसेणं	कक्कसेहि कक्कसेहिं कक्कसेहिँ

इत्यादि

शषोः सः ॥ ८ । १ । २६० ॥ इत्यनेन शकारस्य स-कारः । कर्कशशब्दस्य सिद्धान्तापेक्षया तु, कक्खडो कक्खडा इत्याद्यपि भवति

॥ अथाकूपारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अकूवारो	अकूवारा
द्वितीया	अकूवारम्	अकूवारे अकूवारा

तृतीया	अक्कारेण	अकुवारेण	अक्कारेहि अक्कारेहिँ अक्कारेहिं

इत्यादि

॥ अथ स्वभावशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सहावो	सहावा
द्वितीया	सहावम्	सहावे सहावा

इत्यादि

॥ अथ स्वरूपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरूवो	सरूवा
द्वितीया	सरूवम्	सरूवे सरूवा

इत्यादि

सर्वत्र लवरामवन्द्रे ॥ ८ । २ । ७९ ॥ इत्यनेन वकारस्य लुक् ।

॥ अथ धर्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धम्मो	धम्मा
द्वितीया	धम्मम्	धम्मे धम्मा

इत्यादि

॥ अथ पञ्चविधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पञ्चविहो	पञ्चविहा

द्वितीया	पञ्चविहम्	पञ्चविहे पञ्चविहा

इत्यादि

सिद्धान्ते पणविहो पणविहा इत्यपि भवति

॥ अथ गृहस्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गिहत्थो	गिहत्था
द्वितीया	गिहत्थम्	गिहत्थे गिहत्था

इत्यादि

इत्कृपादौ ॥ ८ । १ । १२८ ॥ इत्यनेन ऋकारस्येकारः

॥ अथ गीतार्थशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गीयत्थो	गीयत्था
द्वितीया	गीयत्थम्	गीयत्थे गीयत्था

इत्यादिदेववत्

॥ अथ विकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विगारो विकारो	विगारा विकारा
द्वितीया	विगारम् विकारम्	विगारे विगारा विकारे विकारा

इत्यादि

॥ अथ पर्यायशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पज्जाओ	पज्जाआ

द्वितीया	पञ्जाअम्	पञ्जाए पञ्जाआ
तृतीया	पञ्जाएण पञ्जाएण	पञ्जाएहि पञ्जाएहिँ पञ्जाएहिं
पञ्चमी	पञ्जाअत्तो पञ्जाआओ पञ्जाआउ पञ्जाआहि पञ्जाआहिन्तो पञ्जाआ	पञ्जाअत्तो पञ्जाआओ पञ्जाआउ पञ्जाआहि पञ्जाएहि पञ्जाआहिन्तो पञ्जाएहिन्तो पञ्जाआसुन्तो पञ्जाएसुन्तो
षष्ठी	पञ्जाअस्स	पञ्जाआण पञ्जाआण
सप्तमी	पञ्जाअम्मि पञ्जाए	पञ्जाएसु पञ्जाएसुं
संबोधनम्	हे पञ्जाअ हे पञ्जाओ	हे पञ्जाआ

॥ अथ जय्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जज्जो	जज्जा
द्वितीया	जज्जम्	जज्जे जज्जा

इत्यादि

॥ अथ वैद्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेज्जो	वेज्जा
द्वितीया	वेज्जम्	वेज्जे वेज्जा

इत्यादिदेववत्

॥ अथोद्योतशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उज्जोओ	उज्जोआ

द्वितीया	उज्जोअम्	उज्जोए उज्जोआ

इत्यादि

एव मद्योतखद्योतविपर्यासादयो ज्ञेयाः ।

द्यय्यर्या जः ॥ ८ । २ । २४ ॥ इत्यनेन जः । वैद्यशब्दे तु ।

ऐत एत् ॥ ८ । १ । १४८ ॥ इत्यनेन ऐकारस्य एकारे कृते वेज्जो इति रूप सिद्धयति ।

॥ अथ मार्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मग्गो	मग्गा
द्वितीया	मग्गम्	मग्गे मग्गा
तृतीया	मग्गेण मग्गेण	मग्गेहि मग्गेहिँ मग्गेहि

इत्यादि

ह्रस्वः सयोगे इत्यनेन ह्रस्व. ।

॥ अथ विपाकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विवागो	विवागा
द्वितीया	विवागम्	विवागे विवागा

इत्यादि

कगचजेत्यादिना कस्य लुकि सति, विवाओ विवाआ इत्यादि । एव लोकशब्दस्यापि विवादशब्दस्यापि, विवाओ, विवाआ, इत्यादि ।

॥ अथ सपर्कशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सपक्को	सपक्का
द्वितीया	सपक्कम्	सपक्के सपक्का

इत्यादि

॥ अथ श्लोकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिलोगो	सिलोगा
द्वितीया	सिलोगम्	सिलोगे सिलोगा
तृतीया	सिलोगेण सिलोगेणं	सिलोगेहि सिलोगेहिँ सिलोगेहिं
पञ्चमी	सिलोगत्तो सिलोगाओ सिलोगाउ सिलोगाहि सिलोगाहिन्तो सिलोगा	सिलोगत्तो सिलोगा सिलोगाउ सिलोगा सिलोगेहि सिलोग हिन्तो सिलोगेहि सिलोगासुन्तो सिलो सुन्तो
षष्ठी	सिलोगस्स	सिलोगाण सिलोग
सप्तमी	सिलोगम्मि सिलोगे	सिलोगेसु सिलो
सबोधनम्	हे सिलोग हे सिलोगो सिलोगा	

ककारस्य लुकि तु, सिलोओ, सिलोआ, इत्यपि

॥ अथ क्लेशशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलेसो	किलेसा
द्वितीया	किलेसम्	किलेसे किलेस

इत्यादि

॥ अथ प्लोषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिलोसो	पिलोसा
द्वितीया	पिलोसम्	पिलोसे पिलोसा

इत्यादि

॥ अथ प्लुष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिलुट्ठो	पिलुट्ठा
द्वितीया	पिलुट्ठम्	पिलुट्ठे पिलुट्ठा

इत्यादि

॥ अथ श्लेषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिलेसो	सिलेसा
द्वितीया	सिलेसम्	सिलेसे सिलेसा

इत्यादि

॥ अथ म्लेच्छशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मिलेच्छो	मिलिच्छा
द्वितीया	मिलिच्छम्	मिलिच्छे मिलिच्छा

इत्यादिदेववत्

श्लोकादिम्लेच्छपर्यन्तेषु शब्देषु, लात् ॥ ८ । २ । १०६ ॥ इत्यनेन लकारात्पूर्वं इकारः । बहुलाधिकारात् क्वचिन्न । क्लमस्य, कमो, प्लवस्य, पवो, विप्लवस्य, विप्पवो, शु-

सुपक्षस्य, सुअपक्खो, इत्यादि क्रमशब्दस्यापि । कमो, कमा, इत्यादि

॥ अथ निर्वेदशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निव्वेओ	निव्वेआ
द्वितीया	निव्वेअम्	निव्वेए निव्वेआ

इत्यादि

॥ अथ संस्तुतशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सथुओ	सथुआ
द्वितीया	सथुअम्	सथुए सथुआ

इत्यादि

॥ अथ प्रस्तरशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पत्थरो	पत्थरा
द्वितीया	पत्थरम्	पत्थरे पत्थरा

इत्यादि

॥ अथ प्रशस्तशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पसत्थो	पसत्था
द्वितीया	पसत्थम्	पसत्थे पसत्था

इत्यादिदेववत्

स्तस्य थोऽसमस्तस्तम्बे ॥ ८ । २ । ४५ ॥ इत्यनेन स्त-

स्य थः समस्तशब्दस्य तु, समत्तो, समत्ता, स्तम्बशब्दस्यापि तम्बो, तम्बा, इत्यादि ।

॥ अथ निर्भरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिब्भरो	णिब्भरा
द्वितीया	णिब्भरम्	णिब्भरे णिब्भरा

इत्यादि

॥ अथ पार्श्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पासो	पासा
द्वितीया	पासम्	पासे पासा

इत्यादि

॥ अथ विषधरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसहरो	विसहरा
द्वितीया	विसहरम्	विसहरे विसहरा

इत्यादि

॥ अथ तथाप्रकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तहप्पगारो, तहप्पकारो	तहप्पगारा, तहप्पकारा
द्वितीया	तहप्पगारम् तहप्पकारम्	तहप्पगारे, तहप्पगारा तहप्पकारे, तहप्पकारा

इत्यादि

॥ अथ तत्त्वप्रकाशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तत्तप्पगासो	तत्तप्पगासा

इत्यादि

एवं रविप्रकाशधर्मप्रकाशादयः

॥ अथ द्वेषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेसो	वेसा
द्वितीया	वेसम्	वेसे वेसा

इत्यादि

॥ अथ द्वेष्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेसो	वेसा
द्वितीया	वेसम्	वेसे वेसा

इत्यादि

क ग ट ड त द प श ष स ≍ क ≍ प मूर्ध्वं लुक् ॥ ८ । २ । ७७ ॥ इत्यनेन संयुक्तदकारस्य लुकि, वेसो, इति रूपम्, द्वेष्यशब्दस्य, वेसो इत्यत्र तु ।

अधो मनयाम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन यकारस्य लुकि, वेसो, इत्यत्र ।

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥ ८ । २ । ८९ ॥ इत्यनेन द्वित्वे प्राप्ते ।

न दीर्घानुस्वारात् ॥ ८ । २ । ९२ ॥ इत्यनेन निषेध्यते । एवं प्रेष्यशब्दस्यापि, पेसो, पेसा, इत्यादि ।

॥ अथ विशेषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसेसो	विसेसा

इत्यादि

शषोः सः ॥ ८ । १ । २६० ॥ इति सः ।

॥ अथ द्वीपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दीवो	दीवा
द्वितीया	दीवम्	दीवे दीवा

इत्यादि

॥ अथ दीपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दीवो	दीवा
द्वितीया	दीवम्	दीवे दीवा

इत्यादि । एवं प्रदीपसुदीपादयः ।

कगचजेत्यादिना, दकारस्य लुकि । पईवो, सुईवो, इत्यादि । पक्षे पदीवो, सुदीवो, इत्याद्यपि ।

॥ अथ शुभप्रदीपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुहप्पईवो	सुहप्पईवा

इत्यादिदीपवत्

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्त्वम्, इति द्वित्त्वम् बहुलाधिकारात् क्वचिन्न । भुवणपईव, इत्यादि ।

॥ अथ सघवाझशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सघवज्झो	सघवज्झा
द्वितीया	सघवज्झम्	सघवज्झे सघवज्झा

इत्यादि

॥ अथ विन्ध्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विञ्झो	विञ्झा
द्वितीया	विञ्झम्	विञ्झे विञ्झा

इत्यादि

॥ अथ सह्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सज्झो	सज्झा
द्वितीया	सज्झम्	सज्झे सज्झा

इत्यादि

साध्वस-ध्य-ह्यां-झः ॥ ८ । २ । २६ ॥ इत्यनेन झ साध्वसशब्दस्तु नपुंसके वर्तते । तस्य रूपाण्येवम् ।

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सज्झस	सज्झसाइँ सज्झसाणि सज्झसा

इत्यादि

॥ अथेष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इट्ठो	इट्ठा

द्वितीया	इट्ठम्	इट्ठे इट्ठा

इत्यादि

ष्टस्यानुष्ट्रेष्टासंदष्टे ॥ ८ । २ । ३४ ॥ इति ठकारः ।

॥ अथोन्मार्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उम्मग्गो	उम्मग्गा
द्वितीया	उम्मग्गम्	उम्मग्गे उम्मग्गा

इत्यादिदेववत्

अधो मनयाम् ॥ ८ । २ । ७८ । इति नस्य लुक् एवं सन्मार्गादयः ।

॥ अथ निष्ठितार्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निट्ठिअट्ठो	निट्ठिअट्ठा
द्वितीया	निट्ठिअट्ठम्	निट्ठिअट्ठे निट्ठिअट्ठा

इत्यादि

॥ अथ पूज्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुज्जो	पुज्जा
द्वितीया	पुज्जम्	पुज्जे पुज्जा

इत्यादि ॥ ह्रस्वः संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वः ।

अधो मनयाम् । इति यकारस्य लुक् ।

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् । इति द्वित्वम् ।

॥ अथ श्रमणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	समणो	समणा

इत्यादि । क्वचिच्च समणे इति प्रथमैकवचने भवति । यथा । समणे भगवं महावीरे

॥ अथ श्रावकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सावगो सावओ	सावगा सावआ

इत्यादि

॥ अथ संसर्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	संसग्गो	संसग्गा
द्वितीया	संसग्गम्	संसग्गे संसग्गा

इत्यादि

॥ अथ मग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मग्गो	मग्गा

इत्यादि

॥ अथ निर्मग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निम्मग्गो	निम्मग्गा

इत्यादि

॥ अथ कर्तव्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कायव्वो	कायव्वा
द्वितीया	कायव्वम्	कायव्वे कायव्वा

इत्यादि

॥ अथ लेखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लेहो	लेहा

इत्यादि । लेखवदिदशः ।

॥ अथ सत्कारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सक्कारो	सक्कारा

इत्यादि

विंशत्यादेर्लुक् ॥ ८ । १ । २८ ॥ इत्यनेनानुस्वारस्य-लुक् ।

॥ अथ प्रतिभिन्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पडिभिन्नो	पडिभिन्ना
द्वितीया	पडिभिन्नम्	पडिभिन्ने पडिभिन्ना

इत्यादि

॥ अथ प्रतिहासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पडिहासो	पडिहासा

इत्यादि

प्रत्यादौ डः ॥ ८ । १ । २०६ ॥ इत्यनेन तस्य डकार. एव प्रतिहारमतिसारादयः ।

॥ अथ सपुत्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सपुत्तो	सपुत्ता

इत्यादि । एवं पुत्रस्यापि पुत्तो पुत्ता । इत्यादि ।

॥ अथ स्पृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुट्ठो	पुट्ठा
द्वितीया	पुट्ठम्	पुट्ठे पुट्ठा

इत्यादि

॥ अथ परामृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परामुट्ठो	परामुट्ठा
द्वितीया	परामुट्ठम्	परामुट्ठे परामुट्ठा

इत्यादि

॥ अथ प्रवृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पउट्ठो	पउट्ठा

इत्यादि

॥ अथ प्रावृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाउओ	पाउआ

इत्यादि । भत्यादौ डः । इत्यनेन डत्वे कृते । पाउडो । इत्यादि ।

॥ अथ प्राभृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाहुओ पाहुडो	पाहुआ पाहुडा

इत्यादि

॥ अथ परभृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परहुओ	परहुआ

इत्यादि

॥ अथ सहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सवुओ	सवुआ
द्वितीया	सवुअम्	सवुए सवुआ

इत्यादि । सवुडो सवुडा । इत्याद्यपि ।

॥ अथ वृत्तान्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वुत्तन्तो	वुत्तन्ता

इत्यादि । एत्र निवृताद्वतनिभृतविवृतजामातृकमातृकभ्रातृकपितृकादयः । उदृत्वादौ ॥ ८ । १ । १३१ ॥ इत्यनेनादेर्नृत उकारः ।

॥ अथ वृद्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वुड्ढो	वुड्ढा

द्वितीया	उड्ढम्	उड्ढे उड्ढा
तृतीया	उड्ढेण उड्ढेण	उड्ढेहि उड्ढेहिँ उड्ढेहिं

इत्यादि

दग्ध-विदग्ध-वृद्धे ढ ॥ ८ । २ । ४० । इत्यनेन ढ'।

॥ अथ वृन्दारकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वुन्दारगो वुन्दारओ	वुन्दारगा वुन्दारआ
द्वितीया	वुन्दारगम् वुन्दारअम्	वुन्दारगे वुन्दारए वुन्दारगा वुन्दारआ

इत्यादि । वन्दारगो, वन्दारओ, इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ निवृत्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निवुत्तो निअत्तो	निवुत्ता निअत्ता
द्वितीया	निवुत्तम् निअत्तम्	निवुत्ते निवुत्ता निअत्ते निअत्ता

इत्यादि

॥ निवृत्त-वृन्दारके वा ॥ ८ । १ । १३२ ॥ अनयोर्ऋत उद्वा भवति ।

॥ अथ निशाचरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निसाअरो निसिअरो	निसाअरा निसिअरा

इत्यादि

इ स्वप्नादौ वा ॥ ८ । १ । ७२ ॥ इत्यनेन वेकारः ।
एव निशाकरस्य ।

॥ अथ कुम्भकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुम्भ-आरो कुम्भारो	कुम्भ-आरा कुम्भारा

इत्यादि ॥ पदयोः सन्धिर्वा ॥ ८ । १ । ५ ॥ इत्यनेन वा सन्धिः ।

॥ अथ सुपुरुषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सु-उरिसो सूरिसो	सु-उरिसा सूरिसा

इत्यादि । पुरुषे रोः ॥ ८ । १ । १११ ॥ इत्यनेन उकारस्येकारः ।

॥ अथ सातवाहनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सालाहणो	सालाहणा

इत्यादि

॥ अतसी-सातवाहने लः ॥ ८ । १ । २११ ॥ इत्यनेन तकारस्य लकारः । कगचजेत्यादिना वकारस्य लुकि, नित्य सन्धिः वकारस्य लोपाभावपक्षे तु । सालवाहणो, इत्यादि । सातवाहनो नाम राजा ।

॥ अथ चक्रवाकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चक्काओ	चक्काआ
द्वितीया	चक्काअम्	चक्काए चक्काआ

इत्यादि

चक्कवाओ, चक्कवाआ, इत्यादिसातवाहनवत् ।

॥ अथ त्रिदशेशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तिअसीसो	तिअसीसा

इत्यादि

लुक् ॥ ८ । १ । १० ॥ इत्यनेन त्रिदशशब्दे शकारस्थिताकारस्य लुक् ।

॥ अथ ऋषभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रिसहो उसहो	रिसहा उसहा

इत्यादि

ऋणर्जुर्षभर्त्वर्षौ वा ॥ ८ । १ । १४१ ॥ इत्यनेन ऋतो रिर्वा भवति ।

॥ अथ वृषभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उसहो वसहो	उसहा वसहा

इत्यादि

॥ अथ दुःसहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दूसहो दुसहो	दूसहा दुसहा

इत्यादि

निर्दुरोर्वा ॥ ८ । १ । १३ ॥ इत्यनेन निर् दुर् इत्येतयोरन्त्यव्यञ्जनस्य वा लुकि, लुकि दुरो वा ॥ ८ । १ । ११५ ॥ दुरुपसर्गस्य लोपे सति उत ऊत्त्व वा, पक्षे दुस्सहो दुसहा इत्यादि ।

॥ अथ दुःखितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुहिओ दुक्खिओ	दुहिआ दुक्खिआ
द्वितीया	दुहिअं दुक्खिअम्	दुहिए दुक्खिए

इत्यादि

॥ अथ दक्षिणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दाहिणो दक्खिणो	दाहिणा दक्खिणा

इत्यादि

दुःख-दक्षिण-तीर्थे वा ॥ ८ । २ । ७२ ॥ इत्यनेन हकारे कृते ॥ दक्षिणे हे ॥ ८ । १ । ४८ ॥ इत्यनेनादेः स्वरस्य दीर्घो भवति हे परे ।

॥ अथ पराङ्मुखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परमुहो	परमुहा
द्वितीया	परमुहम्	परमुहे परमुहा

इत्यादि

॥ अथ कञ्चुकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कंचुओ कञ्चुओ	कंचुआ कञ्चुआ

इत्यादि

ङ-ञ-ण-नो व्यञ्जने ॥ ८ । १ । २५ ॥ इत्यनेनानुस्वारः ॥ वर्गेऽन्त्यो वा ॥ ८ । १ । ३० ॥ इत्यनेनानुस्वारस्य स्थाने वर्गस्यान्त्यो वा भवति ।

॥ अथ षण्मुखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छम्मुहो छण्मुहो	छम्मुहा छण्मुहा

इत्यादि

॥ अथ षष्ठशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छट्ठो	छट्ठा

इत्यादि

॥ अथ शावशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छावो	छावा
द्वितीया	छावम्	छावे छावा

इत्यादि

॥ अथ षट्पदशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छप्पओ	छप्पआ
द्वितीया	छप्पअम्	छप्पए छप्पआ

इत्यादि

॥ अथ सप्तपर्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छत्तिवण्णो छत्तवण्णो	छत्तिवण्णा छत्तवण्णा
द्वितीया	छत्तिवण्णं छत्तवण्णम्	छत्तिवण्णे छत्तिवण्णा छत्तवण्णे छत्तवण्णा

इत्यादि

सप्तपर्णे वा ॥ ८ । १ । ४९ ॥ इत्यनेन वा इत्वम् ।

षट्-शमी-शाव-सुधा-सप्तपर्णेष्वादे. छ. ॥ ८ । १ । २६५ ॥ इत्यनेन, षण्मुखादितःसप्तपर्णपर्यन्तेषु शब्देषु छकारः । षट्शब्दस्य तु छ इति रूपम् । शमीशब्दस्य छमीति । सुधाशब्दस्य छुहा, इत्यादि स्त्रीलिङ्गे मालावत् ।

॥ अथ शरद्शब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरओ	सरआ
द्वितीया	सरअम्	सरए सरआ

इत्यादि

॥ अथ भिषक्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिसओ	भिसआ
द्वितीया	भिसअम्	भिसए भिसआ

इत्यादि

शरदादेरत् ॥ ८ । १ । १८ ॥ इत्यनेनान्त्यव्यञ्जनस्याकारः ।

॥ अथ प्रावृष्शब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाउसो	पाउसा

इत्यादि

दिक्-प्रावृषोः सः ॥ ८ । १ । १९ ॥ इत्यनेनान्त्यव्यञ्जनस्य सः ॥ कगचजेत्यादिना वकारस्य लुकि ॥ ऋदृत्वादौ ॥

८ । १ । १३१ ॥ इत्यनेन ऋत उद् भवति । दिक्शब्दस्य तु दिसा इति स्त्रीलिङ्गे मालावत् ।

॥ अथ दीर्घायुष्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दीहाऊसो	दीहाऊसा
द्वितीया	दीहाऊसम्	दीहाऊसे दीहाऊसा
तृतीया	दीहाऊसेण दीहाऊसेणं	दीहाऊसेहि दीहाऊसेहिँ दीहाऊसेहिं
पंचमी	दीहाऊसत्तो दीहाऊसाओ दीहाऊसाउ दीहाऊसाहि दीहाऊसाहिन्तो दीहाऊसा	दीहाऊसत्तो दीहाऊसाओ दीहाऊसाउ दीहाऊसाहि दीहाऊसेहि दीहाऊसाहिन्तो दीहाऊसेहिन्तो दीहाऊसासुन्तो दीहाऊसेसुन्तो
षष्ठी	दीहाऊसस्स	दीहाऊसाण दीहाऊसाणं
सप्तमी	दीहाऊसे दीहाऊसम्मि	दीहाऊसेसु दीहाऊसेसुं
सम्बोधनम्	हे दीहाऊसो हे दीहाऊस	हे दीहाऊसा

आयुरप्सरसोर्वा ॥ ८ । १ । २० ॥ इत्यनेनान्त्यव्यञ्जनस्य स । पक्षे । दीहाऊ इत्यादिगुरुशब्दवत् ।

॥ अथानुस्वारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अणुसारो	अणुसारा

॥ इत्यादि, एवमनुसारादयोऽपि ।

॥ अथ कर्कोटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कक्कोडो	कक्कोडा
द्वितीया	कक्कोडम्	कक्कोडे कक्कोडा

इत्यादि । टो ड. ॥ ८ । १ । १०५ ॥ इत्यनेन डकारः ॥ वक्रादावन्तः ॥ ८ । १ । २६ ॥ इत्यनेनानुस्वारः ।

॥ अथ वृश्चिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विञ्चुओ विंचुओ	विञ्चुआ विंचुआ

इत्यादि ॥ वृश्चिके श्चेञ्चुर्वा ॥ ८ । २ । १६ ॥ इत्यनेन सस्वरस्य श्चेः स्थाने ञ्चुरादेशो वा । पक्षे ॥ छोऽक्ष्यादौ ॥ ८ । २ । १७ ॥ इत्यनेन छकारे कृते ।

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विंछिओ विञ्छिओ	विंछिआ विञ्छिआ

इत्याद्यपि भवति

॥ अथ वयस्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वयंसो	वयंसा
द्वितीया	वयंसम्	वयंसे वयंसा

इत्यादि ॥ अधो मनयाम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन यकारस्य लुक् अत्र, वक्रादावन्तः ॥ इत्यनेनानुस्वारः ।

॥ अथ मार्जारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मञ्जरो वञ्जरो	मञ्जरा वञ्जरा

इत्यादि ॥ मार्जारस्य मञ्जर-वञ्जरौ ॥ ८ । २ । १३२ ॥ वा भवतः । पक्षे ॥ ह्रस्वः संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते । ॥ वक्रादावन्तः ॥ इत्यनुस्वारे कृते मंजारो मंजारा इत्यादि बहुलाधिकाराद्यदानुस्वाराभावस्तदा, मज्जारो मज्जारा इत्यादि

॥ अथ वक्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वंको	वंका
द्वितीया	वंकम्	वंके वंका

इत्यादि । वक्को वक्का इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ वज्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वज्जो	वज्जा
द्वितीया	वज्जम्	वज्जे वज्जा

इत्यादि । एवं वर्ज्यशब्दस्यापि वज्जो वज्जा इत्यादि ।

॥ अथोपदिश्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उवदिस्सो	उवदिस्सा
द्वितीया	उवदिस्सम्	उवदिस्से उवदिस्सा

इत्यादि

॥ अथ वृक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रुक्खो	रुक्खा
द्वितीया	रुक्खम्	रुक्खे रुक्खा

इत्यादि

॥ अथ क्षिप्तशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छूढो	छूढा
द्वितीया	छूढम्	छूढे छूढा

इत्यादिदेववत्

वृक्ष-क्षिप्तयो रुक्ख-छूढौ ॥ ८ । २ । १२७ ॥

इत्यनेन वा भवतः । पक्षे । वच्छो वच्छा । खित्तो खित्ता इत्यादि ।

॥ अथ सिंहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिंघो सीहो	सिंघा सीहा
द्वितीया	सिंघ सीहम्	सिंघे सीहे सिंघा सीहा

इत्यादि ॥ हो घोऽनुस्वारात् ॥ ८ । १ । २६४ ॥ इत्यनेन वा घकारः ॥ मांसादेर्वा ॥ ८ । १ । २९ ॥ इत्यनेनानुस्वारस्य वा लुक् ॥ ईर्जिह्वा-सिंह-त्रिंशद्विंशतौ वा ॥ ८ । १ । ९२ ॥ इत्यनेनेकारस्य दीर्घः । बहुलाधिकारात् क्वचिन्न । सिंहदत्तो, सिंहराओ इत्यादि ।

॥ अथ स्वाध्यायशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सज्झाओ	सज्झाआ
द्वितीया	सज्झाअम्	सज्झाए सज्झाआ
तृतीया	सज्झाएण सज्झाएण	सज्झाएहि सज्झाएहिँ सज्झाएहिं
पञ्चमी	सज्झाअत्तो सज्झाआओ सज्झाआउ सज्झाआहि सज्झाआहिन्तो सज्झाआ	सज्झाअत्तो सज्झाआओ सज्झाआउ सज्झाआहि सज्झाएहि सज्झाआहिन्तो सज्झाएहिन्तो सज्झाआसुन्तो सज्झाएसुन्तो
षष्ठी	सज्झाअस्स	सज्झाआण सज्झाआणं
सप्तमी	सज्झाए सज्झाअम्मि	सज्झाएसु सज्झाएसुं
संबोधनम्	हे सज्झाओ हे सज्झाअ	हे सज्झाआ

॥ अथोपाध्यायशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊज्झाओ ओज्झाओ उवज्झाओ	ऊज्झाआ ओज्झाआ उवज्झाआ
द्वितीया	ऊज्झाअ ओज्झाअ उवज्झाअम्	ऊज्झाए ऊज्झाआ ओज्झाए ओज्झाआ उवज्झाए उवज्झाआ

इत्यादि

॥ अथोपवासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊआसो ओआसो उववासो	ऊआसा ओआसा उववासा

इत्यादि ॥ उवोपे ॥ ८ । १ । १७३ ॥ उपशब्दे आदे॰ स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ऊत् ओचादेशौ वा भवतः

॥ अथाचार्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आइरिओ आयरिओ	आइरिआ आयरिआ

इत्यादि ॥ आचार्येचोच ॥ ८ । १ । ७३ ॥ इत्यनेन चकारस्थितस्याऽऽकारस्येत्वमत्व च भवति ।

॥ स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमेषु यात ॥ ८ । २ । १०७ ॥ इत्यनेन यात्पूर्व इकार॰ ।

॥ अथ भव्यशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भविओ	भविआ
द्वितीया	भविअम्	भविए भविआ

इत्यादि । भव्वो भव्वा इत्याद्यपि ।

एव भविकशब्दस्यापि । भविओ भविआ । इत्यादि ।

॥ अथ सूर्यशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सूरिओ	सूरिआ
द्वितीया	सूरिअम्	सूरिए सूरिआ

इत्यादि । सुज्जो सुज्जा इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ स्याद्वादशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिआ–वाओ	सिआ–वाआ

द्वितीया	सिआ-वाअम्	सिआवाए, सिआवाआ
तृतीया	सिआ-वाएण सिआ-वाएणं	सिआ-वाएहि सिआ-वाएहिँ सिआ-वाएहिं
पञ्चमी	सिआ-वाअत्तो सिआ-वाआओ सिआ-वाआउ सिआ-वाआहि सिआ-वाआहिन्तो सिआ-वाआ	सिआ-वाअत्तो सिआ-वाआओ सिआ-वाआउ सिआ-वाआहि सिआ-वाएहि सिआ-वाआहिन्तो सिआ-वाएहिन्तो सिआ-वाआसुन्तो सिआ-वाएसुन्तो
षष्ठी	सिआ-वाअस्स	सिआ-वाआण सिआ-वाआणं
सप्तमी	सिआ-वाए सिआ-वाअम्मि	सिआ-वाएसु सिआ-वाएसुं
संबोधनम्	हे सिआ-वाओ हे सिआ-वाअ	हे सिआ-वाआ

॥ अथोपसर्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उवसग्गो	उवसग्गा
द्वितीया	उवसग्गम्	उवसग्गे उवसग्गा

इत्यादि

॥ अथ शपथशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सवहो	सवहा

द्वितीया	सवहम्	सवहे सवहा

इत्यादि

॥ अथ शापशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सावो	सावा
द्वितीया	सावम्	सावे सावा

इत्यादि

कगचजेत्यादिना पकारस्य लुकि प्राप्ते, नावर्णात्पः ॥ ८ । १ । १७९ ॥ इत्यनेनादेः पकारस्य लुग् न भवति ।

॥ अथ स्तवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थवो तवो	थवा तवा
द्वितीया	थव तवम्	थवे थवा तवे तवा

इत्यादि ॥ स्तवे वा ॥ ८ । २ । ४६ ॥ इत्यनेन स्तस्य थकारः ।

॥ अथोष्ट्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उट्टो	उट्टा
द्वितीया	उट्टम्	उट्टे उट्टा

इत्यादि ॥ ष्टस्यानुष्ट्रेष्टासंदष्टे ॥ ८ । २ । ३४ ॥ उष्ट्रादिवर्जिते ष्टस्य ठो भवति । इष्टाशब्दस्य, इट्टा संदष्टशब्दस्य संदट्ठो इत्यादि ।

॥ अथ पुष्पशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुट्ठो	पुट्ठा
द्वितीया	पुट्ठम्	पुट्ठे पुट्ठा

इत्यादि

॥ अथ प्रद्युम्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पज्जुण्णो	पज्जुण्णा
द्वितीया	पज्जुण्णम्	पज्जुण्णे पज्जुण्णा

इत्यादि ॥ द्यय्यर्यां जः ॥ ८ । २ । २४ ॥ इत्यनेन जः ॥ म्नज्ञोर्णः ॥ ८ । २ । ४२ ॥ इत्यनेन म्नस्य णत्वे कृते पज्जुण्णो इति रूपं सिद्ध्यति ।

॥ अथ चतुर्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चउट्ठो चोत्थो चउत्थो	चउट्ठा चोत्था चउत्था

इत्यादि

॥ अथ चतुर्वारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चोव्वारो चउव्वारो	चोव्वारा चउव्वारा
द्वितीया	चोव्वारं चउव्वारम्	चोव्वारे चउव्वारे चोव्वारा चउव्वारा

इत्यादि

॥ अथ मयूखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मोहो मऊहो	मोहा मऊहा

इत्यादि

॥ अथ चतुर्गुणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चोग्गुणो चउग्गुणो	चोग्गुणा चउग्गुणा

इत्यादि

॥ अथ सुकुमारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सोमालो सुकुमालो	सोमाला सुकुमाला

इत्यादि

॥ अथोदूखलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ओहलो उऊहलो	ओहला उऊहला

इत्यादि

॥ नवा मयूख–लवण–चतुर्गुण–चतुर्थ–चतुर्दश–चतुर्वार–सुकुमार–कुतूहलोदूखलोलूखले ॥ ८ । १ । १७१ ॥ इत्यनेनादेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओकारो वा भवति

॥ अथ पङ्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पको पङ्को	पका पङ्का

द्वितीया	पक पङ्कम्	पङ्के पङ्के पङ्का पङ्का

इत्यादि । एव शङ्खकण्टकषण्ढवन्ध्यवबान्धवारम्भादयः ।

॥ अथ पन्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पन्थो पथो	पन्था पथा
द्वितीया	पन्थ पथम्	पन्थे पन्था पथे पथा

इत्यादि । पथिशब्दसमानार्थकोऽप पन्थशब्द' ॥ वर्गेऽन्त्यो वा ॥ ८ । १ । ३० ॥ इत्यनेन वर्गस्यान्सो वा भवति

॥ अथ चन्द्रशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चन्द्रो चद्रो चन्द्रो चद्रो	चन्दा चदा चन्द्रा चद्रा

इत्यादि ॥ द्रे रो नवा ॥ ८ । २ । ८० ॥ इत्यने द्रशब्दे-रेफस्य वा लुक् । एव रुद्रसमुद्रादय' ।

॥ अथार्थावग्रहशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अत्थुग्गहो	अत्थुग्गहा
द्वितीया	अत्थुग्गहम्	अत्थुग्गहे अत्थुग्गहा

इत्यादि ॥ अवापोते ॥ ८ । १ । १७२ ॥ इत्यनेन अव स्तस्य [illegible] ॥ [illegible] ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते । अत्थुग्गहो यस्यावग्रहस्तस्य जम्मुग्गहो, इत्यादि ।

॥ अथ ग्राग्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गेज्झो	गेज्झा
द्वितीया	गेज्झम्	गेज्झे गेज्झा

इत्यादि ॥ एद्ग्राह्ये ॥ ८ । १ । ७८ ॥ इत्यनेन एकारः ॥ ह्रस्वः संयोगे, इत्यनेन ह्रस्वे कृते । गिज्झो गिज्झा इत्यादि ।

॥ अथ मध्याह्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मज्झण्हो	मज्झण्हा
द्वितीया	मज्झण्हम्	मज्झण्हे मज्झण्हा

इत्यादि

॥ अथ व्यापारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वावारो	वावारा
द्वितीया	वावारम्	वावारे वावारा

इत्यादि

॥ अथ षड्विधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छव्विहो	छव्विहा
द्वितीया	छव्विहम्	छव्विहे छव्विहा

इत्यादि

॥ अथ चार्वाकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चव्वाओ	चव्वाआ

इत्यादि

॥ अथाकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आगारो	आगारा

इत्यादि

॥ अथाकरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आगरो	आगरा

इत्यादि

॥ अथाधारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आहारो आधारो	आहारा आधारा

इत्यादि, एवमाहारशब्दस्यापि ।

॥ अथाकाशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आगासो	आगासा
द्वितीया	आगासम्	आगासे आगासा

इत्यादि

॥ अथारब्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आढत्तो आरद्धो	आढत्ता आरद्धा
द्वितीया	आढत्तं आरद्धम्	आढत्ते आढत्ता आरद्धे आरद्धा

इत्यादि

॥ अथ पक्षशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पक्खो	पक्खा
द्वितीया	पक्खम्	पक्खे पक्खा
तृतीया	पक्खेण पक्खेण	पक्खेहि पक्खेहिँ पक्खेहिं

इत्यादि

॥ अथ विद्यमानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विज्जमाणो	विज्जमाणा
द्वितीया	विज्जमाणम्	विज्जमाणे विज्जमाणा

इत्यादि

॥ अथाभ्युपगमशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अप्भुवगमो	अप्भुवगमा
द्वितीया	अप्भुवगमम्	अप्भुवगमे अप्भुवगमा

इत्यादि

॥ अथ चतुर्भुजशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चउप्भुजो	चउप्भुजा

इत्यादि

॥ अथ सव्यशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सव्वो	सव्वा

द्वितीया	सव्वम्	सव्वे सव्वा

इत्यादि

॥ अथ नानारूपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णाणारूवो	णाणारूवा
द्वितीया	णाणारूवम्	णाणारूवे णाणारूवा

इत्यादि

॥ अथानतिरिक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अणइरित्तो	अणइरित्ता

इत्यादि

॥ अथ निक्षेपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिक्खेवो	णिक्खेवा
द्वितीया	णिक्खेवम्	णिक्खेवे णिक्खेवा

इत्यादि

॥ अथ श्रुतस्कन्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुअक्खन्धो	सुअक्खन्धा
द्वितीया	सुअक्खन्धम्	सुअक्खन्धे सुअक्खन्धा

इत्यादि ॥ ष्क–स्कयोर्नाम्नि ॥ ८ । २ । ४ ॥ इत्यनेन खकारः

॥ अथ पार्श्वस्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पासत्थो	पासत्था
द्वितीया	पासत्थम्	पासत्थे पासत्था

इत्यादि

॥ अथ संविग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	संविग्गो संविण्णो	संविग्गा संविण्णा

इत्यादि

॥ अथोद्विग्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उव्विग्गो उव्विण्णो	उव्विग्गा उव्विण्णा

इत्यादि

॥ अथाष्टमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अट्ठमो	अट्ठमा
द्वितीया	अट्ठमम्	अट्ठमे अट्ठमा

इत्यादि

॥ अथ कुलशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुलो	कुला
द्वितीया	कुलम्	कुले कुला

इत्यादि ॥ वाऽव्ययोत्खातादावदातः ॥ ८ । १ । ३३ ॥ इत्य-

नेन वा पुंवद्भावः । पक्षे कुलं, कुलाइँ कुलाइं कुलाणि इत्यादि नपुंसके । एवं छन्दस्शब्दस्य, छन्दो, एवं माहात्म्यशब्दस्य माहप्पो माहप्पं । इत्यादि

॥ अथ यशस्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जसो	जसा
द्वितीया	जसम्	जसे जसा

इत्यादि ॥ आदेर्यो जः ॥ ८ । १ । २४५ ॥ इत्यनेन जः । पयस्शब्दस्य पओ । तेजस तेओ । तमस तमो । उरस उरो । वक्षस्शब्दस्य तु वच्छो इत्यादिदेववत् ।

॥ अथ जन्मन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जम्मो	जम्मा
द्वितीया	जम्मम्	जम्मे जम्मा

इत्यादि ॥ न्मो मः ॥ ८ । १ । ६१ ॥ इत्यनेन न्मस्य मः । एवं नर्मन्मर्मन्वर्मन् प्रभृतयः । यद्य सेयं, वयं, सुमणं, सम्मं, चम्ममिति दृश्यते तद्बहुलाधिकारात् ।

स्नमदामशिरोनभः ॥ ८ । १ । ३२ ॥ इत्यनेन पुंवद्भावः

॥ अथ गुणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गुणो	गुणा
द्वितीया	गुणम्	गुणे गुणा

इत्यादि । गुणाद्याः क्लीबे वा ॥ ८ । १ । ३४ ॥ ग्रयो-

क्त्व्या इत्यर्थः । नपुसके तु । गुण गुणाइँ गुणाइ गुणाणि । इत्यादि ।

॥ अथ स्नेहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सणेहो नेहो	सणेहा नेहा

इत्यादि ॥ स्नेहाग्न्योर्वा ॥ ८ । २ । १०२ ॥ अनयोः संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोऽकारो वा भवति ।

॥ अथ निकषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निहसो	निहसा
द्वितीया	निहसम्	निहसे निहसा

इत्यादि

॥ अथ स्फटिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलिहो	फलिहा
द्वितीया	फलिहम्	फलिहे फलिहा

इत्यादि

॥ अथ चिकुरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चिहुरो	चिहुरा
द्वितीया	चिहुरम्	चिहुरे चिहुरा

इत्यादि ॥ निकष-स्फटिक-चिकुरे हः ॥ ८ । १ ।१८६ ॥ इत्यनेन कस्य हकारः । स्फटिकशब्दे तु ॥ स्फटिके लः ॥ ८ । १ । १९७ ॥ इत्यनेन टकारस्य लकारः ।

॥ अथ कदम्बशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कलम्बो कलंबो	कलम्बा कलंबा

इत्यादि ॥ कदम्बे वा ॥ ८।१।२२२ ॥ इत्यनेन दस्य वा लकारः । पक्षे । कयम्बो कयम्बा इत्यादि ।

॥ अथ प्रश्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पण्हो	पण्हा
द्वितीया	पण्हम्	पण्हे पण्हा

इत्यादि

॥ अथ चिह्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चिण्हो	चिण्हा
द्वितीया	चिण्हम्	चिण्हे चिण्हा

इत्यादि ॥ सूक्ष्म-श्न-ष्ण-स्न-ह्न-ह्ण-क्ष्णां-ण्हः ॥ ८।२।७५ ॥ इत्यनेन ह्नस्य स्थाने णकाराक्रान्तो हकारो भवति ।

॥ अथ स्वप्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिविणो सिमिणो	सिविणा सिमिणा
द्वितीया	सिविणं सिमिणम्	सिविणे सिविणा सिमिणे सिमिणा

इत्यादि ॥ इः स्वप्नादौ ॥ ८।१।४६ ॥ इत्यनेनादे-

रकारस्येलम् ॥ स्वमे नात् ॥ ८ । २ । १०८ ॥ इत्यनेन स्वप्न-शब्दे नकारात्पूर्व इकारः ॥ स्वप्ननीव्योर्वा ॥ ८ । १ । २५९ ॥ इत्यनेन वकारस्य वा मकार॰ । आर्षे उकारोऽपि । यथा । सुमिणो, सुमिणा, इत्यादि ।

॥ अथ वेतसशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेडिसो	वेडिसा
द्वितीया	वेडिसम्	वेडिसे वेडिसा

इत्यादि ॥ इत्वे वेतसे ॥ ८ । १ । २०७ ॥ इत्यनेन तस्य डकारः । इत्वाभावे तु । वेअसो वेअसा इत्यादि ।

॥ अथ मृदङ्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मिइङ्गो मुइङ्गो	मिइङ्गा मुइङ्गा

॥ अथ नप्तृकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नत्तिओ नत्तुओ	नत्तिआ नत्तुआ

इत्यादि ॥ इदुतौ वृष्ट-वृष्टि-पृथङ्-मृदङ्ग-नप्तृके ॥ ८ । १ । १३७ ॥ इत्यनेन ऋकारस्येकारोकारौ भवतः ।

॥ अथ वृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विट्ठो वुट्ठो	विट्ठा वुट्ठा

इत्यादि

॥ अथ कृपणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किविणो	किविणा
द्वितीया	किविणम्	किविणे किविणा

इत्यादि ॥ इत्कृपादौ ॥ ८ । १ । १२८ ॥ इत्यनेन ऋकारस्येकारः ।

॥ अथोत्तमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उत्तिमो	उत्तिमा
द्वितीया	उत्तिमम्	उत्तिमे उत्तिमा

इत्यादि । उत्तमो उत्तमा इत्यपि भवति ।

॥ अथ देवदत्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	देवदिण्णो	देवदिण्णा
द्वितीया	देवदिण्णम्	देवदिण्णे देवदिण्णा

इत्यादि । बहुलाधिकाराण्णत्वाभावे न भवतीकारः । दत्त । देवदत्तः ।

पञ्चाशत्-पञ्चदश-दत्ते ॥ ८ । २ । ४३ ॥ एषु संयुक्तेषु णकारः । पण्णासा । पण्णरह । दिण्णं ।

॥ अथाङ्गारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इङ्गालो अङ्गारो	इङ्गाला अङ्गारा

इत्यादि ॥ पक्वाङ्गारललाटे वा ॥ ८ । १ । ४७ ॥ इत्य-

नेनादेरत इत्व वा ॥ हरिद्रादौ ल. ॥ ८ । १ । २५४ ॥ इत्यनेन रकारः ।

॥ अथ मध्यमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मज्झिमा	मज्झिमा
द्वितीया	मज्झिमम्	मज्झिमे मज्झिमा

इत्यादि ॥ मध्यम-कतमे द्वितीयस्य ॥ ८ । १ । ४८ ॥ इत्यनेन द्वितीयस्यात इत्व वा ।

॥ अथ विषमयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसमइआ	विसमइआ
द्वितीया	विसमइअम्	विसमइए विसमइआ

इत्यादि ॥ मयट्यइर्वा ॥ ८ । १ । ५० ॥ मयटि प्रत्यये आदेरतः स्थाने अइ इत्यादेश । पक्षे । विसमओ विसमआ इत्यादि ।

॥ अथ हरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हीरो हरो	हीरा हरा
द्वितीया	हीरं हरम्	हीरे हीरा हरे हरा

इत्यादि ॥ ईर्हरे वा ॥ ८ । १ । ५१ ॥ इत्यनेनादेरत ईत्वं वा ।

॥ अथ खण्डितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खुडिओ खण्डिओ	खुडिआ खण्डिआ

इत्यादि ॥ चन्द्र-खण्डिते णा वा ॥ ८ । १ । ५३ ॥ इत्यनेनादेरकारस्य णकारेण सहितस्योत्त्वं वा भवति ।

॥ अथ प्रथमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुढुमो पुढमो पढुमो पढमो	पुढुमा पुढमा पढुमा पढमा

इत्यादि ॥ प्रथमे पथोर्वा ॥ ८ । १ । ५५ ॥ इत्यनेन प्रथमशब्दे पकारथकारयोरकारस्य युगपत् क्रमेण च उकारो वा भवति ।

॥ मेथि-शिथिर-शिथिल-प्रथमे थस्य ढ ॥ ८ । १ । २१५ ॥ इत्यनेन थस्य ढः ।

॥ अथ गवयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गउओ	गउआ
द्वितीया	गउअम्	गउए गउआ

इत्यादि ॥ गवये वः ॥ ८ । १ । ५४ ॥ इत्यनेन वकारस्याकारस्योकारः ।

॥ अथ प्राज्ञशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पज्ञा	पज्ञा

द्वितीया	पज्ञम्	पज्ञे पज्ञा

इत्यादि ॥ ज्ञो ञः ॥ ८ । २ । ८३ ॥ इत्यनेन ज्ञः सम्बन्धिनो ञस्य वा लुक्, पक्षे ॥ म्न-ज्ञोर्णः ॥ ८ । २ । ४२ ॥ इत्यनेन ज्ञस्य णकारे कृते । पण्णो पण्णा इत्यादि ।

॥ अथ प्रज्ञशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पज्ञो पण्णो	पज्ञा पण्णा

इत्यादि

॥ अथोत्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उक्केरो उक्करो	उक्केरा उक्करा
द्वितीया	उक्केर उक्करम्	उक्केरे उक्करे उक्केरा उक्करा

इत्यादि ॥ वल्ल्युत्करपर्यन्ताश्चर्ये वा ॥ ८ । १ । ५८ ॥ इत्यनेनादेरस्य एत्त्वं वा ।

॥ अथ पर्यन्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पेरंतो पज्जंतो	पेरंता पज्जंता

इत्यादि ॥ एतः पर्यन्ते ॥ ८ । २ । ६५ ॥ इत्यनेन पर्यन्तशब्दे र्यस्य रो भवति एत्त्वे कृते सति ॥ द्य-य्य-र्यां जः ॥ ८ । २ । २४ ॥ इत्यनेन एत्वाभावपक्षे जकारः ।

॥ अथ चामरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चमरो चामरो	चमरा चामरा

द्वितीया	चमर चामरम्	चमरे चामरे चमरा चामरा

इत्यादि

॥ अथ कालकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कलओ कालओ	कलआ कालआ

इत्यादि

॥ अथ स्थापितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ठविओ ठाविओ	ठविआ ठाविआ

इत्यादि

॥ अथ परिस्थापितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परिट्ठविओ परिट्ठाविओ	परिट्ठविआ परिट्ठाविआ

इत्यादि

॥ अथ संस्थापितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सठविओ सठाविओ	सठविआ सठाविआ

इत्यादि

॥ अथ हालिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हलिओ हालिओ	हलिआ हालिआ

इत्यादि

॥ अथ नागरशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नगरो नागरो	नगरा नागरा

इत्यादि

॥ अथ कुमारशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुमरो कुमारो	कुमरा कुमारा

इत्यादि ॥ गव्ययोरत्खातादावदातः ॥ ८ । १ । ६७ ॥ इत्यनेनादेराकारस्य अद्वा भवति । केचित् ब्राह्मणपूर्वाह्णयो-रपीच्छन्ति । बम्हणो, बाम्हणो । पुव्वण्हो, पुव्वाण्हो, इत्या दि, बम्हणो, बाम्हणो, इत्यत्र तु ॥ पक्ष्म-श्म-ष्म-स्म-ह्मां-म्हः ॥ ८ । २ । ७४ ॥ इत्यनेन ह्मस्य म्ह । क्वचित् बम्भ-णो इत्यपि भवति । सिद्धान्ते माहणो इत्यपि भवति । यथा । उसभदत्तस्य माहणस्स ।

॥ अथ ग्रीष्मशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गिम्हो	गिम्हा
द्वितीया	गिम्हम्	गिम्हे गिम्हा

इत्यादि

॥ अथ कुष्माणशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुम्हाणो	कुम्हाणा
द्वितीया	कुम्हाणम्	कुम्हाणे कुम्हाणा

इत्यादि

॥ अथ विस्मयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विम्हओ	विम्हआ
द्वितीया	विम्हअम्	विम्हए विम्हआ

इत्यादि

॥ अथ प्रवाहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पवहो पवाहो	पवहा पवाहा
द्वितीया	पवह पवाहम्	पवहे पवाहे पवहा पवाहा

इत्यादि

॥ अथ प्रहारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पहरो पहारो	पहरा पहारा
द्वितीया	पहर पहारम्	पहरे पहारे पहरा पहारा

इत्यादि

॥ अथ प्रकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पयरो पयारो	पयरा पयारा

इत्यादि । एवं प्रचारशब्दस्यापि रूपाणि ।

॥ अथ प्रस्तावशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पत्थवो पत्थावो	पत्थवा पत्थावा

द्वितीया	पत्थरं पत्थारम्	पत्थरे पत्थारे पत्थरा पत्थारा

इत्यादि ॥ घञवृद्धेर्वा ॥ ८ । १ । ६८ ॥ घञ्निमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य अद्वा भवति । कचिन्न । राग । राओ ।

॥ अथ महाराष्ट्रशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मरहट्ठो मराहट्ठो	मरहट्ठा मराहट्ठा
द्वितीया	मरहट्ठं मराहट्ठम्	मरहट्ठे मराहट्ठे मरहट्ठा मराहट्ठा

इत्यादि ॥ महाराष्ट्रे ॥ ८ । १ । ६९ ॥ इत्यनेनादेराकारस्य अद्वा भवति ॥ महाराष्ट्रे हरो. ॥ ८ । २ । ११९ ॥ इत्यनेन महाराष्ट्रशब्दे हरोर्व्यत्ययः ।

॥ अथ पासनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पसणो	पसणा
द्वितीया	पसणम्	पसणे पसणा

इत्यादि

॥ अथ कासितशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कसिओ	कसिआ
द्वितीया	कसिअम्	कसिए कसिआ

इत्यादि

॥ अथ विस्मयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विम्हओ	विम्हआ
द्वितीया	विम्हअम्	विम्हए विम्हआ

इत्यादि

॥ अथ प्रवाहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पवहो पवाहो	पवहा पवाहा
द्वितीया	पवहं पवाहम्	पवहे पवाहे पवहा पवाहा

इत्यादि

॥ अथ प्रहारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पहरो पहारो	पहरा पहारा
द्वितीया	पहरं पहारम्	पहरे पहारे पहरा पहारा

इत्यादि

॥ अथ प्रकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पयरो पयारो	पयरा पयारा

इत्यादि । एवं प्रचारशब्दस्यापि रूपाणि ।

॥ अथ प्रस्तावशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पत्थवो पत्थावो	पत्थवा पत्थावा

द्वितीया	पत्थअ पत्थाअम्	पत्थए पत्थाए पत्थआ पत्थाआ

इत्यादि ॥ घञ्वृद्धेर्वा ॥ ८ । १ । ६८ ॥ घञ्निमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य अद्वा भवति । क्वचिन्न । रागः । राओ ।

॥ अथ महाराष्ट्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मरहट्ठो मराहट्ठो	मरहट्ठा मराहट्ठा
द्वितीया	मरहट्ठ मराहट्ठम्	मरहट्ठे मराहट्ठे मरहट्ठा मराहट्ठा

इत्यादि ॥ महाराष्ट्रे ॥ ८ । १ । ६९ ॥ इत्यनेनादेराकारस्य अद्वा भवति ॥ महाराष्ट्रे हरोः ॥ ८ । २ । ११९ ॥ इत्यनेन महाराष्ट्रशब्दे हरोर्व्यत्ययः ।

॥ अथ पासनशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पसणो	पसणा
द्वितीया	पसणम्	पसणे पसणा

इत्यादि

॥ अथ कासिकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कसिओ	कसिआ
द्वितीया	कसिअम्	कसिए कसिआ

इत्यादि

॥ अथ गणिकाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गणिआ	गणिआ

इत्यादि

॥ अथ पत्नीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पत्ता	पत्ता

इत्यादि

॥ अथ मालिन्द्रिकाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मलिंदिओ	मलिंदिआ

इत्यादि

॥ अथ मांसाक्तिकाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मसत्तिओ	मसत्तिआ

इत्यादि ॥ मांसादिष्वनुस्वारे ॥ ८ । १ । ७० ॥ इत्यनेनानुस्वारातोऽकारस्यात्वम् । मसत्तिओ, इत्यत्र द्वितीयाऽकारस्य नु इत्य प्रयोगे, पति इत्य ।

॥ अथ श्यामाकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सामओ	सामा ॥
द्वितीया	सामअम्	सामए सामा ॥

इत्यादि ॥ श्यामाके मः ॥ ८ । १ । ७१ ॥ इत्यनेन मस्य आतोऽकारः ।

॥ अथ कूर्पासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुप्पिसो कुप्पासो	कुप्पिसा कुप्पासा

इत्यादि ॥ इः सदादौ वा ॥ ८ । १ । ७२ ॥ इत्यनेनात इत्त्वं वा ।

॥ अथ खल्वाटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खल्लीडो	खल्लीडा
द्वितीया	खल्लीडम्	खल्लीडे खल्लीडा

इत्यादि ॥ ईः स्त्यान-खल्वाटे ॥ ८ । १ । ७४ ॥ इत्यनेनात ईत्त्वं ॥ टोडः ॥ ८ । १ । १९५ ॥ इत्यनेन टकारस्य डकारः ।

॥ अथ स्तावकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थुवओ	थुवआ
द्वितीया	थुवअम्	थुवए थुवआ

इत्यादि ॥ उः सास्ना-स्तावके ॥ ८ । १ । ७५ ॥ इत्यनेनात उत्त्वं ।

॥ अथाऽऽसारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊसारो आसारो	ऊसारा आसारा
द्वितीया	ऊसारं आसारम्	ऊसारे ऊसारा / आसारे आसारा

इत्यादि ॥ ऊद्वासारे ॥ ८ । १ । ७६ ॥ इत्यनेनात ऊत्त्व वा ।

॥ अथ नैरयिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नेरइओ	नेरइआ
द्वितीया	नेरइअम्	नेरइए नेरइआ

इत्यादि

॥ अथैरावणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एरावणो	एरावणा
द्वितीया	एरावणम्	एरावणे एरावणा

इत्यादि

॥ अथ कैलासशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कइलासो	कइलासा
द्वितीया	कइलासम्	कइलासे कइलासा

इत्यादि ॥ वैरादौ वा ॥ ८ । १ । १५२ ॥ इत्यनेन अइरादेशः । पक्षे । केलासो, केलासा । इत्यादि ।

॥ अथ कैटभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	केढवो	केढवा
द्वितीया	केढवम्	केढवे केढवा

इत्यादि ॥ सटा-शकट-कैटभे ढः ॥ ८ । १ । १९६ ॥

इत्यनेन टस्य दः ॥ कैटभे भो वः ॥ ८ । १ । २४० ॥ इत्यनेन भस्य वकारः ।

॥ अथ वैकुण्ठशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेकुण्ठो	वेकुण्ठा
द्वितीया	वेकुण्ठम्	वेकुण्ठे वेकुण्ठा

इत्यादि । एवमैरावतादयः ॥ ऐत एत् ॥ ८ । १ । १४८ ॥ इत्यनेन सर्वत्र एकारः ।

॥ अथ पारापतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पारेवओ पारावओ	पारेवआ पारावआ
द्वितीया	पारेवअं पारावअम्	पारेवए पारावए पारेवआ पारावआ

इत्यादि ॥ पारापते रो वा ॥ ८ । १ । ८० ॥ इत्यनेन रकारस्थितस्य आत एद्वा भवति ।

॥ अथ चूर्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चुण्णो	चुण्णा
द्वितीया	चुण्णम्	चुण्णे चुण्णा

इत्यादि

॥ अथ नरेन्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नरिन्दो	नरिन्दा

द्वितीया	नरिन्दम्	नरिन्दे नरिन्दा

इत्यादि

॥ अथ मुनीन्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुणिन्दो	मुणिन्दा

इत्यादि

॥ ह्रस्व संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्व ।

॥ अथोत्सवशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उच्छवो ऊसवो	उच्छवा ऊसवा

इत्यादि

अथोत्सुकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उच्छुओ ऊसुओ	उच्छुआ ऊसुआ

इत्यादि ॥ सामर्थ्योत्सुकोत्सवे वा ॥ ८ । २ । २२ ॥ इत्यनेन छकारे कृते ॥ अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे ॥ ८ । १ । ११४ ॥ इत्यनेनोत्साहोत्सन्नवर्जिते शब्दे यौ त्सच्छौ तयोः परयोरादेरुत ऊद्भवति ।

॥ अथोत्सिक्तशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ऊसित्तो	ऊसित्ता
द्वितीया	ऊसित्तम्	ऊसित्ते ऊसित्ता

इत्यादि

॥ अथोत्साहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उत्थारो उच्छाहो	उत्थारा उच्छाहा

इत्यादि ॥ वोत्साहे थो ह्रस्वः ॥ ८ । २ । ४८ ॥ ह्रस्वात् थ्य-श्च-त्स-प्सामनिश्चले ॥ ८ । २ । २१ ॥ इत्यनेन सूत्रेण उत्साहशब्दे त्स इत्यस्य छकारः ।

॥ अथोत्सन्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उच्छन्नो	उच्छन्ना
द्वितीया	उच्छन्नम्	उच्छन्ने उच्छन्ना

इत्यादि

॥ अथ मत्सरशब्दः

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मच्छलो मच्छरो	मच्छला मच्छरा

इत्यादि

॥ अथ संवत्सरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	संवच्छलो संवच्छरो	संवच्छला संवच्छरा

इत्यादि

॥ अथ निश्चलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिच्चलो	णिच्चला

इत्यादि

॥ अथ मूषिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मूसगो मूसओ	मूसगा मूसआ

इत्यादि

॥ अथ बिभीतकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बहेडओ	बहेडआ
द्वितीया	बहेडअम्	बहेडए बहेडआ

इत्यादि ॥ पथि-पृथिवी-प्रतिश्रुन्मूषिक-हरिद्रा-बिभीतकेष्वत् ॥ ८ । १ । ८८ ॥ इत्यनेनादेरित अकारः । बहेडओ इत्यत्र ॥ एत्पीयूषापीडबिभीतककीदृशेदृशे ॥ ८ । १ । १०५ ॥ इत्यनेन ईत एकारः ।

॥ अथ निर्णयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निण्णओ	निण्णआ
द्वितीया	निण्णअम्	निण्णए निण्णआ

इत्यादि

॥ अथ द्रुमाप्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुमत्तो	दुमत्ता
द्वितीया	दुमत्तम्	दुमत्ते दुमत्ता

इत्यादि

॥ अथ द्विविधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुविहो	दुविहा
द्वितीया	दुविहम्	दुविहे दुविहा

इत्यादि

॥ अथ द्विरेफशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुरेहो	दुरेहा
द्वितीया	दुरेहम्	दुरेहे दुरेहा

इत्यादि ॥ द्विन्यारुत् ॥ ८ । १ । ९४ ॥ इत्यनेन द्विशब्दे इत उद्भवति । बहुलाधिकारात् कचिद्विकल्पः । दुउणो । बिउणो । दुउणा । बिउणा । द्विगुण इत्यर्थः । दुइओ । बिइओ । दुइज्जो । बीओ । इत्यादि । द्वितीय इत्यर्थः । कचिन्न भवति । दिओ । दिआ । इत्यादि । द्विज इत्यर्थः । दिरओ । दिरआ । इत्यादि । द्विरद इत्यर्थः ।

॥ अथ निषण्णशब्दः ॥

	एकवचनम्		बहुवचनम्	
प्रथमा	णुमण्णो	णिसण्णो	णुमण्णा	णिसण्णा
द्वितीया	णुमण्ण	णिसण्णम्	णुमण्णे	णिसण्णे
			णुमण्णा	णिसण्णा

इत्यादि ॥ उमो निषण्णे ॥ ८ । १ । १७४ ॥ इत्यनेनादेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह उम आदेशो वा भवति ।

॥ अथ युधिष्ठिरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जहुट्ठिलो जहिट्ठिलो	जहुट्ठिला जहिट्ठिला

इत्यादि ॥ युधिष्ठिरे वा ॥ ८ । १ । ९६ ॥ इत्यनेनादेरित उत्त्वं वा । पक्षे ॥ उतो मुकुलादिष्वत् ॥ ८ । १।१०७॥ इत्यनेनाऽऽदेरुतोऽकारः ॥ हरिद्रादौ ल ॥ ८ । १ । २५४ ॥ इत्यनेन लकार ।

॥ अथ निर्झरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ओझरो निज्झरो	ओझरा निज्झरा

इत्यादि ॥ वा निर्झरे ना ॥ ८ । १ । ९८ ॥ इत्यनेन निर्झरशब्दे नकारेण सह इत ओकारो वा भवति । निर्जरशब्दस्य तु निज्जरो, इत्येकमेव भवति ।

॥ अथ कश्मीरशब्दः ॥

	बहुवचनम्
प्रथमा	कम्भारा कम्हारा

इत्यादि, देवशब्दस्य बहुवचनवत् ॥ कश्मीरे म्भो वा ॥ ८ । २ । ६० ॥इत्यनेन संयुक्तस्य म्भः । आत्कश्मीरे ॥ ८ । १ । १००॥ इत्यनेन ईत आकारः । पक्षे ॥ पक्ष्म-श्म-ष्मेत्यादिना सूत्रेण श्मस्य म्हः । कश्मीशब्दस्य देशवाचित्वात्, बहुवचनान्त एव दृश्यते । कम्भारो, कम्हारो इति तु मत्यन्तराज्ज्ञेयते ।

॥ अथ व्यापारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वावारो	वावारा
द्वितीया	वावारम्	वावारे वावारा

इत्यादि ॥ अघो मनयाम् ॥ इत्यनेन यकारस्य लुक् । विउवारो । विउवारा । इति तु आर्षप्रयोगः ।

॥ अथ स्तोकशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थोक्को थोवो थेवो	थोक्का थोवा थेवा

इत्यादि ॥ स्तोकस्य थोक्क-थोव-थेवा॰ ॥ ८ । २ । १२५ ॥ एते त्रय आदेशा वा भवन्ति । पक्षे । थोओ थोआ इत्यादि ।

॥ अथ करीषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	करिसो	करिसा
द्वितीया	करिसम्	करिसे करिसा

इत्यादि

॥ अथ सिरीषशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिरिसो	सिरिसा
द्वितीया	सिरिसम्	सिरिसे सिरिसा

इत्यादि

॥ अथ वल्मीकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वम्मिओ	वम्मिआ
द्वितीया	वम्मिअम्	वम्मिए वम्मिआ

इत्यादि

॥ अथ व्रीडितशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विलिओ	विलिआ
द्वितीया	विलिअम्	विलिए विलिआ

इत्यादि ॥ डोल० ॥ ८ । १ । २०२ ॥ इत्यनेन डकारस्य लकार ।

॥ अथोपनीतशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उवणिओ	उवणिआ
द्वितीया	उवणिअम्	उवणिए उवणिआ

इत्यादि ॥ पानीयादिष्वित् ॥ ८ । १ । १०१ ॥ इत्यनेन ईत इत्वम् । बहुलाधिकारादेषु कचिन्नित्य कचिद्विकल्पः । करीसो । उवणीओ । इत्यादि ।

॥ अथ गरुडशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गरुलो	गरुला
द्वितीया	गरुलम्	गरुले गरुला

इत्यादि ॥ डो ल० ॥ ८ । १ । २०२ ॥ इत्यनेन लः ।

अस्मिन् सूत्रे मायोग्रहणात् कचिद्विकल्पः । यथा गुलो, गुडो । आमेलो, आवेडो । इत्यादि ॥ नीपापीडे मो वा ॥ ८ । १ । २३४ ॥ इत्यनेन पस्य मः ॥ एत्पीयूषापीड–बिभीतक–कीदृशे-दृशे ॥ ८ । १ । १०५ ॥ इत्यनेन एकारः । कचिन्न लकारः । गउडो, गउडा, इत्यादि । गौडशब्दस्य गउडो इति रूपम् ।

॥ अथ पौरशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पउरो	पउरा
द्वितीया	पउरम्	पउरे पउरा

इत्यादि

॥ अथ कौरवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कउरवो	कउरवा
द्वितीया	कउरवम्	कउरवे कउरवा

इत्यादि

॥ अथ पौरजनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पउरजणो	पउरजणा
द्वितीया	पउरजणम्	पउरजणे पउरजणा

इत्यादि ॥ अउः पौरादौ च ॥ ८ । १ । १६२ ॥ इत्यनेन औत अउरादेश॰ ।

॥ अथ जीर्णशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जुण्णो	जुण्णा

॥ अथ वल्मीकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वम्मिओ	वम्मिआ
द्वितीया	वम्मिअम्	वम्मिए वम्मिआ

इत्यादि

॥ अथ व्रीहितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विलिओ	विलिआ
द्वितीया	विलिअम्	विलिए विलिआ

इत्यादि ॥ डोल॰ ॥ ८ । १ । २०२ ॥ इत्यनेन डकारस्य लकारः ।

॥ अथोपनीतशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उवणिओ	उवणिआ
द्वितीया	उवणिअम्	उवणिए उवणिआ

इत्यादि ॥ पानीयादिष्वित् ॥ ८ । १ । १०१ ॥ इत्यनेन ईत इत्वम् । बहुलाधिकारादेषु क्वचिन्नित्य क्वचिद्विकल्पः । करीसो । उवणीओ । इत्यादि ।

॥ अथ गरुडशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गरुलो	गरुला
द्वितीया	गरुलम्	गरुले गरुला

इत्यादि ॥ डो ल॰ ॥ ८ । १ । २०२ ॥ इत्यनेन ल ।

॥ अथ सदृग्वर्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरिवण्णो	सरिवण्णा
द्वितीया	सरिवण्णम्	सरिवण्णे सरिवण्णा

इत्यादि

॥ अथ सदृग्रूपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरिरूवो	सरिरूवा
द्वितीया	सरिरूवम्	सरिरूवे सरिरूवा

इत्यादि

॥ अथ सदृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सरिसो	सरिसा
द्वितीया	सरिसम्	सरिसे सरिसा

इत्यादि

॥ अथैतादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एआरिसो	एआरिसा
द्वितीया	एआरिसम्	एआरिसे एआरिसा

इत्यादि

॥ अथ भवादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भवारिसो	भवारिसा

द्वितीया	जुण्णम्	जुण्णे जुण्णा

इत्यादि ॥ उर्जीर्णे ॥ ८ । १ । १०२ ॥ इत्यनेन ईत उकारः । बहुलाधिकारात् क्वचिन्न । जिण्णे भोअणमत्ते ।

॥ अथ हीनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हूणो हीणो	हूणा हीणा
द्वितीया	हूण हीणम्	हूणे हीणे हूणा हीणा

इत्यादि ॥ ऊर्हीनविहीने वा ॥ ८ । १ । १०३ ॥ इत्यनेन ईत ऊत्वम् । एवं विहीनशब्दस्यापि । सूत्रे हीन-विहीने, इति प्रतिपादनात्, पहीणजरमरणा इत्यत्र न भवत्यूकारः ।

॥ अथ कीदृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	केरिसो	केरिसा
द्वितीया	केरिसम्	केरिसे केरिसा

इत्यादि

॥ अथेदृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एरिसो	एरिसा
द्वितीया	एरिसम्	एरिसे एरिसा

इत्यादि ॥ दृश क्विप्टक्सकः ॥ ८ । १ । १४२ ॥ इत्यनेन दृशेर्धातोर्ऋतोरिरादेशः ।

॥ अथ युष्मादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जुम्हारिसो	जुम्हारिसा
द्वितीया	जुम्हारिसम्	जुम्हारिसे जुम्हारिसा

इत्यादि ॥ युष्मदर्थपरे तः ॥ ८ । १ । २४६ ॥ इत्यनेन यकारस्य तकारः ।

॥ अथास्मादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अम्हारिसो	अम्हारिसा
द्वितीया	अम्हारिसम्	अम्हारिसे अम्हारिसा

इत्यादि ॥ पक्ष्म-श्म-ष्म-स्म-ह्मा म्हः ॥ ८ । २ । ७४ ॥ इत्यनेन म्हः ।

॥ अथ मुकुलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मउलो	मउला
द्वितीया	मउलम्	मउले मउला

इत्यादि

॥ अथ मुकुटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मउडो	मउडा
द्वितीया	मउडम्	मउडे मउडा

इत्यादि

द्वितीया	भवारिसम्	भवारिसे भवारिसा

इत्यादि

॥ अथ यादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जारिसो	जारिसा
द्वितीया	जारिसम्	जारिसे जारिसा

इत्यादि

॥ अथ तादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तारिसो	तारिसा
द्वितीया	तारिसम्	तारिसे तारिसा

इत्यादि

॥ अथास्मादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अम्हारिसो	अम्हारिसा
द्वितीया	अम्हारिसम्	अम्हारिसे अम्हारिसा

इत्यादि

॥ अथ मादृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मारिसो	मारिसा
द्वितीया	मारिसम्	मारिसे मारिसा

इत्यादि

इत्यादि ॥ लुकि दुगे वा ॥ ८ । १ । ११५ ॥ इत्यनेन रेफस्य लुकि सति उत ऊत्त्व वा भवति ।

॥ अथ लुब्धकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लोद्धओ	लोद्धआ
द्वितीया	लोद्धअम्	लोद्धए लोद्धआ

इत्यादि

॥ अथ मुद्गरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मोग्गरो	मोग्गरा

इत्यादि

॥ अथ कुन्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोन्तो	कोन्ता
द्वितीया	कोन्तम्	कोन्ते कोन्ता

इत्यादि

॥ अथ पुस्तकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोत्थओ	पोत्थआ
द्वितीया	पोत्थअम्	पोत्थए पोत्थआ

इत्यादि ॥ ओत्संयोगे ॥ ८ । १ । ११६ ॥ इत्यनेनादेश्त ओत्त्वम् ॥ ह्रस्वः संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते तु । लुद्धओ । मुग्गरो । कुन्तो । पुत्थओ । इत्यादि । पोन्थओ, इत्यत्र तु

॥ अथ मुकुरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मउरो	मउरा
द्वितीया	मउरम्	मउरे मउरा

इत्यादि । उतो मुकुलादिष्वत् ॥ ८ । १ । १०७ ॥ इत्यनेनादेरुतोऽत्वम् । कचिदाकारोपि । विद्रुतः । विद्दाओ विद्दाआ इत्यादि ।

॥ अथ गुरुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गरुओ गुरुओ	गरुआ गुरुआ
द्वितीया	गरुअं गुरुअम्	गरुए गरुआ गुरुए गुरुआ

इत्यादि ॥ गुरौ के वा ॥ ८ । १ । १०९ ॥ इत्यनेन गुरोः स्वार्थे के सति आदेरुतोऽद्वा भवति ।

॥ अथ सुभगशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सूहवो सुहओ	सूहवा सुहआ
द्वितीया	सूहवं सुहअम्	सूहवे सूहवा सुहए सुहआ

इत्यादि ॥ ऊत्सुभगमुसले वा ॥ ८ । १ । ११३ ॥ इत्यनेनादेरुत ऊद्वा ॥ ऊत्वे दुर्भग-सुभगे वः ॥ ८ । १ । १९२ ॥ अनयोरूत्वे गस्य वः ।

॥ अथ दुर्भगशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दूहवो दुहओ	दूहवा दुहआ

इत्यादि ॥ लुंकि दुगे वा ॥ ८ । १ । ११५ ॥ इत्यनेन रेफस्य लुकि सति उत ऊत्व वा भवति ।

॥ अथ लुब्धकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लोद्धओ	लोद्धआ
द्वितीया	लोद्धअम्	लोद्धए लोद्धआ

इत्यादि

॥ अथ मुद्गरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मोग्गरो	मोग्गरा

इत्यादि

॥ अथ कुन्तशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोन्तो	कोन्ता
द्वितीया	कोन्तम्	कोन्ते कोन्ता

इत्यादि

॥ अथ पुस्तकशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोत्थओ	पोत्थआ
द्वितीया	पोत्थअम्	पोत्थए पोत्थआ

इत्यादि ॥ ओत्संयोगे ॥ ८ । १ । ११६ ॥ इत्यनेनादेस्त ओत्वम् ॥ ह्रस्व' सयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते तु । लुद्धओ । मुग्गरो । कुन्तो । पुत्थओ । इत्यादि । पोन्थओ, इत्यत्र त

॥ वाद्यर्थवचनाद्याः ॥ इत्यनेन वा पुंस्त्वम् । एवं पुंस्त्वरूपाणि ।

॥ अथार्हच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अरहन्तो अरुहन्तो अरिहन्तो	अरहन्ता अरुहन्ता अरिहन्ता

इत्यादि देववत् ॥ उच्चार्हति ॥ ८ । २ । १११ ॥ इत्यनेनार्हच्छब्दे संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व उकाराऽकारेकारा स्युः । कृतेषु च तेषु ॥ शत्रानशः ॥ ८ । ३ । १८१ ॥ इत्यनेन न्त इत्यादेशः ।

॥ अथ हनुमच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हणुमन्तो	हणुमन्ता
द्वितीया	हणुमन्तम्	हणुमन्ते हणुमन्ता

इत्यादि ॥ आल्विल्लोल्लाल-वन्त-मन्तेत्तेर-मणा मतोः ॥ ८ । २ । १५९ ॥ इत्यनेन मतोर्मन्त इत्यादेशः ॥ उर्हनूमत्कण्डूयवातूले ॥ ८ । १ । १२१ ॥ इत्यनेन ऊत उत्वम् । केचिन्मादेशमपीच्छन्ति । यथा । हणुमा । इत्यादि स्त्रीलिङ्गे मालावत् ।

॥ अथ पथिन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पहो	पहा
द्वितीया	पहम्	पहे पहा

इत्यादि ॥ पथि–पृथिवी–प्रतिश्रुन्मूषिक–हरिद्रा–बिभीत-केष्वत् ॥ ८ । १ । ८८ ॥ इत्यनेनादेरितोऽकारः ।

॥ अथ मृगशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मओ	मआ
द्वितीया	मअम्	मए मआ

इत्यादि

॥ अथ घृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	घट्ठो	घट्ठा

इत्यादि ॥ ऋतोऽत् ॥ ८ । १ । १२६ ॥ इत्यनेनाऽकारः

॥ अथ भृङ्गशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिङ्गो	भिङ्गा
द्वितीया	भिङ्गम्	भिङ्गे भिङ्गा

इत्यादि

॥ अथ शृङ्गारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिङ्गारो	सिङ्गारा

इत्यादि

॥ अथ भृङ्गारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिङ्गारो	भिङ्गारा

इत्यादि

॥ अथ शृगालशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिआलो सिगालो	सिआला सिगाला

इत्यादि

॥ अथ कृशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किसो	किसा
द्वितीया	किसम्	किसे किसा

इत्यादि

॥ अथ कृपितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किसिओ	किसिआ
द्वितीया	किसिअम्	किसिए किसिआ

इत्यादि

॥ अथ नृपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निवो	निवा
द्वितीया	निवम्	निवे निवा

इत्यादि

॥ अथ कृपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किवो	किवा

इत्यादि

॥ अथ तृप्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तिप्पो	तिप्पा
द्वितीया	तिप्पम्	तिप्पे तिप्पा

इत्यादि

॥ अथ हृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हिओ	हिआ

इत्यादि

॥ अथ व्याहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वाहित्तो वाहिओ	वाहित्ता वाहिआ

इत्यादि ॥ सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ दृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिट्ठो	दिट्ठा
द्वितीया	दिट्ठम्	दिट्ठे दिट्ठा

इत्यादि

॥ अथ बृहितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बिंहिओ	बिंहिआ
द्वितीया	बिंहिअम्	बिंहिए बिंहिआ

इत्यादि

॥ अथ वितृष्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विइण्हो	विइण्हा
द्वितीया	विइण्हम्	विइण्हे विइण्हा

इत्यादि ॥ सूक्ष्म-श्नेत्यादिना-ष्णस्थाने ण्हः ।

॥ अथोत्कृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उक्किट्ठो	उक्किट्ठा
द्वितीया	उक्किट्ठम्	उक्किट्ठे उक्किट्ठा

इत्यादि

॥ अथ नृशंसशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निससो	निससा
द्वितीया	निससम्	निससे निससा

इत्यादि ॥ इत्कृपादौ ॥ ८ । १ । १२८ ॥ इत्यनेनादेर्ऋत इत्त्वम् ।

॥ अथ पृष्ठशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिट्ठो पट्ठो	पिट्ठा पट्ठा

इत्यादि ॥ पृष्ठे वानुत्तरपदे ॥ ८ । १ । १२९ ॥ इत्यनेन ऋत इद्वा ।

॥ अथ मृगाङ्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मियङ्को मयङ्को	मियङ्का मयङ्का

इत्यादि

॥ अथ धृष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धिट्ठो धट्ठो	धिट्ठा धट्ठा

इत्यादि ॥ मसृण–मृगाङ्क–मृत्यु–शृङ्ग–धृष्टे वा ॥ ८ । १ । १३० ॥ इत्यनेन ऋत इद्वा भवति । पक्षे, ऋतोऽत्, इत्यनेनाऽकारः ।

॥ अथ मृषावादशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुसावाओ मूसावाओ मोसावाओ	मुसावाआ मूसावाआ मोसावाआ

इत्यादि ॥ उदूदोन्मृषि ॥ ८ । १ । १३६ ॥ इत्यनेन सूत्रेण मृषाशब्दे ऋत उत् ऊत् ओश्च भवन्ति ।

॥ अथ ऋक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रिच्छो	रिच्छा
द्वितीया	रिच्छम्	रिच्छे रिच्छा

इत्यादि ॥ रिः केवलस्य ॥ ८ । १ । १३९ ॥ इत्यनेन ऋतो रि ।

॥ अथादृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आढिओ	आढिआ
द्वितीया	आढिअम्	आढिए आढिआ

इत्यादि ॥ आदृते ढिः ॥ ८ । १ । १४३ ॥ इत्यनेन ऋतो ढिरादेशः ।

॥ अथ दृप्तशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दरिओ	दरिआ
द्वितीया	दरिअम्	दरिए दरिआ

इत्यादि ॥ अरिर्दृप्ते ॥ ८ । १ । १४४ ॥ इत्यनेन दृप्तशब्दे ऋतो रि ।

॥ अथ क्लृप्तशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलिशो	किलिशा
द्वितीया	किलिशम्	किलिशे किलिशा

इत्यादि

॥ अथ क्लृनशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलिशो	किलिशा

इत्यादि ॥ लृत इलिः क्लृप्त-क्लृन्ने ॥ ८ । १ । १४५ ॥ इत्यनेन लृत इलिरादेश. ।

॥ अथ स्तेनशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थूणो थेणो	थूणा थेणा

इत्यादि ॥ ऊः स्तेने वा ॥ ८ । १ । १४७ ॥ इत्यनेन एकारस्य ऊकार ।

॥ अथ शनैश्चरशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सणिच्छरो	सणिच्छरा

द्वितीया	सणिच्छरम्	सणिन्छरे सणिच्छरा

इत्यादि ॥ इत्सैन्धवशनैश्चरे ॥ ८ । १ । १४९ ॥ इत्यनेन ऐत इत्वम् ॥ ह्रस्वात् थ्य-श्चेत्यादिना सूत्रेण श्च इत्यस्य छः

॥ अथ दैत्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दइचो	दइचा
द्वितीया	दइचम्	दइचे दइचा

इत्यादि

॥ अथ भैरवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भइरवो	भइरवा
द्वितीया	भइरवम्	भइरवे भइरवा

इत्यादि

॥ अथ वैजवनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइजवणो	वइजवणा

इत्यादि

॥ अथ वैदेशशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइएसो	वइएसा

इत्यादि

॥ अथ वैदेहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइएहो	वइएहा

इत्यादि

॥ अथ वैदर्भशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइदब्भो	वइदब्भा

इत्यादि

॥ अथ वैश्वानरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइस्साणरो	वइस्साणरा

इत्यादि

॥ अथ वैशाखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइसाहो	वइसाहा

इत्यादि

॥ अथ वैशालशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइसालो	वइसाला

इत्यादि ॥ अइर्दैत्यादौ च ॥ ८ । १ । १५१ ॥ इत्यनेन ऐत अइरादेशः । दइचो । इत्यत्र तु ॥ त्योऽचैत्ये ॥ ८ । २ । १३ ॥ इत्यनेन त्य इत्यस्य च॰।

॥ अथ वैश्रवणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइसवणो	वइसवणा
द्वितीया	वइसवणम्	वइसवणे वइसवणा

इत्यादि

॥ वैशम्पायनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइसम्पायणो	वइसम्पायणा

इत्यादि

॥ अथ वैतालिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइआलिओ	वइआलिआ

इत्यादि

॥ अथ चैत्रशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चइत्तो	चइत्ता

इत्यादि ॥ वैरादौ वा ॥ ८ । १ । १५२ ॥ इत्यनेनैतोऽइरादेश. ।

॥ अथ प्रकोष्ठशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पवट्ठो पउट्ठो	पवट्ठा पउट्ठा

इत्यादि ॥ ओतोद्वान्योन्यप्रकोष्ठातोद्यशिरोवेदनामनोहरसरोरुहे क्तोश्च वः ॥ ८ । १ । १५६ ॥ एषु ओतोऽत्त्व वा

तत्सन्नियोगे च यथासंख्यं ककारलकारयोर्वादेशः । अन्नम, अन्तुम, आरल, आइल, मणहर, मणोहर, सररुह, सरोरुह, इत्यादि तु नपुंसके । सिर-विअणा, सिरो-विअणा, इति तु स्त्रीलिङ्गे शब्दान्तरम् । विअणा, इत्यत्र,, एत इद्वा वेदना-चपेटा-देवर-केसरे ॥ ८ । १ । १४६ ॥ इत्यनेन एत' स्थाने वा इकार । पक्षे । वेअणा, इत्यपि भवति ।

॥ अथ सोच्छ्वासशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सूसासो	सूसासा

इत्यादि ॥ ऊत्सोच्छ्वासे ॥ ८ । १ । १५७ ॥ इत्यनेन सोच्छ्वासशब्दे ओत ऊद्भवति ।

॥ अथ कौस्तुभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोत्थुहो	कोत्थुहा

इत्यादि

॥ अथ क्रौञ्चशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोञ्चो	कोञ्चा

इत्यादि

॥ अथ कौशिकशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोसिओ	कोसिआ

इत्यादि ॥ औत ओत् ॥ ८ । १ । १५९ ॥ इत्यनेन

औत ओत्वम् । ह्रस्वः सयोगे, इत्यनेन ह्रस्वे कृते सति । कुत्थुहो, कुच्छो, इत्यादि ।

॥ अथ मौञ्जायनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुञ्जायणो	मुञ्जायणा
द्वितीया	मुञ्जायणम्	मुञ्जायणे मुञ्जायणा

इत्यादि

॥ अथ शौण्डशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुण्डो	सुण्डा
द्वितीया	सुण्डम्	सुण्डे सुण्डा

इत्यादि

॥ अथ दौवारिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुवारिओ	दुवारिआ

इत्यादि

॥ अथ सौवर्णिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुवण्णिओ	सुवण्णिआ

इत्यादि ॥ उत्सौन्दर्यादौ ॥ ८ । १ । १६० ॥ इत्यनेन औतें उद्भवति ।

॥ अथ स्थविरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थेरो	थेरा

द्वितीया	थेरम्	थेरे थेरा

इत्यादि

॥ अथाश्चर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पञ्चारो	पञ्चारा
द्वितीया	पञ्चारम्	पञ्चारे पञ्चारा

इत्यादि ॥ स्थविरविचकिलायस्कारे ॥ ८ । १ । १६६॥ इत्यनेनादेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एत्वं भवति ।

॥ अथ कर्णिकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कण्णेरो कण्णिआरो कणेरो कणिआरो	कण्णेरा कण्णिआरा कणेरा कणिआरा

इत्यादि ॥ वेत कर्णिकारे ॥ ८ । १ । १६८ ॥ इत्यनेन सस्वरव्यञ्जनेन सह एत्वं भवति ॥ कर्णिकारे वा ॥ ८ । २ । ९५ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ पूतरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोरो	पोरा
द्वितीया	पोरम्	पोरे पोरा

इत्यादिदेववत् ॥ ओत्पूतर-बदर-नवमालिका-नवफलिका-पूगफले ॥ ८ । १ । १७० ॥ इत्यनेनादेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओत्वं भवति ।

॥ अथादित्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आइच्चो	आइच्चा
द्वितीया	आइच्चम्	आइच्चे आइच्चा

इत्यादि

॥ अथ स्तुत्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थुच्चो	थुच्चा

इत्यादि

॥ अथ त्यक्तदोषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चत्तदोसो	चत्तदोसा

इत्यादि । एव मर्त्यामर्त्यप्रत्ययप्रत्ययादयः ॥ त्योऽचैत्ये ॥ ८ । २ । १३ ॥ इत्यनेन चः ।

॥ अथ तीर्थकरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तित्थयरो तित्थगरो तित्थकरो	तित्थयरा तित्थगरा तित्थकरा

इत्यादि

॥ अथ तीर्थङ्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तित्थकरो तित्थगरो तित्थयरो	तित्थकरा तित्थगरा तित्थयरा

इत्यादि

द्वितीया	थेरम्	थेरे थेरा

इत्यादि

॥ अथायस्कारशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एक्कारो	एकारा
द्वितीया	एक्कारम्	एकारे एक्कारा

इत्यादि ॥ स्थविरविचकिलायस्कारे ॥ ८ । १ । १६६॥ इत्यनेनादे॰ स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एद्भवति ।

॥ अथ कर्णिकारशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कण्णेरो कण्णिआरो कणेरो कणिआरो	कण्णेरा कण्णिआरा कणेरा कणिआरा

इत्यादि ॥ वेत्त कर्णिकारे ॥ ८ । १ । १६८ ॥ इत्यनेन सस्वरव्यञ्जनेन सह एद्वा भवति ॥ कर्णिकारे वा ॥ ८ । २ । ९५ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ पूतरशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोरो	पोरा
द्वितीया	पोरम्	पोरे पोरा

इत्यादिदेववत् ॥ ओत्पूतर-बदर-नवमालिका-नवफलिका-पूगफले ॥ ८ । १ । १७० ॥ इत्यनेनादे॰ स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओद्भवति ।

द्वितीया	खुज्जम्	खुज्जे खुज्जा

इत्यादि

॥ अथ कीलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खीलो	खिला

इत्यादि ॥ कुब्ज–कर्पर–कीले कः खोऽपुष्पे ॥ ८ । १ । १८१ ॥ इत्यनेन कस्य खः पुष्प चेत् कुब्जाभिधेय न भवति कर्परशब्दस्य तु, खप्पर, इति नपुंसके ।

॥ अथ मदकलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मयगलो	मयगला

इत्यादि

॥ अथ कन्दुकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गेन्दुओ	गेन्दुआ
द्वितीया	गेन्दुअम्	गेन्दुए गेन्दुआ

इत्यादि ॥ मरकत–मदकले गः कन्दुके त्वादेः ॥ ८ । १ । १८२ ॥ मरकत–मदकलशब्दयोः कस्य गः कन्दुकशब्दे त्वाद्यस्य कस्य । गेन्दुओ, इत्यत्र तु ॥ एच्छय्यादौ ॥ ८ । १ । ५७ ॥ इत्यनेन एकारः । मरगय, गेन्दुअ, इति तु क्लीबे ।

॥ अथ किरातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चिलाओ	चिलाआ

॥ अथ नक्तचरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नक्कचरो	नक्कचरा

इत्यादि

॥ अथ धनञ्जयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धणजओ	धणजआ

इत्यादि

॥ अथार्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अक्को	अक्का

इत्यादि

॥ अथ विप्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विप्पो	विप्पा

इत्यादि

॥ अथ जारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जारो	जारा

इत्यादि

॥ अथ कुब्जशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खुज्जो	खुज्जा

द्वितीया	खुज्जम्	खुज्जे खुज्जा

इत्यादि

॥ अथ कीलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खीलो	खिला

इत्यादि ॥ कुब्ज-कर्पर-कीले कः खोऽपुष्पे ॥ ८ । १ । १८१ ॥ इत्यनेन कस्य खः पुष्प चेत् कुब्जाभिधेय न भवति कर्परशब्दस्य तु, खप्पर, इति नपुंसके ।

॥ अथ मदकलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मयगलो	मयगला

इत्यादि

॥ अथ कन्दुकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गेन्दुओ	गेन्दुआ
द्वितीया	गेन्दुअम्	गेन्दुए गेन्दुआ

इत्यादि ॥ मरकत-मदकले गः कन्दुके त्वादेः ॥ ८ । १ । १८२ ॥ मरकत-मदकलशब्दयोः कस्य गः कन्दुकशब्दे त्वाद्यस्य कस्य । गेन्दुओ, इत्यत्र तु ॥ एच्छय्यादौ ॥ ८ । १ । ५७ ॥ इत्यनेन एकारः । मरगय, गेन्दुअ, इति तु क्लीबे ।

॥ अथ किरातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चिलाओ	चिलाआ

द्वितीया	चिलाअम्	चिलाए

इत्यादि ॥ किराते चः ॥ ८ । १ । १८३ ॥ इत्यनेन सूत्रेण ककारस्य चकारः । किरातशब्दो यदा भिल्लवाची तदायं विधिर्नान्यथा । यथा । हरकिराओ हरकिराआ इत्यादि ।

॥ अथ मेघशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मेहो	मेहा
द्वितीया	मेहम्	मेहे मेहा

इत्यादि

॥ अथ माघशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	माहो	माहा

इत्यादि

॥ अथ बधिरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बहिरो	बहिरा

इत्यादि ॥ खघथधभाम् ॥ इत्यनेन हः ।

॥ अथास्थिरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अथिरो	अथिरा

॥ अथ प्रणष्टभयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पणट्ठभओ	पणट्ठभआ

इत्यादि

॥ अथ छागशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छालो	छाला
द्वितीया	छालम्	छाले छाला

इत्यादि ॥ छागे लः ॥ ८ । १ । १९१ ॥ इत्यनेन गस्य लः । छाली इति तु स्त्रीलिङ्गे नदीवत् ।

॥ अथ खचितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खसिओ	खसिआ

इत्यादि

॥ अथ पिशाचशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिसल्लो	पिसल्ला

इत्यादि ॥ खचित-पिशाचयोश्च स-ल्लौ वा ॥ ८ । १ । १९३ ॥ इत्यनेन चकारस्य स-ल्लौ वा भवतः । पक्षे । खइओ पिसाओ इत्यादि ।

॥ अथ जटिलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	झडिलो जडिलो	झडिला जडिला

इत्यादि ॥ जटिले जो झो वा ॥ ८ । १ । १९४ ॥ इत्यनेन जस्य झो वा भवति ।

॥ अथ वडवानलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वलयाणलो	वलयाणला

इत्यादि ॥ टो ड ॥ ८ । १ । २०२ ॥ इत्यनेन डस्य ल ।

॥ अथ नटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नडो	नडा
द्वितीया	नडम्	नडे नडा

इत्यादि

॥ अथ घटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	घडो	घडा

इत्यादि । एव घटादय ।

॥ अथ शठशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सडो	सडा
द्वितीया	सडम्	सडे सडा

इत्यादि

॥ अथ मठशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मडो	मडा

इत्यादि

॥ अथ कुठारशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुडारो	कुडारा

इत्यादि

॥ अथ कमठशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कमढो	कमढा

इत्यादि ॥ ठो ढः ॥ ८ । १ । १९९ ॥ इत्यनेन ठस्य ढः ।

॥ अथ पिठरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिहडो पिढरो	पिहडा पिढरा

इत्यादि ॥ पिठरे हो वा रश्चडः ॥ ८ । १ । २०१ ॥ इत्यनेन पिठरे ठस्य हो वा तत्सन्नियोगे च रस्य डः ।

॥ अथ तुच्छशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चुच्छो छुच्छो तुच्छो	चुच्छा छुच्छा तुच्छा

इत्यादि ॥ तुच्छे तः चछौ वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥ इत्यनेन तकारस्य चछौ वा भवतः ।

॥ अथ तगरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	टगरो	टगरा

इत्यादि

॥ अथ त्रसरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	टसरो	टसरा

इत्यादि

॥ अथ तुवरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	टूवरो	टूवरा

इत्यादि तगर-त्रसर-तूवरे टः ॥ ८ । १ । २०५ ॥ इत्यनेन तस्य टः ।

॥ अथ व्यापृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वावडो	वावडा

इत्यादि

॥ अथ गर्भितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गब्भिणो	गब्भिणा

इत्यादि ॥ गर्भितातिमुक्तके णः ॥ ८ । १ । २०८ ॥ इत्यनेन तस्य णः ।

॥ अथ पलितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पलिलो	पलिला

इत्यादि ॥ पलिते वा ॥ ८ । १ । २१२ ॥ इत्यनेन तस्य लकारो वा । पक्षे । पलिओ पलिआ इत्यादि । पलिलं पलिअं इति नपुंसकेऽपि ।

॥ अथ पीतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पीवलो पीअलो	पीवला पीअला

इत्यादि ॥ पीते वो ले वा ॥ ८ । १ । २१३ ॥ इत्यनेन तस्य वो वा भवति स्वार्थे लकारे परे । पक्षे । पीओ पीआ । इत्यादि । नपुंसके तु । पीवलं, पीअलं, पीअं, इत्यादि । स्त्रियां तु । पीवला, पीअला, पीआ, इत्यादि मालावत् ।

॥ अथ भरतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भरहो	भरहा
द्वितीया	भरहम्	भरहे भरहा

इत्यादि

॥ अथ कातरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	काहलो	काहला
द्वितीया	काहलम्	काहले काहला

इत्यादि ॥ वितस्ति-वसति-भरत-कातर-मातुलिङ्गे हः ॥ ८ । १ । २१४ ॥ इत्यनेन तस्य हकारः ।

॥ अथ शिथिरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिढिलो	सिढिला

इत्यादि ॥ मेथि-शिथिर-शिथिल प्रथमे थस्य ढः ॥ ८ । १ । २१५ ॥ इत्यनेन थस्य ढः । एवं शिथिलशब्दस्यापि ।

॥ अथ निशीथशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिसीढो णिसीहो	णिसीढा णिसीहा

इत्यादि ॥ निशीथ-पृथिव्योर्वा ॥ ८ । १ । २१६ ॥ इत्यनेन थस्य वा ढः । पक्षे ॥ खघथधभाम् ॥ इत्यनेन हकारः

॥ अथ दष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डट्ठो दट्ठो डक्को दक्को	डट्ठा दट्ठा डक्का दक्का

इत्यादि ॥ दशन-दष्ट-दग्ध-दोला-दण्ड-दर-दाह-दम्भ-दर्भ-कदन-दोहदे दो वा डः ॥ ८ । १ । २१७ ॥ इत्यनेन दस्य वा डः ॥ शक्त-मुक्त-दष्ट-रुग्ण-मृदुत्वे को वा ॥ ८ । २ । २ ॥ इत्यनेन क्को वा ।

॥ अथ दग्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डड्ढो दड्ढो	डड्ढा दड्ढा

इत्यादि ॥ एवं विदग्धादयः ॥ दग्ध-विदग्ध-वृद्धि-वृद्धे ढः ॥ ८ । २ । ४० ॥ इत्यनेन ढः । क्वचिन्न । विद्धकई-निरुविअ ।

॥ अथ दण्डशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डण्डो दण्डो	डण्डा दण्डा

इत्यादि

॥ अथ दरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डरो दरो	डरा दरा

इत्यादि

॥ अथ दाहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डाहो दाहो	डाहा दाहा

इत्यादि

॥ अथ दर्भशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डब्भो दब्भो	डब्भा दब्भा

इत्यादि

॥ अथ दम्भशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डम्भो दम्भो	डम्भा दम्भा

इत्यादि

॥ अथ दोहदशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	डोहलो दोहलो	डोहला दोहला

इत्यादि ॥ प्रदीपि-दोहदे लः ॥ ८ । १ । २२१ ॥ इत्यनेन दस्य लः । कदनशब्दस्य तु । कडण, कटण, इति नपुंसके

॥ अथ कदर्थितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कवट्टिओ	कवट्टिआ

इत्यादि ॥ कदर्थिते वः ॥ ८ । १ । २२४ ॥ इत्यनेन दस्य वः ॥ वृत्त-प्रवृत्त-मृत्तिका-पत्तन-कदर्थिते टः ॥ ८ । २ । २९ ॥ इत्यनेन टः ।

॥ अथ निषधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निसढो	निसढा
द्वितीया	निसढम्	निसढे निसढा

इत्यादि ॥ निषधे धो ढ ॥ ८ । १ । २२६ ॥ इत्यनेन धस्य ढ ।

॥ अथ निम्बशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लिम्बो निम्बो	लिम्बा निम्बा

इत्यादि

॥ अथ नापितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ण्हाविओ नाविओ	ण्हाविआ नाविआ

इत्यादि ॥ निम्ब-नापिते लण्हं वा ॥ ८ । १ । २३० ॥ अनयोर्नस्य लण्हौ वा भवतः ॥

॥ अथ परुषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फरुसो	फरुसा
द्वितीया	फरुसम्	फरुसे फरुसा

इत्यादि

॥ अथ परिघशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलिहो	फलिहा

इत्यादि

॥ अथ पनसशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फणसो	फणसा

इत्यादि

॥ अथ पारिभद्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फालिहद्दो	फालिहद्दा

इत्यादि ॥ पाटि-परुष-परिघ-परिखा-पनस-पारिभद्रे फः ॥ ८ । १ । २३२ ॥ इत्यनेन पस्य फः । हरिद्रादौ लः ॥ इत्यनेन लकारः ।

॥ अथ नीपशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नीमो नीवो	नीमा नीवा

इत्यादि ॥ नीपापीडे मो वा ॥ ८ । १ । २३४ ॥ इत्यनेन पस्य वा मः ।

॥ अथ रेफशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रेभो	रेभा

इत्यादि ॥ फो भ-हौ ॥ ८ । १ । २३६ ॥ इत्यनेन फस्य भः । क्वचिद् हकारोऽपि । यथा । मुत्ताहल ।

॥ अथ शबलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सवलो	सवला

द्वितीया	सबलम्	सबले सबला

इत्यादि ॥ वो वः ॥ ८ । १ । २३७ ॥ इत्यनेन वस्य ब' । एव मबलादय ।

॥ अथ कबन्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कमन्धो कयन्धो	कमन्धा कयन्धा

इत्यादि ॥ कबन्धे मयौ ॥ ८ । १ । २३९ ॥ इत्यनेन वस्य मयौ भवत. ।

॥ अथ विषमशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसढो विसमो	विसढा विसमा

इत्यादि ॥ विषमे मो ढो वा ॥ ८ । १ । २४१ ॥ इत्यनेन मस्य वा ढ. ।

॥ अथ मन्मथशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वम्महो	वम्महा
द्वितीया	वम्महम्	वम्महे वम्महा

इत्यादि ॥ मन्मथे व ॥ ८ । १ । २४५ ॥ इत्यनेनादेर्मस्य व । न्मो म' ॥ ८ । २ । ६१ ॥ इत्यनेन न्मस्य मः ।

॥ अथ भ्रमरशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भसलो भमरो	भसला भमरा

इत्यादि ॥ भ्रमरे सो वा ॥ ८ । १ । २४४ ॥ इत्यनेन मस्य सो वा ।

॥ अथ करणीयशब्दः ॥

–	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	करणिज्जो करणीओ	करणिज्जा करणीआ

इत्यादि

॥ अथ पेयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पेज्जो पेओ	पेज्जा पेआ

इत्यादि ॥ वोत्तरीयानीयतीयकृद्ये ज्जः ॥ ८ । १ ।२४८ ॥ इत्यनेन यकारस्य द्विरुक्तो जो वा भवति ।

॥ अथ कतिपयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कइवाहो कइवओ	कइवाहा कइवआ

इत्यादि ॥ डाहवौ कतिपये ॥ ८ । १ । २५० ॥ इत्यनेन यकारस्य डाह व इत्येतौ पर्यायेण भवतः । नपुंसके तु । कइवाह, कइअव, इत्यादि ।

॥ अथ करवीरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कणवीरो	कणवीरा

इत्यादि ॥ करवीरे णः ॥ ८ । १ । २५३ ॥ इत्यनेन प्रथमस्य रस्य णः ।

॥ अथ दरिद्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दलिद्दो	दलिद्दा

इत्यादि

॥ अथ मुखरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुहलो	मुहला

इत्यादि

॥ अथ [1]चरणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चलणो	चलणा

इत्यादि

॥ अथ वरुणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वलुणो	वलुणा
द्वितीया	वलुणम्	वलुणे वलुणा

इत्यादि

॥ अथ रुग्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लुक्को लुग्गो	लुक्का लुग्गा

इत्यादि ॥ शक्त-मुक्त-दष्ट-रुग्ण-मृदुत्वे-क्को वा ॥ ८।२।२१ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य क्को वा ।

१ चरणशब्दस्य पादार्थवृत्तेरेव । अन्यत्र चरण-करण

॥ अथ बठरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बढलो	बढला

इत्यादि

॥ अथ निष्ठुरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिट्ठुलो	णिट्ठुला

इत्यादि

॥ अथ शबरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	समरो	समरा

इत्यादि ॥ शबरे बो मः ॥ ८ । १ । २५८ ॥ इत्यनेन बस्य मः । समरशब्दस्यापि । समरो, समरा, इत्यादि ।

॥ अथ दशमुखशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दहमुहो	दहमुहा

इत्यादि

॥ अथ दशबलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दहबलो	दहबला

इत्यादि

॥ अथ दशरथशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दहरहो	दहरहा

इत्यादि

॥ अथ पाषाणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाहाणो	पाहाणा

इत्यादि ॥ दश–पाषाणे हः ॥ ८ । १ । २६२ ॥ इत्यनेन दशन्शब्दे पाषाणशब्दे च शषोर्यथाक्रमं हो वा । पक्षे । दसमुहो, दसबलो, दसरहो, पासाणो, इत्यादि ।

॥ अथ दिवसशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिवहो	दिवहा

इत्यादि ॥ दिवसे सः ॥ ८ । १ । २६३ ॥ इत्यनेन सस्य वा हकारः । पक्षे । दिवसो, इत्यादि ।

॥ अथ संहारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सघारो सहारो	सघारा सहारा

इत्यादि ॥ हो घोऽनुस्वारात् ॥ ८ । १ । २६४ ॥ इत्यनेन हस्य घः । क्वचिदननुस्वारादपि । दाहशब्दस्य । दाघो, दाघो ।

॥ अथ प्राकारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पारो पायारो	पारा पायारा

इत्यादि

॥ अथाऽऽगतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आओ आगओ	आआ आगआ

इत्यादि ॥ व्याकरण-प्राकारागते कगोः ॥ ८ । १ । २६८ ॥ इत्यनेन सस्वरस्य कस्य गस्य लुग्वा भवति । व्याकरणशब्दस्य तु । वारण, वायरण, इति क्लीबे ।

॥ अथोदुम्बरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उम्बरो उउम्बरो	उम्बरा उउम्बरा

इत्यादि ॥ दुर्गादेव्युदुम्बर-पादपतन-पादपीठेऽन्तर्दः ॥ ८ । १ । २०७ ॥ इत्यनेन सस्वरस्य दकारस्य लुग्वा । दुर्गादेवीशब्दस्य । दुग्गा-वी । दुग्गाएवी, इति स्त्रीलिङ्गे मालावत् । पादपतनस्य । पा-वडण । पाय-वडण । पादपीठस्य । पा-वीढ-पाय-वीढ । इत्यादि तु क्लीबे ।

॥ अथाऽऽवर्त्तमानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अत्तमाणो आवत्तमाणो	अत्तमाणा आवत्तमाणा

इत्यादि

॥ अथाऽवटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अडो अवडो	अडा अवडा

इत्यादि

॥ अथ प्रावारकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पारओ पावारओ	पारआ पावारआ

इत्यादि ॥ यावत्तावज्जीवितावर्तमानावटप्रावारकदेवकुलैवमेवे वः ॥ ८ । १ । २७१ ॥ इत्यनेन यावदादिषु शब्देषु सस्वरस्य वकारस्य लुग्वा भवति । यावत्, जा, जाव, तावत्, ता, ताव, जीवितम्, जीअ, जीविअ, देवकुल, दे-उल, देव-उल, एवमेव, एमेव, एवमेव ।

॥ अथ शक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सक्को सत्तो	सक्का सत्ता

इत्यादि

॥ अथ मुक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुक्को मुत्तो	मुक्का मुत्ता

इत्यादि ॥ शक्त-मुक्त-दष्ट-रुग्ण-मृदुत्वे को वा ॥ ८ । २ । २ ॥ इत्यनेन कः । शक्तशब्दस्य सक्को । सत्त्वशब्दस्य तु सत्तो । सक्तशब्दस्यापि सत्तो ।

॥ अथ निष्क्रयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निक्कओ	निक्कआ

इत्यादि

॥ अथ तस्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तक्करो	तक्करा

इत्यादि

॥ अथ शुष्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुक्खो सुक्को	सुक्खा सुक्का

इत्यादि

॥ अथ स्कन्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खन्दो कन्दो	खन्दा कन्दा

इत्यादि ॥ शुष्क-स्कन्दे वा ॥ ८ । २ । ५ ॥ इत्यनेन वा खः ।

॥ अथ क्ष्वेटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडओ	खेडआ

इत्यादि

॥ अथ क्ष्वोटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खोडओ	खोडआ

इत्यादि

॥ अथ प्रावारकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पारओ पावारओ	पारआ पावारआ

इत्यादि ॥ यावत्तावज्जीवितावर्त्तमानावटप्रावारकदेवकुलैवमेवे वः ॥ ८ । १ । २७१ ॥ इत्यनेन यावदादिषु शब्देषु सस्वरस्य वकारस्य लुग्वा भवति । यावत्, जा, जाव, तावत्, ता, ताव, जीवितम्, जीअ, जीविअ, देवकुल, दे–उल, देव–उल, एवमेव, एमेव, एवमेव ।

॥ अथ शक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सक्को सत्तो	सक्का सत्ता

इत्यादि

॥ अथ मुक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुक्को मुत्तो	मुक्का मुत्ता

इत्यादि ॥ शक्त–मुक्त–दष्ट–रुग्ण–मृदुत्वे को वा ॥ ८ । २ । २ ॥ इत्यनेन कः । शक्तशब्दस्य सक्को । सत्त्वशब्दस्य तु सत्तो । सक्तशब्दस्यापि सत्तो ।

॥ अथ संयुक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सजुत्तो	सजुत्ता

इत्यादि ॥ आदेर्यो जः ॥ ८ । १ । २४५ ॥ इत्यस्मिन् सूत्रे बहुलाधिकारात् सोपसर्गस्यानादेरपि भवतीति प्रतिपादनादत्र जः ।

॥ अथ निष्क्रयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निक्कओ	निक्कआ

इत्यादि

॥ अथ तस्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तक्करो	तक्करा

इत्यादि

॥ अथ शुष्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुक्खो सुक्को	सुक्खा सुक्का

इत्यादि

॥ अथ स्कन्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खन्दो कन्दो	खन्दा कन्दा

इत्यादि ॥ शुष्क-स्कन्दे वा ॥ ८ । २ । ५ ॥ इत्यनेन वा खः ।

॥ अथ क्ष्वेटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडओ	खेडआ

इत्यादि

॥ अथ स्फोटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खोडओ	खोडआ

इत्यादि

॥ अथ स्फेटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडओ	खेडआ

इत्यादि

॥ अथ स्फेटिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडिओ	खेडिआ

इत्यादि ॥ स्वेटकादौ ॥ ८ । २ । ६ ॥ इत्यनेन खः ।

॥ अथ व्यतिक्रान्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइक्कन्तो	वइक्कन्ता
द्वितीया	वइक्कन्तम्	वइक्कन्ते वइक्कन्ता

इत्यादि

॥ अथ स्तम्भशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खम्भो थम्भो	खम्भा थम्भा

इत्यादि ॥ स्तम्भे स्तो वा ॥ ८ । २ । ८ ॥ इत्यनेन स्तस्य वा ख. । पक्षे ॥ स्तस्य थोऽसमस्त-स्तम्बे ॥ ८ । २ । ४५ ॥ इत्यनेन स्तस्य थ । स्तम्भः काष्ठादिमय' । स्पन्दाभाववृत्तौ तु ॥ थ-ठावस्पन्दे ॥ ८ । २ । ९ ॥ इत्यनेन स्तस्य थ-ठौ भवत' । यथा ।

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थम्भो ठम्भो	थम्भा ठम्भा

॥ अथ रक्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रग्गो रत्तो	रग्गा रत्ता

इत्यादि ॥ रक्ते गो वा ॥ ८ । २ । १० ॥ इत्यनेन गो वा ॥

॥ अथ प्रत्यूषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पच्चूहो पच्चूसो	पच्चूहा पच्चूसा

इत्यादि ॥ प्रत्यूषे षश्च हो वा ॥ ८ । २ । १४ ॥ इत्यनेन प्रत्यूषशब्दे त्यस्य चो भवति तत्सन्नियोगे च षस्य हकारः

॥ अथ कक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कच्छो	कच्छा

इत्यादि

॥ अथ दक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दच्छो	दच्छा

इत्यादि

॥ अथ क्षुण्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छुण्णो	छुण्णा

इत्यादि

॥ अथ स्फेटकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडओ	खेडआ

इत्यादि

॥ अथ स्फेटिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खेडिओ	खेडिआ

इत्यादि ॥ स्फेटकादौ ॥ ८ । २ । ६ ॥ इत्यनेन खः ।

॥ अथ व्यतिक्रान्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइक्न्तो	वइक्न्ता
द्वितीया	वइक्न्तम्	वइक्कन्ते वइक्कन्ता

इत्यादि

॥ अथ स्तम्भशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खम्भो थम्भो	खम्भा थम्भा

इत्यादि ॥ स्तम्भे स्तो वा ॥ ८ । २ । ८ ॥ इत्यनेन स्तस्य वा खः । पक्षे ॥ स्तस्य थोऽसमस्त–स्तम्बे ॥ ८ । २ । ४५ ॥ इत्यनेन स्तस्य थ । स्तम्भः काष्ठादिमयः । स्पन्दाभाववृत्तौ तु ॥ थ–ठावस्पन्दे ॥ ८ । २ । ९ ॥ इत्यनेन स्तस्य थ-ठौ भवतः । यथा ।

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थम्भो ठम्भो	थम्भा ठम्भा

इत्यादि ॥ ध्वजे वा ॥ ८ । २ । २७ ॥ इत्यनेन ध्वज-शब्दे ध्व इत्यस्य वा झ' ।

॥ अथ वृत्तशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वट्टो	वट्टा
द्वितीया	वट्टम्	वट्टे वट्टा

इत्यादि

॥ अथ प्रवृत्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पवट्टो	पवट्टा

इत्यादि ॥ वृत्त–प्रवृत्त–मृत्तिका–पत्तन–कदर्थिते ट. ॥ ८ । २ । २९ ॥ इत्यनेन सयुक्तस्य टः । मृत्तिकाशब्दस्य तु, मट्टिआ इति स्त्रीलिङ्गे । पत्तनशब्दस्य तु, पट्टण ।

॥ अथ कैवर्त्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	केवट्टो	केवट्टा

इत्यादि

॥ अथ जर्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जट्टो	जट्टा

इत्यादि ॥ र्त्तस्याऽधूर्त्तादौ ॥ ८ । २ । ३० ॥ इत्यनेन र्त्तस्य टकारो भवति धूर्त्तादीन् वर्जयित्वा ।

॥ अथ क्षारशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छारो	छारा

इत्यादि

॥ अथ क्षुरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छुरो	छुरा

इत्यादि ॥ छोऽक्ष्यादौ ॥ ८ । २ । १७ ॥ इत्यनेन क्षस्य छ ।

॥ अथ क्षणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छणो	छणा
द्वितीया	छणम्	छणे छणा

इत्यादिदेववत्

क्षण उत्सवे ॥ ८ । २ । २० ॥ इत्यनेन क्षणशब्दे उत्सववाचिनि वर्त्तमानस्य क्षस्य छः । उत्सवाभावे तु, खणो, खणा, इत्यादि ।

॥ अथ निःस्पृहशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निप्पिहो	निप्पिहा

इत्यादि

॥ अथ ध्वजशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	झओ धओ	झआ धआ

॥ अथ सम्मर्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सम्मड्डो	सम्मड्डा

इत्यादि

॥ अथ विच्छर्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विच्छड्डो	विच्छड्डा

इत्यादि

॥ अथ कपर्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कवड्डो	कवड्डा

इत्यादि

॥ अथ मर्दितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मड्डिओ	मड्डिआ

इत्यादि

॥ अथ सम्मर्दितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सम्मड्डिओ	सम्मड्डिआ

इत्यादि ॥ सम्मर्द-वितर्दि-विच्छर्द-च्छर्दि-कपर्द-मर्दिते र्दस्य ॥ ८ । २ । ३६ ॥ इत्यनेन र्दस्य डत्व भवति । वितर्दिशब्दस्य तु विअड्डी । छर्दिशब्दस्य तु छड्डी ... मुनिवत् ।

॥ अथ धूर्त्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धुत्तो	धुत्ता

इत्यादि

॥ अथ मूर्त्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुत्तो	मुत्ता

इत्यादि

॥ अथ मुहूर्त्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुहुत्तो	मुहुत्ता

इत्यादि

॥ अथ विसंस्थुलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विसठुलो	विसठुला
द्वितीया	विसठुलम्	विसठुले विसठुला

इत्यादि ॥ ठोऽस्थिविसंस्थुले ॥ ८ । २ । ३२ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य ठः ।

॥ अथ गर्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गड्डो	गड्डा
द्वितीया	गड्डम्	गड्डे गड्डा

इत्यादि ॥ गर्त्ते डः ॥ ८ । २ । ३५ ॥ इत्यनेन डः ।

पर्यस्तशब्दे पर्यायेण टटौ भवतः ॥ पर्यस्त-पर्याण-सौकुमार्ये ल्लः ॥ ८ । २ । ६८ ॥ इत्यनेन ल्लः ।

॥ अथ पल्यङ्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पल्लङ्को पलिअङ्को	पल्लङ्का पलिअङ्का

इत्यादि

॥ अथ कृष्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कसणो कसिणो कण्हो	कसणा कसिणा कण्हा

इत्यादि ॥ कृष्णे वर्णे वा ॥ ८ । २ । ११० ॥ वर्णवाचिनि कृष्णशब्दे संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वौवदितौ वा विष्णुवाचिनस्तु कण्हो कण्हा इत्यादि ।

॥ अथ स्नातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ण्हाओ	ण्हाआ

इत्यादि

॥ अथ प्रस्नुतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पण्हुओ	पण्हुआ

इत्यादि ॥ सूक्ष्म-श्न-ष्ण-स्न-ह्न-ह्न-क्ष्णां ण्हः ॥ ८ । २ । ७५ ॥ इत्यनेन स्न इत्यस्य ण्हः ।

॥ अथ गर्दभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गड्डहो	गड्डहा
द्वितीया	गड्डहम्	गड्डहे गड्डहा

इत्यादि ॥ गर्दभे वा ॥ ८ । २ । ३७ ॥ इत्यनेन र्दस्य वा ड ।

॥ अथ भिन्दिपालशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिण्डिवालो	भिण्डिवाला

इत्यादि ॥ कन्दरिकाभिन्दिपाले ण्ड ॥ ८ । २ । ३८ ॥ इत्यनेन ण्ड । कन्दरिकाशब्दस्य तु कण्डलिआ, इति

॥ अथ स्तब्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ठड्ढो	ठड्ढा
द्वितीया	ठड्ढम्	ठड्ढे ठड्ढा

इत्यादि ॥ स्तब्धे ठढौ ॥ ८ । २ । ३९ ॥ इत्यनेन स्तब्धशब्दे संयुक्तयोर्यथाक्रमं ठढौ भवतः ।

॥ अथ पर्यस्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पल्लत्थो पल्लट्टो	पल्लत्था पल्लट्टा
द्वितीया	पल्लत्थ पल्लट्टम्	पल्लत्थे पल्लत्था पल्लट्टे पल्लट्टा

इत्यादि ॥ पर्यस्ते थ-टौ ॥ ८ । २ । ४७ ॥ इत्यनेन

पर्यस्तशब्दे पर्यायेण थटौ भवतः ॥ पर्यस्त–पर्याण–सौकुमार्ये ल्लः ॥ ८ । २ । ६८ ॥ इत्यनेन ल्लः ।

॥ अथ पल्यङ्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पल्लंको पलिअंको	पल्लंका पलिअंका

इत्यादि

॥ अथ कृष्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कसणो कसिणो कण्हो	कसणा कसिणा कण्हा

इत्यादि ॥ कृष्णे वर्णे वा ॥ ८ । २ । ११० ॥ वर्णवाचिनि कृष्णशब्दे संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोऽदितौ वा विष्णुवाचिनस्तु कण्हो कण्हा इत्यादि ।

॥ अथ स्नातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ण्हाओ	ण्हाआ

इत्यादि

॥ अथ प्रस्नुतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पण्हुओ	पण्हुआ

इत्यादि ॥ सूक्ष्म–श्न–ष्ण–स्न–ह्न–ह्ण–क्ष्णां ण्हः ॥ ८ । २ । ७५ ॥ इत्यनेन स्न इत्यस्य ण्हः ।

॥ अथ गर्दभशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गड्डहो	गड्डहा
द्वितीया	गड्डहम्	गड्डहे गड्डहा

इत्यादि ॥ गर्दभे र्दः ॥ ८ । २ । ३७ ॥ इत्यनेन र्दस्य डः ।

॥ अथ भिन्दिपालशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिण्डिवालो	भिण्डिवाला

इत्यादि ॥ कन्दरिकाभिन्दिपाले ण्डः ॥ ८ । २ । ३८ ॥ इत्यनेन ण्ड । कन्दरिकाशब्दस्य तु कण्डलिआ, इति

॥ अथ स्तब्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ठड्डो	ठड्डा
द्वितीया	ठड्डम्	ठड्डे ठड्डा

इत्यादि ॥ स्तब्धे ठढौ ॥ ८ । २ । ३९ ॥ इत्यनेन स्तब्धशब्दे संयुक्तयोर्यथाक्रमं ठढौ भवतः ।

॥ अथ पर्यस्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पल्लत्थो पल्लट्टो	पल्लत्था पल्लट्टा
द्वितीया	पल्लत्थं पल्लट्टम्	पल्लत्थे पल्लत्था पल्लट्टे पल्लट्टा

इत्यादि ॥ पर्यस्ते थ-ट्टौ ॥ ८ । २ । ४७ ॥ इत्यनेन

॥ अथ विख्यातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विक्खाओ	विक्खाआ

इत्यादि

॥ अथालानस्तम्भशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आणालक्खभो आणालखभो	आणालक्खभा आणालखभा

इत्यादि ॥ आलाने लनोः ॥ ८ । २ । ११७ ॥ इत्यनेनालानशब्दे लनोर्व्यत्ययो भवति ।

॥ अथ कुसुमप्रकरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुसुमप्पयरो कुसुमपयरो	कुसुमप्पयरा कुसुमपयरा

इत्यादि

॥ अथ सपिपासशब्दः ॥

	एकवचनम्		बहुवचनम्	
प्रथमा	सप्पिवासो	सपिवासो	सप्पिवासा	सपिवासा

इत्यादि ॥ समासे वा ॥ ८ । २ । ९७ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ मण्डूकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मण्डुक्को	मण्डुक्का

॥ अथ प्रह्लादशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पल्हाओ	पल्हाआ
द्वितीया	पल्हाअम्	पल्हाए पल्हाआ

इत्यादि ॥ ह्रो ल्हः ॥ ८ । २ । ७६ ॥ इत्यनेन ह्रस्याने ल्हः ।

॥ अथ दशार्हशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दसारो	दसारा
द्वितीया	दसारम्	दसारे दसारा

इत्यादि ॥ दशार्हे ॥ ८ । २ । ८५ ॥ इत्यनेन हस्य लुक्

॥ अथ हरिश्चन्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हरिअन्दो	हरिअन्दा

इत्यादि ॥ श्चो हरिश्चन्द्रे ॥ ८ । २ । ८७ ॥ इत्यनेन श्च इत्यस्य लुक् ।

॥ अथ धृष्टद्युम्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धट्ठज्जुणो	धट्ठज्जुणा
द्वितीया	धट्ठज्जुणम्	धट्ठज्जुणे धट्ठज्जुणा

इत्यादि ॥ म्नज्ञोर्णः ॥ ८ । २ । ४२ ॥ इत्यनेन म्नस्य णः ॥ धृष्टद्युम्ने णः ॥ ८ । २ । ९४ ॥ इत्यनेन द्वित्वाभावः ।

सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ प्लक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पलक्खो	पलक्खा

इत्यादि ॥ प्लक्षे लात् ॥ ८ । २ । १०३ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनाल्लात् पूर्वोऽद्भवति ।

॥ अथ ह्रीतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हिरीओ	हिरीआ
द्वितीया	हिरीअम्	हिरीए हिरीआ

इत्यादि

॥ अथाऽह्रीकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अहिरीओ	अहिरीआ

इत्यादि

॥ अथाश्लिष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आलिद्धो	आलिद्धा

इत्यादि ॥ आश्लिष्टे लधौ ॥ ८ । २ । ४९ ॥ इत्यनेनाश्लिष्टशब्दे संयुक्तयोर्यथाक्रमं लधौ भवतः ।

॥ अथ भस्मन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भप्पो भस्सो	भप्पा भस्सा

इत्यादि ॥ तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥ इत्यनेन द्वित्वम् ।

॥ अथ व्याकुलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वाउल्लो वाउलो	वाउल्ला वाउला

इत्यादि

॥ अथ निहितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निहित्तो	निहित्ता

इत्यादि

॥ अथ स्थूलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थुल्लो थोरो	थुल्ला थोरा

इत्यादि ॥ स्थूले लो रः ॥ ८ । २ । २५५ ॥ इत्यनेन लस्य र ॥ ओत्कूष्माण्डी-तूणीर-कूर्पर-स्थूल-ताम्बूल-गुडूचीमूल्ये ॥ ८ । १ । १२४ ॥ इत्यनेन ऊत ओत्वम् ।

॥ अथ तूष्णिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तुण्हिक्को तुण्हिओ तुण्हिगो	तुण्हिक्का तुण्हिआ तुण्हिगा

इत्यादि

॥ अथ मूकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुक्को मूओ मूगो	मुक्का मूआ मूगा

सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ प्लक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पलक्खो	पलक्खा

इत्यादि ॥ प्लक्षे लात् ॥ ८ । २ । १०३ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनाल्लात् पूर्वोऽद्भवति ।

॥ अथ ह्रीतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हिरीओ	हिरीआ
द्वितीया	हिरीअम्	हिरीए हिरीआ

इत्यादि

॥ अथाऽह्रीकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अहिरीओ	अहिरीआ

इत्यादि

॥ अथाश्लिष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आलिद्धो	आलिद्धा

इत्यादि ॥ आश्लिष्टे लधौ ॥ ८ । २ । ४९ ॥ इत्यनेनाश्लिष्टशब्दे संयुक्तयोर्यथाक्रमं लधौ भवतः ।

॥ अथ भस्मन्शब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भप्पो भस्सो	

इत्यादि ॥ तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥ इत्यनेन द्वित्वम् ।

॥ अथ व्याकुलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वाउल्लो वाउलो	वाउल्ला वाउला

इत्यादि

॥ अथ निहितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निहित्तो	निहित्ता

इत्यादि

॥ अथ स्थूलशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थुल्लो थोरो	थुल्ला थोरा

इत्यादि ॥ स्थूले लो रः ॥ ८ । २ । २५५ ॥ इत्यनेन लस्य रः ॥ ओत्कूष्माण्डी-तूणीर-कूर्पर-स्थूल-ताम्बूल-गुडूचीमूल्ये ॥ ८ । १ । १२४ ॥ इत्यनेन ऊत ओत्वम् ।

॥ अथ तूष्णिकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तुण्हिक्को तुण्हिओ तुण्हिगो	तुण्हिक्का तुण्हिआ तुण्हिगा

इत्यादि

॥ अथ मूकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुक्को मूओ मूगो	मुक्का मूआ मूगा

सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ प्लक्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पलक्खो	पलक्खा

इत्यादि ॥ प्लक्षे लात् ॥ ८ । २ । १०३ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनाल्लात् पूर्वोऽद्भवति ।

॥ अथ ह्रीतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हिरीओ	हिरीआ
द्वितीया	हिरीअम्	हिरीए हिरीआ

इत्यादि

॥ अथाऽह्रीकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अहिरीओ	अहिरीआ

इत्यादि

॥ अथाश्लिष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आलिद्धो	आलिद्धा

इत्यादि ॥ आश्लिष्टे लधौ ॥ ८ । २ । ४९ ॥ इत्यनेनाश्लिष्टशब्दे संयुक्तयोर्यथाक्रमं लधौ भवतः ।

॥ अथ भस्मन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भप्पो भस्सो	भप्पा भस्सा

इत्यादि ॥ भस्मात्मनोः पो वा ॥ ८ । २ । ५१ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य पः ।

॥ अथ निष्पेषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निप्फेसो	निप्फेसा

इत्यादि ॥ ष्प–स्पयोः फः ॥ ८ । २ । ५३ ॥ इत्यनेन फः । एवं निष्पावादयः ।

॥ अथ भीष्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिप्फो	भिप्फा

इत्यादि ॥ भीष्मे ष्मः ॥ ८ । २ । ५४ ॥ इत्यनेन फः

॥ अथ श्लेष्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सेफो सिलिम्हो	सेफा सिलिम्हा

इत्यादि ॥ श्लेष्मणि वा ॥ ८ । २ । ५५ ॥ इत्यनेन श्लेष्मशब्दे ष्म इत्यस्य फो वा । पक्षे ॥ लात् ॥ ८ । २ । १०६ ॥ इत्यनेन लकारात्पूर्वं इकारः ।

॥ अथ ग्लानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गिलाणो	गिलाणा

इत्यादि

॥ अथ विह्लशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिब्भलो विब्भलो विहलो	भिब्भला विब्भला विहला

इत्यादि ॥ वा विह्वले वौ वश्च ॥ ८ । २ । ५८ ॥ इत्यनेन विह्वलशब्दे ह्वस्य भो वा तत्सन्नियोगे च विशब्दे वस्य वा भकार. ।

॥ अथ बाष्पशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बाहो	बाहा

इत्यादि ॥ बाष्पे होऽश्रुणि ॥ ८ । २ । ७० ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य होऽश्रुण्यभिधेये सति । उष्मावाचिबाष्पशब्दस्य तु बप्फो बप्फा इत्यादि ।

॥ अथ कार्षापणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	काहावणो	काहावणा
द्वितीया	काहावणम्	काहावणे काहावणा

इत्यादि ॥ कार्षापणे ॥ ८ । २ । ७१ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य ह ॥ ह्रस्व संयोगे ॥ ८ । १ । ८४ ॥ इत्यनेन पूर्वमेव ह्रस्वे कृते पश्चाद् हकारे कृते सति कहावणो कहावणा इत्यादि । अथवा कर्षापणशब्दस्य कहावणो कहावणा इति ज्ञेयम् ॥ र-हो ॥ ८ । २ । ९३ ॥ इत्यनेन द्वित्वनिषेधः ।

॥ अथार्हशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा		अरिहा

द्वितीया	अरिहम्	अरिहे अरिहा

इत्यादि

॥ अथ बर्हशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बरिहो	बरिहा

इत्यादि

॥ अथ कृत्स्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कसिणो	कसिणा

इत्यादि ॥ ह्रे–श्री–ह्री–कृत्स्न–क्रिया–दिष्ट्यास्वित् ॥ ८ । २ । १०४ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व इकारः। आर्षमते कसिणे, इति प्रथमैकवचने एकारः । एवं सर्वत्र बोध्यम् ।

॥ अथादर्शशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आयरिसो आयसो	आयरिसा आयसा

इत्यादि

॥ अथ सुदर्शनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुदरिसणो सुदसणो	सुदरिसणा सुदसणा

इत्यादि

॥ अथ परामर्शशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परामरिसो	परामरिसा

इत्यादि

॥ अथ हर्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हरिसो	हरिसा

इत्यादि

॥ अथामर्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अमरिसो	अमरिसा

इत्यादि ॥ र्श-र्ष-तप्तवज्रे वा ॥ ८ । २ । १०५ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वो वा इकारः । परामर्शादिषु नित्यः ।

॥ अथ मूर्खशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुरुक्खो मुक्खो	मुरुक्खा मुक्खा

इत्यादि ॥ पद्म-छद्म-मूर्ख-द्वारे वा ॥ ८ । २ । ११२ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व उद्वा ।

॥ अथ हरितालशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हलिआरो हरिआलो	हलिआरा

इत्यादि ...ाले रलोर्नवा ॥ ८ । २ .

इत्यनेन रकारलकारयोर्वा व्यत्ययः ।

॥ अथ ह्रदशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	द्रहो दहो	द्रहा दहा

इत्यादि ॥ ह्रदे ह-दोः ॥ ८ । २ । १२० ॥ इत्यनेन हकारदकारयोर्व्यत्ययः ॥ द्रे रो न वा ॥ ८ । २ । ८० ॥ इत्यनेन द्रशब्दे रेफस्य वा लुक् । आर्षे तु हरए महपुण्डरीए इति ।

॥ अथ हसितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हसिरो	हसिरा
द्वितीया	हसिरम्	हसिरे हसिरा

इत्यादि

॥ अथ रोपितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रोविरो	रोविरा

इत्यादि

॥ अथ लज्जितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लज्जिरो	लज्जिरा

इत्यादि

॥ अथ भ्रमितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भमिरो	भमिरा

इत्यादि

॥ अथ जल्पितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जपिरो	जपिरा

इत्यादि

॥ अथ वेपितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेविरो	वेविरा

इत्यादि ॥ शीलाद्यर्थस्येरः ॥ ८ । २ । १४५ ॥ इत्यनेनेर इत्यादेशः । बहुलाधिकारात् हसिओ रोविओ इत्याद्यपि भवति । हसनशीलो हसिरो, इत्यादि । एवमुच्छ्वसितादयः

॥ अथ युष्मदीयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तुम्हकेरो	तुम्हकेरा

इत्यादि

॥ अथास्मदीयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अम्हकेरो	अम्हकेरा

इत्यादि ॥ इदमर्थस्य केरः ॥ ८ । २ । १४७ ॥ इत्यनेन इदमर्थस्य प्रत्ययस्य केर इत्यादेशः ।

॥ अथाकारान्तपुल्लिङ्ग. ॥

॥ सर्वशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सव्वो	सव्वे
द्वितीया	सव्वम्	सव्वे सव्वा
तृतीया	सव्वेण सव्वेणं	सव्वेहि सव्वेहिँ सव्वेहिं
पञ्चमी	सव्वत्तो सव्वाओ सव्वाउ सव्वाहि सव्वाहिन्तो सव्वा	सव्वत्तो सव्वाओ सव्वाउ सव्वाहि सव्वेहि सव्वाहिन्तो सव्वेहिन्तो सव्वासुन्तो सव्वेसुन्तो
षष्ठी	सव्वस्स	सव्वेसिं सव्वाण सव्वाणं
सप्तमी	सव्वस्सिं सव्वम्मि सव्वत्थ सव्वहिं	सव्वेसु सव्वेसुं
सम्बोधनम्	हे सव्व हे सव्वो	हे सव्वा

॥ अत. सर्वादेर्डेर्जस. ॥ ८ । ३ । ५८ ॥ इत्यनेन सर्वादेरदन्तात् परस्य जसो डित्एकार. ॥ आमो डेसिं ॥ ८ । ३ । ६१ ॥ इत्यनेनाम. स्थाने डेसिमित्यादेशो वा ॥ नवानिदमेतदो हिं ॥ ८ । ३ । ६० ॥ इत्यनेन डेर्हिंमित्यादेश ॥ ङे स्सि-म्मित्थाः ॥ ८ । ३ । ५९ ॥ इत्यनेन ङे स्थाने स्सि-म्मि-त्था इत्येते आदेशा भवन्ति ।

॥ अथ विश्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वीसो	वीसे
द्वितीया	वीसम्	वीसे वीसा
तृतीया	वीसेण वीसेणं	वीसेहि वीसेहिँ वीसेहिं
पञ्चमी	वीसत्तो वीसाओ वीसाउ वीसाहि वीसाहिन्तो वीसा	वीसत्तो वीसाओ वीसाउ वीसाहि वीसेहि वीसाहिन्तो वीसेहिन्तो वीसासुन्तो वीसेसुन्तो
पष्ठ[illegible]	[illegible] इयरस्स [illegible] हे इय[illegible]	वीसेसिं वीसाण वीसाणं
सप्तमी	वीसस्सि वीसम्मि वीसत्थ वीसहिं	वीसेसु वीसेसुं
संबोधनम्	हे वीस हे वीसो	हे वीसा

सर्ववाची विश्वशब्दः सर्वादिवत् जगद्वाची तु कुलवत् ।

॥ अथान्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अन्नो	अन्ने
द्वितीया	अन्नम्	अन्ने अन्ना
तृतीया	अन्नेण अन्नेणं	अन्नेहि अन्नेहिँ अन्नेहिं
पञ्चमी	अन्नत्तो अन्नाओ अन्नाउ अन्नाहि अन्नाहिन्तो अन्ना	अन्नत्तो अन्नाओ अन्नाउ अन्नाहि अन्नेहि अन्नाहिन्तो अन्नेहिन्तो अन्नासुन्तो अन्नेसुन्तो

षष्ठी	अन्नस्स	अन्नेसिं अन्नाण अन्नाण
सप्तमी	अन्नस्सिं अन्नम्मि अन्नत्थ अन्नहिं	अन्नेसु अन्नेसुं
सम्बोधनम्	हे अन्न हे अन्नो	हे अन्ना

॥ अथान्यतरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अन्नयरो	अन्नयरे
द्वितीया	अन्नयरम्	अन्नयरे अन्नयरा
तृतीया	अन्नयरेण अन्नयरेणं	अन्नन्तो सव्वाअरेहिं अन्नउ मव्वा
पञ्चमी	अन्नयरत्तो अन्नयराओ अन्नयराउ अन्नयराहि अन्नयराहिन्तो अन्नयरा	अन्नयरत्तो अन्नयराओ अन्नयराउ अन्नयराहि अन्नयरेहि अन्नयरा- हिन्तो अन्नयरेहिन्तो अन्नयरासुन्तो अन्नयरेसुन्तो
षष्ठी	अन्नयरस्स	अन्नयरेसिं अन्नयराण–ण
सप्तमी	अन्नयरस्सि अन्नयरम्मि अन्नयरत्थ अन्नयरहिं	अन्नयरेसु अन्नयरेसुं
सम्बोधनम्	हे अन्नयर हे अन्नयरो	हे अन्नयरा

॥ अथेतरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इयरो	इयरे
द्वितीया	इयरम्	इयरे इयरा

तृतीया	इयरेण इयरेणं	इयरेहि इयरेहिं इयरेहिँ
पञ्चमी	इयरत्तो इयराओ इयराउ इयराहि इयराहिन्तो इयरा	इयरत्तो इयराओ इयराउ इयराहि इयरेहि इयराहिन्तो इयरेहिन्तो इयरासुन्तो इयरेसुन्तो
षष्ठी	इयरस्स	इयरोर्सि इयराण इयराणं
सप्तमी	इयरस्सि इयरम्मि इयरत्थ इयरहिं	इयरेसु इयरेसुं
संबोधनम्	हे इयर हे इयरो	हे इयरा

॥ अथ कतरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कयरो	कयरे
द्वितीया	कयरम्	कयरे कयरा
तृतीया	कयरेण कयरेणं	कयरेहि कयरेहिं कयरेहिँ
पञ्चमी	कयरत्तो कयराओ कयराउ कयराहि कयराहिन्तो कयरा	कयरत्तो कयराओ कयराउ कयराहि कयरेहि कयराहिन्तो कयरेहिन्तो कयरासुन्तो कयरेसुन्तो
षष्ठी	कयरस्स	कयरेसिं कयराण कयराणं
सप्तमी	कयरस्सि कयरम्मि कयरत्थ कयरहिं	कयरेसु कयरेसुं

सबोधनम्	हे कयर हे कयरो	हे कयरा

॥ अथ कतमशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कइमो	कइमे
द्वितीया	कइमम्	कइमे कइमा
तृतीया	कइमेण कइमेणं	कइमेहि कइमेहिँ कइमेहिं
पञ्चमी	कइमत्तो कइमाओ कइमाउ कइमाहि कइमाहिन्तो कइमा	कइमत्तो कइमाओ कइमाउ कइमाहि कइमेहि कइमाहिन्तो कइमेहिन्तो कइमासुन्तो कइमेसुन्तो
षष्ठी	कइमस्स	कइमेसिं कइमाण कइमाणं
सप्तमी	कइमस्सिं कइमम्मि कइमत्थ कइमहिं	कइमेसु कइमेसुं
सबोधनम्	हे कइम हे कइमो	हे कइमा

॥ मध्यम-कतमे द्वितीयस्य ॥ ८ । १ । ४८ ॥ इत्यनेन द्वितीयस्यात इकारः ।

॥ अथ समशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	समो	समे
द्वितीया	समम्	समे समा
तृतीया	समेण समेणं	समेहि समेहिँ समेहिं

पञ्चमी	समत्तो समाओ समाउ समाहि समाहिन्तो समा	समत्तो समाओ समाउ समाहि समेहि समाहिन्तो समेहिन्तो समासु-न्तो समेसुन्तो
षष्ठी	समस्स	समेसिं समाण समाणं
सप्तमी	समस्सिं समम्मि समत्थ समहिं	समेसु समेसुं
संबोधनम्	हे सम हे समो	हे समा

॥ अथ सिमशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिमो	सिमे
द्वितीया	सिमम्	सिमे सिमा
तृतीया	सिमेण सिमेणं	सिमेहि सिमेहिं सिमेहिँ
पञ्चमी	सिमत्तो सिमाओ सिमाउ सिमाहि सिमाहिन्तो सिमा	सिमत्तो सिमाओ सिमाउ सिमाहि सिमेहि सिमाहिन्तो सिमेहिन्तो सिमासु-न्तो सिमेसुन्तो
षष्ठी	सिमस्स	सिमेसिं सिमाण सिमाणं
सप्तमी	सिमस्सिं सिमम्मि सिमत्थ सिमहिं	सिमेसु सिमेसुं
संबोधनम्	हे सिम हे सिमो	हे सिमा

समसिमौ यदा सवार्थौ तदैव सर्वादिकार्यं भवति तुल्यार्थे तु न।

॥ अथ नेमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नेमो	नेमे
द्वितीया	नेमम्	नेमे नेमा
तृतीया	नेमेण नेमण	नेमेहि नेमेहिँ नेमेहिं
पञ्चमी	नेमत्तो नेमाओ नेमाउ नेमाहि नेमाहिन्तो नेमा	नेमत्तो नेमाओ नेमाउ नेमाहि नेमेहि नेमाहिन्तो नेमेहिन्तो नेमासुन्तो नेमेसुन्तो
षष्ठी	नेमस्स	नेमेसिं नेमाण नेमाणं
सप्तमी	नेमस्सिं नेमम्मि नेमत्थ नेमहिं	नेमेसु नेमेसुं
संबोधनम्	हे नेम हे नेमो	हे नेमा

॥ अथैकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एको एओ एक्लो एगो	एके एए एक्ले एगे

इत्यादिसर्ववत् ॥ ल्लो नवैकाद्वा ॥ ८ । २ । १६५ ॥ इत्यनेनैकशब्दात्परः संयुक्तो ल्लो वा भवति ॥ सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ पूर्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुरिमो पुव्वो	पुरिमे पुव्वे
द्वितीया	पुरिमं पुव्वम्	पुरिमे पुव्वे / पुरिमा पुव्वा

इत्यादिसर्वतत् ॥ पूर्वस्य पुरिमः ॥ ८ । २ । १३५ ॥

इत्यनेन पूर्वस्य स्थाने पुरिम इत्यादेशो वा भवति । एव परावरोत्तरापराधरादयोऽकारान्ताः पुल्लिङ्गाः सर्ववज्ज्ञेयाः ।

॥ अथ दक्षिणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दाहिणो दक्खिणो	दाहिणे दक्खिणे
द्वितीया	दाहिणं दक्खिणम्	दाहिणे दक्खिणे / दाहिणा दक्खिणा
तृतीया	दाहिणेण दक्खिणेण / दाहिणेणं दक्खिणेणं	दाहिणेहि दाहिणेहिं / दाहिणेहिँ दक्खिणेहि / दक्खिणेहिं दक्खिणेहिँ
पञ्चमी	दाहिणत्तो दाहिणाओ दाहिणाउ दाहिणाहि दाहिणाहिन्तो दाहिणा दक्खिणत्तो दक्खि-णाओ दक्खिणाउ दक्खिणाहि दक्खि-णाहिन्तो दक्खिणा	दाहिणत्तो दाहिणाओ दाहिणाउ दाहिणाहि दाहिणेहि दाहिणाहिन्तो दाहिणेहिन्तो दाहि-णासुन्तो दाहिणेसु-न्तो दक्खिणत्तो दक्खिणाओ दक्खि-णाउ दक्खिणाहि दक्खिणेहि दक्खि-णाहिन्तो दक्खिणे-हिन्तो दक्खिणासुन्तो दक्खिणेसुन्तो

षष्ठी	दाहिणस्स दक्खिणस्स	दाहिणेसिं दक्खिणेसिं दाहिणाण दाहिणाण दक्खिणाण दक्खिणाण
सप्तमी	दाहिणस्सिं दाहिणम्मि दाहिणत्थ दाहिणहिं दक्खिणस्सिं दक्खिणम्मि दक्खिणत्थ दक्खिणहिं	दाहिणेसु दाहिणेसुं दक्खिणेसु दक्खिणेसुं
संबोधनम्	हे दाहिण हे दाहिणो हे दक्खिण हे दक्खिणो	हे दाहिणा हे दक्खिणा

॥ अथ स्तवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुवो	सुवे
द्वितीया	सुवम्	सुवे सुवा
तृतीया	सुवेण सुवेणं	सुवेहि सुवेहिं सुवेहिँ
पञ्चमी	सुवत्तो सुवाओ सुवाउ सुवाहि सुवाहिन्तो सुवा	सुवत्तो सुवाओ सुवाउ सुवाहि सुवेहि सुवाहिन्तो सुवेहिन्तो सुवासुन्तो सुवेसुन्तो
षष्ठी	सुवस्स	सुवेसिं सुवाण सुवाणं
सप्तमी	सुवस्सिं सुवम्मि सुवत्थ सुवहिं	सुवेसु सुवेसुं
संबोधनम्	हे सुव हे सुवो	हे सुवा

॥ एकस्वरे श्वः स्वे ॥ ॥ ८ । २ । ११४ ॥ इत्यनेनना-त्यव्यञ्जनात्पूर्वं उकारः । एकस्वरे इति कथनात्, स-यणो, स-यणा, इत्यादिषु न । स्वजन ।

॥ अथ भवच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भवन्तो	भवन्ता
द्वितीया	भवन्तम्	भवन्ते भवन्ता

इत्यादिदेववत् । शौरसेन्यान्तु, प्रथमैकवचने भव । शेष पूर्ववत् । एव भगवच्छब्दस्यापि भगव, भयव । सम्बोधनैकवचने तु भयम, भयव, इति । शेष भवच्छब्दवत् । अय भवच्छब्दो डवतुप्रत्ययान्तः ।

॥ अथ शतृप्रत्ययान्तो भवच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भवन्तो भवमाणो	भवन्ता भवमाणा

इत्यादिदेववत् ॥ शत्रानश ॥ ८ । ३ । १८१ ॥ इत्यनेन शतृ-आनश् इत्यतयो स्थाने प्रत्येक न्तमाणा इत्यादेशौ वा । एव हसच्छब्दस्यापि हसन्तो हसमाणो इत्यादि । एवं पचद्वेपदादय । भवइ, भवन्ती, भवमाणी, हसई, हसन्ती, हसमाणी, पचई, पचन्ती, पचमाणी वेवई, वेवन्ती, वेवमाणी, इत्यादि स्त्रीलिङ्गे नदीवत् । ई च स्त्रियाम् ॥ ८ । ३ । १८२ ॥ इत्यनेन स्त्रिया शत्रानशोः स्थाने ईप्रत्ययो भवति । चकारात् न्तमाणावपि । एव सर्वत्र ।

॥ अथ किंशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथ		

कारेव दृश्यते नान्यत्र तत्रापि द्वितीयाबहुवचने तु न ॥ त
दो' ॥ ८ । ३ । ६७ ॥ इसनेन तद' परस्य ङसेर्डो इसादे
वा ॥ वेद्-तदेतदो ङसामुभ्यां से-सिमौ ॥ ८ । ३ । ८१
इत्यनेनेदम्तदेतदित्येतेषां स्थाने ङस्-आमित्येताभ्यां स
यथासंख्य से-सिमित्यादेशौ वा भवतः ।

॥ अथैतच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एसो एस इण इणमो	एने
द्वितीया	एन एअं	एते एता एए एआ
तृतीया	एदिणा एदेण एदेण एएण एएण	एतेहि एतेहिं एतेहिँ एएहि इत्यादि
पञ्चमी	एत्तो एत्ताहे एआओ एआउ एआहि एआहिन्तो एआ	एत्तो एआओ एआउ एआहि एएहि एआहिन्तो एएहिन्तो एआसु- न्तो एएसुन्तो
षष्ठी	से एअस्स	सिं एएसिं एआण एआण
सप्तमी	एअस्सि एअम्मि एत्थ अयम्मि ईअम्मि	एएसु एएसु

॥ वैसेणमिणमो सिना ॥ ८ । ३ । ८५ ॥ इत्यनेनैतदः
स्थाने सिना सह एस इण इणमो इत् । वैतदो ङसे

पञ्चमी	जम्हा जत्तो जाओ जाउ जाहि जाहिन्तो जा	जत्तो जाओ जाउ जाहि जेहि जाहिन्तो जेहिन्तो जासुन्तो जेसुन्तो
षष्ठी	जास जस्स	जेसिं जाण जाण
सप्तमी	जस्सिं जम्मि जत्थ जहिं	जेसु जेसुं

यत इत्यस्य जओ

॥ अथ तच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सो स	ते
द्वितीया	तं णं	ते ता
तृतीया	तिणा णेण तेण तेणं	तेहि तेहिं तेहिँ णेहिं
पञ्चमी	तो तम्हा तत्तो ताओ ताउ ताहि ताहिन्तो ता	तत्तो ताओ ताउ ताहि तेहि ताहिन्तो तेहिन्तो तासुन्तो तेसुन्तो
षष्ठी	तास तस्स से	तास तेसिं सिं ताण ताणं
सप्तमी	तस्सिं तम्मि तत्थ तहिं	तेसु तसु

तत इत्यस्य तओ ।

॥ तदश्च तः सोऽक्लीबे ॥ ८ । ३ । ८६ ॥ इत्यनेन तद् एतदश्च तकारस्य सौ सः ॥ वैतत्तदः ॥ ८ । ३ । ३ ॥ इत्यनेन सेर्डो वा ॥ तदो णः स्यादौ क्वचित् ॥ ८ । ३ । ७० ॥ इत्यनेन तद् स्थाने णकारः क्वचित् । द्वितीयातृतीयाविभ

द्वितीया	कम्	के का
तृतीया	किणा केणं केण	केहि केहिं केहिँ
पञ्चमी	कम्हा किणो कीस कत्तो काओ काउ काहि काहिन्तो का	कत्तो काओ काउ काहि केहि काहिन्तो केहिन्तो कासुन्तो केसुन्तो
षष्ठी	कास कस्स	कास केसिं काण-ण
सप्तमी	काहिं कस्सिं कम्मि कत्थ	केसु केसुं

कुतः इत्यस्य तु कओ ।

॥ किमः कस्त्रतसोश्च ॥ ८ । ३ । ७१ ॥ इत्यनेन किमः कः स्यादौ त्रतसोश्च परयोः ॥ इदमेतत्कियत्तद्भ्यष्टो डिणा ॥ ८ । ३ । ६९ ॥ एभ्यः सर्वादिभ्योऽकारान्तेभ्यः परस्याष्टाया. स्थाने डित् इणा इत्यादेशः ॥ ङसेर्म्हा ॥ ८ । ३ । ६५ ॥ कियत्तद्भ्य. परस्य ङसेर्म्हा इत्यादेशो वा ॥ किमो डिणोडीसौ ॥ ८ । ३ । ६८ ॥ इत्यनेन किम. परस्यङसेर्डिणो डीस इत्यादेशौ वा ॥ कियत्तद्भ्यो ङसः ॥ ८ । ३ । ६३ ॥ इत्यनेन ङस. स्थाने डास इत्यादेशो वा ॥ ङसः स्सः ॥ ८ । ३ । १० । इत्यनेन ङस. स्थाने स्स. कितद्भ्यां डास. ॥ ८ । ३ । ६२ ॥ इत्यनेनामः स्थाने डास इत्यादेशो वा ।

॥ अथ यच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जो	जे
द्वितीया	जम्	जे जा
तृतीया	जिणा जेण जेण	जेहि जेहिं जेहिँ

पञ्चमी	जम्हा जत्तो जाओ जाउ जाहि जाहिन्तो जा	जत्तो जाओ जाउ जाहि जेहि जाहिन्तो जेहिन्तो जासुन्तो जेसुन्तो
षष्ठी	जास जस्स	जेसिं जाण जाण
सप्तमी	जस्सिं जम्मि जत्थ जहिं	जेसु जेसुं

यत इत्यस्य जओ

॥ अथ तच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सो स	ते
द्वितीया	तं णं	ते ता
तृतीया	तिणा णेण तेण तेणं	तेहि तेहिं तेहिँ णेहिं
पञ्चमी	तो तम्हा तत्तो ताओ ताउ ताहि ताहिन्तो ता	तत्तो ताओ ताउ ताहि तेहि ताहिन्तो तेहिन्तो तासुन्तो तेसुन्तो
षष्ठी	तास तस्स से	तास तेसिं सिं ताण ताणं
सप्तमी	तस्सिं तम्मि तत्थ तहिं	तेसु तेसुं

तत इत्यस्य तओ ।

॥ तदश्च तः सोऽक्लीबे ॥ ८ । ३ । ८६ ॥ इत्यनेन तद इतदश्च तकारस्य सौ सः ॥ वैतत्तदः ॥ ८ । ३ । ३ ॥ इत्यनेन सेर्डो वा ॥ तदो णः स्यादौ क्वचित् ॥ ८ । ३ । ७० इत्यनेन तदः स्थाने णकारः क्वचित् । द्वितीयातृती…

कावेव दृश्यते नान्यत्र तथापि द्वितीयाबहुवचने तु न ॥ तदो डोः ॥ ८ । ३ । ६७ ॥ इत्यनेन तद् परस्य ङसेर्डो इत्यादेशो वा ॥ वेदं-तदेतदो ङसाम्भ्यां से-सिमौ ॥ ८ । ३ । ८१ ॥ इत्यनेनेदमूतदेतदित्येतेषां स्थाने ङस्-आमित्येताभ्यां सह यथासंख्य से-सिमित्यादेशौ वा भवत ।

॥ अथैतच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एसो एस इण इणमो	एते
द्वितीया	एत एअं	एते एता एए एआ
तृतीया	एदिणा एदेण एदेण एएण एएण	एतेहि एतेहिं एतेहिँ एएहि इत्यादि
पञ्चमी	एत्तो एत्ताहे एआओ एआउ एआहि एआहिन्तो एआ	एत्तो एआओ एआउ एआहि एएहि एआहिन्तो एएहिन्तो एआसु- न्तो एएसुन्तो
षष्ठी	से एअस्स	सिं एएसिं एआण एआण
सप्तमी	एअस्सिं एअम्मि एत्थ अयम्मि ईअम्मि	एएसु एएसु

॥ वैसेणमिणमो सिना ॥ ८ । ३ । ८५ ॥ इत्यनेनैतदः स्थाने सिना सह एस इण इणमो इत्यादेशा वा । वैतदो ङसे·

णो-ताहे ॥ ८ । ३ । ८२ ॥ इत्यनेनैतदः परस्य ङसेः त्तो ताहे इत्यादेशौ वा ॥ एरदीतौ म्मौ वा ॥ ८ । ३ । ८४ ॥ इत्यनेनैतद एकारस्य ङयादेशे म्मौ परे अदीतौ वा ॥ त्थे च तस्य लुक् ॥ ८ । ३ । ८३ ॥ इत्यनेनैतदः त्थे परे चकारात् त्तो-ताहे च परतः तस्य लुक् । यथा । एत्थ, एत्तो, एताहे ।

॥ अथेदम्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अअ इमो	इमे
द्वितीया	इम णं इणं	इमे इमा णे
तृतीया	णेण इमिणा इमेण इमेणं	एहि णेहि इमेहि इमेहिँ इमेहिं
पञ्चमी	इमत्तो इमाओ इमाउ इमाहि इमाहिन्तो इमा	इमत्तो इमाओ इमाउ इमाहि इमेहि इमाहिन्तो इमेहिन्तो इमासुन्तो इमेसुन्तो
षष्ठी	अस्स इमस्स से	सिं इमेसिं इमाण इमाणं
सप्तमी	अस्सिं इमस्सिं इमम्मि इह	एसु एसुं इमेसु इमेसुं

॥ पुं-स्त्रियोर्नवायमिमिआ सौ ॥ ८ । ३ । ७३ ॥ इत्यनेनेदम्शब्दस्य अयमिति आदेश सौ पुंसि । स्त्रीलिङ्गे तु इमिआ इति ॥ इदम इमः ॥ ८ । ३ । ७२ ॥ इत्यनेनेदमः स्यादौ परे इमः ॥ णोऽम्-शस्-टा-भिसि ॥ ८ । ३ । ७७ ॥ इत्यनेनेदम अम् शस्टाभिस्सु परेषु ण इत्यादेश. ॥ स्सि-स्स योरत् ॥ ८ । ३ । ७४ ॥ इत्यनेनेदमः । स्सिं-स्स इत्येतयो परयोरदादेशो वा ॥ अमेणम् ॥ ८ । ३ । ७८ ॥

ऽमा सह इणमित्यादेश ॥ डेर्मेन हः ॥ ८ । ३ । ७५ ॥ इ-त्यनेनेदमः कृतेमादेशात्परस्य डेर्मेन सह ह इत्यादेशो वा ।

॥ अथादस्‌शब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अह अमू	अमुणो अमउ अमओ अमवो अमू
द्वितीया	अमु	अमू अमुणो
तृतीया	अमुणा	अमूहिं
पञ्चमी	अमुणो अमूओ अमूउ अमूहिन्तो	अमूओ अमूउ अमूहिन्तो अमूसुंतो
षष्ठी	अमुणो अमुस्स	अमूण अमूण
सप्तमी	अयम्मि इअम्मि अमुम्मि	अमूसु अमूसुं

॥ वादसो दस्य होऽनोदाम् ॥ ८ । ३ । ८७ ॥ इत्यनेनादसो दकारस्य सौ परे ह इत्यादेशो वा ॥ मु' स्यादौ ॥ ८ । ३ । ८८ ॥ इत्यनेनादसो दस्य स्यादौ मुरित्यादेश' ।

॥ अक्लीबे सौ ॥ ८ । ३ । १९ ॥ इत्यनेन सौ परे दीर्घे कृते अमू इति रूपम् ॥ पुंसि जसो डउ डओ वा ॥ ८ । ३ । २० ॥ इत्यनेन इदुत॰ परस्य जस' स्थाने पुसि अउ, अओ इत्यादेशौ डितौ वा भवत' ॥ वोतो डवो ॥ ८ । ३ । २१ ॥ इत्यनेन उदन्तात्परस्य जसः पुंसि डित् अवो इत्यादेशो वा ॥ जस्‌-शसोर्णो वा ॥ ८ । ३ । २२ ॥ इत्यनेन इदुत' परयोर्जस्‌-शसो पुसि णो इत्यादेशो वा ॥ लुप्ते शसि ॥ ८ । ३ । १८ ॥ इत्यनेन इदुतोर्दीर्घो भवति शसि लुप्ते सति ॥ टो णा ॥ ८ । ३ । २४ ॥ इत्यनेन पुक्लीबे वर्त्तमानादिदुत॰ परस्य टा इत्यस्य णा इत्यादेशः ।

॥ इदुतो दीर्घः ॥ ८ । ३ । १६ ॥

उकारस्य च भिस्–भ्यस्–सुप्सु परेषु दीर्घः ॥

पुंसीवे ॥ ८ । ३ । २३ ॥ इत्यनेन पुंसि

दिदुनः परयोर्जसशसोर्णो इत्यादेशो वा ।

सुणो निषिध्यते । पञ्चमीबहुवचने च हिंतो

वा ॥ ८ । ३ । ८९ ॥ इत्यनेनादसो

कारान्तस्य स्थाने इत्यादेशे म्मी परे

॥ अथ पुष्पशब्दः ॥

षष्ठी	तइ तु ते तुम्ह तुह तुह तुव तुम तुमे तुमो तुमाइ दि दे इ ए तुब्भ तुम्ह तुज्झ उब्भ उम्ह उज्झ उय्ह	तु वो भे तुब्भ तुम्ह तुज्झ तुब्भ तुम्ह तुज्झ तुब्भाण तुब्भाण तुम्हाण तुम्हाण तुज्झाण तुज्झाण तुवाण तुवाण तुमाण तुमाण तुहाण तुहाण उम्हाण उम्हाण
सप्तमी	तुमे तुमए तुमाइ तइ तए तुम्मि तुवम्मि तुमम्मि तुहम्मि तुब्भम्मि तुम्हम्मि तुज्झम्मि	तुसु तुवेसु तुमेसु तुहेसु तुब्भेसु तुम्हेसु तुज्झेसु केचित्तु सुप्येत्वविक- ल्पमिच्छन्ति । तन्मते तुवसु तुमसु तुहसु तुब्भसु तुम्हसु तुज्झसु तुब्भस्यात्वमपीच्छ- न्त्यन्य । तुब्भासु तुम्हासु तुज्झासु

॥ अथास्मच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	म्मि अम्मि अम्हि हं अहं अहयं	अम्ह अम्हे अम्हो मो वयं भे
द्वितीया	णे णं मि अम्मि अम्ह मम्ह मं ममं मिमं अहं	अम्हे अम्हो अम्ह णे

तृतीया	मि मे मम ममए ममाइ मइ म्याइ मए णे	अम्हेहि अम्हाहि अम्ह अम्हे णे
पञ्चमी	मइत्तो ममत्तो महत्तो मज्झत्तो एव दो–दु–हि–हिन्तो– लुक्ष्वप्युदाहार्यम्। मत्तो इति तु मच इत्यस्य	ममत्तो अम्हत्तो ममाहिन्तो अम्हाहिन्तो ममासुन्तो अम्हासुन्तो ममेसुन्तो अम्हेसुन्तो इत्यादि
षष्ठी	मे मइ मम मह मह मज्झ मज्झ अम्ह अम्ह	णे णो मज्झ अम्ह अम्ह अम्हे अम्हो अम्हाण अम्हाण ममाण ममाण महाण महाण मज्झाण मज्झाण
सप्तमी	मि मइ ममाइ मए मे अम्हम्मि ममम्मि महम्मि मज्झम्मि	अम्हेसु ममेसु महेसु मज्झेसु एत्वविकल्पमते तु अम्हसु ममसु महसु मज्झसु अम्हस्यात्वमपीच्छत्य- न्य अम्हासु

॥ अथाकारान्तस्त्रीलिङ्गो ॥

॥ मालाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	माला	मालाउ मालाओ माला
द्वितीया	मालम्	मालाउ मालाओ माला
तृतीया	मालाअ मालाइ मालाए	मालाहि मालाहिं मालाहिँ
पञ्चमी	मालाअ मालाइ मालाए मालत्तो मालाओ मालाउ मालाहिन्तो	मालत्तो मालाओ मालाइ मालाहिन्तो मालासुन्तो
षष्ठी	मालाअ मालाइ मालाए	मालाण मालाण
सप्तमी	मालाअ मालाइ मालाए	मालासु मालासु
सम्बोधनम्	हे माले हे माला	हे मालाउ हे मालाओ हे माला

॥ अथ रमाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रमा	रमाउ रमाओ रमा
द्वितीया	रमं	रमाउ रमाओ रमा
तृतीया	रमाअ रमाइ रमाए	रमाहि रमाहिं रमाहिँ

पञ्चमी	रमाअ रमाइ रमाए रमत्तो रमाओ रमाउ रमाहिन्तो	रमत्तो रमाओ रमाउ रमाहिन्तो रमासुंतो
षष्ठी	रमाअ रमाइ रमाए	रमाण रमाणं
सप्तमी	रमाअ रमाइ रमाए	रमासु रमासुं
संबोधनम्	हे रमे हे रमा	हे रमाउ हे रमाओ हे रमा

॥ स्त्रियामुदोतौ वा ॥ ८ । ३ । २७ ॥ इत्यनेन स्त्रियां वर्त्तमानान्नाम्नः परयोर्जस्–शसोः स्थाने प्रत्येक उत् ओत् इत्येतौ समाग्दीर्घौ वा भवतः ॥ ह्रस्वोऽमि ॥ इत्यनेन स्त्रीलिङ्गस्य नाम्नोऽमि परे ह्रस्वो भवति । मालं, नइ, इत्यादि ॥ टा-ङस्–ङेरदादिदेद्वा तु ङसेः ॥ ८ । ३ । २९ ॥ इत्यनेन स्त्रियां टा–ङस्ङीनां स्थाने प्रत्येक अत्, आत्, इत्, एत्, इत्येते चत्वार आदेशा भवन्ति ङसेः पुनरेते समाग्दीर्घा वा ॥ नात आत् ॥ ८ । ३ । ३० ॥ इत्यनेन स्त्रियामादन्तान्नाम्नः परेषां टा–ङस्–ङि–ङसीनामादादेशो न भवति ॥ वाप ए ॥ ८ । ३ । ४१ ॥ इत्यनेनामन्त्रणे सौ परे आप एत्व वा भवति ।

॥ अथ शृङ्खलाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सकला	सकलाउ सकलाओ सकला
द्वितीया	सकलं	सकलाउ सकलाओ सकला

इत्यादिमालाशब्दवद्रूपाणि ॥ शृङ्खले खः कः ॥ ८ । १ । १९९ ॥ इत्यनेन खस्य कः ।

॥ अथ सटाशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सढा	सढाउ सढाओ सढा

इत्यादिमालावत् ॥ सटा-शकट-कैटभे ढः ॥ ८ । १ । १९६ ॥ इत्यनेन टस्य ढः ।

॥ अथ प्रतिमाशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पडिमा	पडिमाउ पडिमाओ पडिमा

इत्यादिमालावत्

॥ अथ पताकाशब्द॰ ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पडाआ	पडाउ पडाओ पडाआ
द्वितीया	पडाअ	पडाउ पडाओ पडाआ

इत्यादि

॥ अथ प्रतिज्ञाशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पइण्णा	पइण्णाउ पइण्णाओ पइण्णा

इत्यादि

॥ अथ प्रतिष्ठाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परिट्ठा पइट्ठा	परिट्ठाउ परिट्ठाओ परिट्ठा पइट्ठाउ पइट्ठाओ पइट्ठा

इत्यादि ॥ निष्प्रती ओत्परीमाल्य-स्थोर्वा ॥ ८ । १ । ३८ ॥ इत्यनेन निर्प्रति इत्येतौ माल्यशब्दे स्थाधातौ च परे यथासङ्ख्य ओत् परि इत्येवरूपौ वा भवतः ।

॥ अथोपमाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उवमा	उवमाउ उवमाओ उवमा

इत्यादिमालावत्

॥ अथ शिफाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिभा	सिभाउ सिभाओ सिभा

इत्यादि ॥ फो भ-हौ ॥ ८ । १ । २३६ ॥ इत्यनेन फस्य भकारः ।

॥ अथ स्पृहाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छिहा	छिहाउ छिहाओ छिहा

इत्यादि ॥ स्पृहायाम् ॥ ८ । २ । २३ ॥ इत्यनेन स्पृहाशब्दे सयुक्तस्य छः ।

॥ अथ शय्याशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सेज्जा	सेज्जाउ सेज्जाओ सेज्जा

इत्यादि ॥ एच्छय्यादौ ॥ ८ । १ । ५७ ॥ इत्यनेन शय्याशब्दे आदेरस्य एत्व ॥ द्य-य्य-र्यां जः ॥ ८ । २ । २४ ॥ इत्यनेन ज* ।

॥ अथ भार्याशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भज्जा	भज्जाउ भज्जाओ भज्जा

इत्यादि ॥ चौर्यसमत्वात्, भारिया इत्याद्यपि मालावत्

॥ अथ मृत्तिकाशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मट्टिआ	मट्टिआउ मट्टिआओ मट्टिआ

इत्यादि

॥ अथ वार्ताशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वत्ता वट्टा	वत्ताउ वत्ताओ वत्ता वट्टाउ वट्टाओ वट्टा

इत्यादि

॥ अथोल्काशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उक्का	उक्काउ उक्काओ उक्का

इत्यादि

॥ अथ प्रज्ञाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पज्जा पण्णा	पज्जाउ पज्जाओ पज्जा पण्णाउ पण्णाओ पण्णा

इत्यादि

॥ अथ संज्ञाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सज्जा सण्णा	सज्जाउ सज्जाओ सज्जा सण्णाउ सण्णाओ सण्णा

इत्यादि

॥ अथाऽऽज्ञाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अज्जा आणा	अज्जाउ अज्जाओ अज्जा आणाउ आणाओ आणा

इत्यादि ॥ ज्ञो ञः ॥ ८ । २ । ८३ ॥ इत्यनेन ज्ञः सम्बन्धिनो ञस्य लुग् वा ।

॥ अथ चन्द्रिकाशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चन्दिमा	चन्दिमाउ चन्दिमाओ चन्दिमा

इत्यादि ॥ चन्द्रिकाया म· ॥ ८ । १ । १८५ ॥ इत्यनेन धस्य म ।

॥ अथ शाखाशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	साहा	साहाउ साहाओ साहा

इत्यादि

॥ अथ चपेटाशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चविला चविडा	चविलाउ चविलाओ चविला चविडाउ चविडाओ चविडा

इत्यादि ॥ एत इद्वा वेदना–चपेटा–देवर–केसरे ॥ ८ । १ । १४६ ॥ इत्यनेन एत इत्त्व वा । पक्षे । चवेडा इत्याद्यपि ॥ चपेटा–पाटौ वा ॥ ८ । १ । १९८ ॥ इत्यनेन टस्य लो वा

॥ अथ यमुनाशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जउँणा	जउँणाउ जउँणाओ जउँणा

इत्यादि

॥ अथ चामुण्डाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चाउँण्डा	चाउँण्डाउ चाउँण्डाओ चाउँण्डा

इत्यादि ॥ यमुना-चामुण्डा-कामुकातिमुक्तके मोऽनुनासिकश्च ॥ ८ । १ । १७८ ॥ इत्यनेन मस्य लुग् भवति लुकि च सति मस्य स्थाने अनुनासिकः ।

॥ अथ क्षुधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छुहा	छुहाओ छुहाउ छुहा

इत्यादि ॥ क्षुधो हा ॥ ८ । १ । १७ ॥ इत्यनेन क्षुधशब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य हादेशो भवति ।

॥ अथाप्सरसूशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अच्छरसा अच्छरा	अच्छरसाउ अच्छरसाओ अच्छरसा अच्छराउ अच्छराओ अच्छरा

इत्यादि ॥ आयुरप्सरसोर्वा ॥ ८ । १ । १२० ॥ इत्यनेनान्त्यव्यञ्जनस्य सो वा भवति ॥ ह्रस्वात् थ्य-श्च-त्स-प्सामनिश्चले ॥ ८ । २ । २१ ॥ इत्यनेन छः ।

॥ अथ क्षुधाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छुहा	छुहाउ छुहाओ छुहा

इत्यादि ॥ षट्-शमी-शाव-सुधा-सप्तपर्णेष्वादेश्छः ॥ ८ । १ । २६५ ॥ इत्यनेन छ. ।

॥ अथ शिराशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छिरा सिरा	छिराउ छिराओ छिरा सिराउ सिराओ सिरा

इत्यादि ॥ शिरायां वा ॥ ८ । २ । ३६ ॥ इत्यनेन वा छः ।

॥ अथ क्षमाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छमा	छमाउ छमाओ छमा

इत्यादि ॥ क्षमायां कौ ॥ ८ । २ । १८ ॥ इत्यनेन कौ पृथिव्यां वर्तमाने क्षमाशब्दे संयुक्तस्य छ । छमा पृथिवी । क्ष्मा इत्यस्यापि भवति । क्ष्मा, छमा । क्ष्मा–श्लाघा–रत्नेऽन्त्यव्यञ्जनात् ॥ ८ । २ । १०१ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोऽद्भवति । तेन छमा इति रूप सिद्ध । काविति किम् । खमा क्षान्तिरित्यत्र न ।

॥ अथ मक्षिकाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मच्छिआ	मच्छिआउ मच्छिआओ मच्छिआ

इत्यादिमालावत्

॥ अथ ककुभ्शब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कउहा	कउहाउ कउहाओ कउहा

इत्यादि ॥ ककुभो हः ॥ ८ । १ । २१ ॥ इत्यनेन ककुभ्शब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य हो वा भवति ।

॥ अथोत्कण्ठाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उक्कण्ठा	उक्कण्ठाउ उक्कण्ठाओ उक्कण्ठा

इत्यादि

॥ अथ पद्माशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोम्मा पउमा	पोम्माउ पोम्माओ पोम्मा पउमाउ पउमाओ पउमा
द्वितीया	पोम्म पउम	प्रथमाबहुवचनवत्
तृतीया	पोम्माअ पोम्माइ पोम्माए पउमाअ पउमाइ पउमाए	पोम्माहि पोम्माहिँ पोम्माहिं पउमाहि पउमाहिं पउमाहिँ
पञ्चमी	पोम्माअ पोम्माइ पोम्माए पोम्मत्तो पोम्माओ पोम्माउ पोम्माहिन्तो पउमाअ पउमाइ पउमाए पउमत्तो पउमाओ पउमाउ पउमाहिन्तो	पोम्मत्तो पोम्माओ पोम्माउ पोम्माहिन्तो पोम्मासुन्तो पउमत्तो पउमाओ पउमाउ पउमाहिन्तो पउमासुन्तो
षष्ठी	तृतीयावत्	पोम्माण पोम्माणं पउमाण पउमाणं

सप्तमी	तृतीयावत्	पोम्मासुं पोम्मासु पउमासुं पउमासु
संबोधनम्	हे पोम्मे हे पोम्मा हे पउमे हे पउमा	प्रथमाबहुवचनवत्

॥ अथार्याशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अज्जा आरिआ	अज्जाउ अज्जाओ अज्जा आरिआउ आरिआओ आरिआ

इत्यादि ॥ श्वश्रूवाचिआर्याशब्दस्य तु अज्जू इति रूपं भवति तस्य रूपाणि वधूवज्ज्ञेयानि ।

॥ अथ मर्यादाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मज्जाआ	मज्जाआउ मज्जा- आओ मज्जाआ

इत्यादिमालावत्

॥ अथ जिह्वाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जिब्भा जीहा	जिब्भाउ जिब्भाओ जिब्भा जीहाउ जीहाओ जीहा

इत्यादि ॥ ह्वो भो वा ॥ ८ । २ । ५७ ॥ इत्यनेन ह्वस्य भो वा ॥ ईर्जिह्वा-सिंह-त्रिंशद्विंशतौ त्या ॥ ८ । १ । ९२ ॥ इत्यनेन इकारस्य ई ।

॥ अथ श्रद्धाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सड्ढा सद्धा	सड्ढाउ सड्ढाओ सड्ढा सद्धाउ सद्धाओ सद्धा
द्वितीया	सड्ढं सद्धं	सड्ढाउ सड्ढाओ सड्ढा सद्धाउ सद्धाओ सद्धा

इत्यादि ॥ श्रद्धर्द्धि-मूर्धोऽर्धेऽन्ते वा ॥ ८ । २ । ४१ ॥ इत्यनेन अन्ते वर्त्तमानस्य संयुक्तस्य ढो वा भवति ।

॥ अथ संज्ञाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सन्ना	सन्नाउ सन्नाओ सन्ना

इत्यादि

॥ अथ परिखाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलिहा	फलिहाउ फलिहाओ फलिहा

इत्यादि

॥ अथ स्नुषाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुण्हा सुसा	सुण्हाउ सुण्हाओ सुण्हा सुसाउ सुसाओ सुसा

इत्यादि ॥ स्नुषायां ण्हो नवा ॥ ८ । १ । २६१ ॥ इत्यनेन षस्य ण्हः ।

॥ अथ ज्योत्स्नाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जोण्हा	जोण्हाउ जोण्हाओ जोण्हा

इत्यादिमालावत्

॥ अथ श्यामाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सामा	सामाउ सामाओ सामा

इत्यादि ॥ अधो म-न-याम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन मस्य लुक् ।

॥ अथ व्रीडाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विड्डा	विड्डाउ विड्डाओ विड्डा

इत्यादि ॥ तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥ इत्यनेन डस्य द्वित्वम् ।

॥ अथ श्लाघाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सलाहा	सलाहाउ सलाहाओ सलाहा

इत्यादि ॥ क्ष्मा-श्लाघा-रत्नेऽन्त्यव्यञ्जनात् ॥ ८ । २ । १०१ ॥ इत्यनेन अन्त्यव्यञ्जनात् पूर्वोऽद्भवति ।

॥ अथ क्रियाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किरिआ	किरिआउ किरिआओ किरिआ

इत्यादि ॥ ई-श्री-ह्री-कृत्स्न-क्रिया-दिष्ट्यास्वित् ॥ ८ । २ । १०४ ॥ इत्यनेनान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व इकार । आर्षमते तु हय नाण किया‌हीण इति

॥ अथ गर्हाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गरिहा	गरिहाउ गरिहाओ गरिहा

इत्यादि

॥ अथ ज्याशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जीआ	जीआउ जीआओ जीआ

इत्यादि ॥ ज्यायामीत् ॥ ८ । २ । ११५ ॥ इत्यनेन ज्याशब्देऽन्त्यव्यञ्जनात्पूर्व ईकारः ।

॥ अथ वनिताशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विलया वणिआ	विलयाउ विलयाओ विलया वणिआउ वणिआओ वणिआ

इत्यादि ॥ वनिताया विलया ॥ ८ । २ । १२८ ॥ इ-

त्यनेन वनिताया विलयादेशो वा भवति ।

॥ अथ दंष्ट्राशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दाढा	दाढाउ दाढाओ दाढा

इत्यादि ॥ दंष्ट्राया दाढा ॥ ८ । २ । १३९ ॥ इत्यनेन दाढादेशः ।

॥ अथ सेवाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सेव्वा सेवा	सेव्वाउ सेव्वाओ सेव्वा सेवाउ सेवाओ सेवा

इत्यादि ॥ सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथाकारान्तः स्त्रीलिङ्गः सर्वाशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सव्वा	सव्वाउ सव्वाओ सव्वा

इत्यादिमालावत् । षष्ठीबहुवचने तु, सव्वेसिं सव्वाण, इति विशेषः । एवं विश्वाशब्दस्यापि मालावत्, षष्ठीबहुवचने वीसेसिं, वीसाण, इति । अन्याशब्दस्य, अन्नेसिं, अन्नाण, इत्यादि, शेषं मालावत् ।

॥ अथ स्त्रीलिङ्ग ॥

॥ किंशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	का	कीउ कीओ की काउ काओ का
द्वितीया	कं	कीउ कीओ की काउ काओ का
तृतीया	कीअ कीआ कीइ कीए काअ काइ काए	कीहि कीहिं कीहिँ काहि काहिं काहिँ
पञ्चमी	कीअ कीआ कीइ कीए कीओ कीउ कीहिन्तो कत्तो काओ काउ काहिन्तो	कीओ कीउ कीहिन्तो कीसुन्तो काओ काउ काहिन्तो कासुन्तो
षष्ठी	कास किस्सा कीसे कीअ कीआ कीइ कीए काअ काइ काए	केसिं काण काण
सप्तमी	काहिं काअ काइ काए	कीसु कासु

॥ किं–यत्तदोऽस्यमामि ॥ ८ । ३ । ३३ ॥ इत्यनेन सि-अम्–आम्–वर्जिते स्यादौ परे किंयत्तद्भ्यः स्त्रियां ङीर्वा ॥ स्त्रियामुदोतौ वा ॥ ८ । ३ । २७ ॥ इत्यनेन स्त्रियां जस्–शसोः स्थाने उत्–ओत्–इत्येतौ सप्राग्दीर्घौ वा भवतः ॥ टा–ङस्–ङेरदादिदेद्वा तु ङसेः ॥ ८ । ३ । २९ ॥ इत्यनेन स्त्रि-या नाम्न परेषां टा–ङस्–ङीनां स्थाने प्रत्येक अत्–आत्–

इव्-इत्येते चत्वार आदेशाः समागृदीर्घा भवन्ति ङसेम्तु वा ॥ नात आत् ॥ ८ । ३ । ३० ॥ इत्यनेन स्त्रियां नाम्नः टा-ङस्-ङि-ङसीनामादादेशो न भवति ॥ किं-यत्तद्भ्यो ङसः ॥ ८ । ३ । ६३ ॥ इत्यस्मिन् सूत्रे बहुलाधिकारसद्भावात् किं तद्भ्यामाकारान्ताभ्यामपि टासादेशो वा ॥ ईद्भ्यः स्सा-से ॥ ८ । ३ । ६४ ॥ इत्यनेन किमादिभ्य ईदन्तेभ्य' परस्य ङस' स्थाने स्सा-से इत्यादेशौ वा । आमो डेसिं ॥ ८ । ३ । ६१ ॥ इत्यस्मिन्-सूत्रे बहुलाधिकारात् स्त्रियामपि डेसिमित्यादेशो भवति । नवानिदमेतदो हिं ॥ ८ । ३ । ६० ॥ इत्यस्मिन् सूत्रे बहुलाधिकारात् किंयत्तद्भ्य· स्त्रियामपि डेहिंमित्यादेशो भवति । बाहुलकादेव " किंयत्तदोऽस्यमामि ॥ ८ । ३ । ३३ ॥ इति सूत्रेण सप्तम्येकवचनेऽपि ङीर्न भवति ।

॥ अथ यच्छब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जा	जीउ जीओ जी जाउ जाओ जा
द्वितीया	जं	जीइ जीओ जी जाउ जाओ जा
तृतीया	जीअ जीआ जीइ जीए जाअ जाइ जाए	जीहि जीहिं जीहिँ जाहि जाहिं जाहिँ
पञ्चमी	जीअ जीआ जीइ जीए जीओ जीउ जीहिन्तो जत्तो जाओ जाउ जाहिन्तो	जीओ जीउ जीहिन्तो जीसुन्तो जाओ जाउ जाहिन्तो जासुन्तो

षष्ठी	जिस्सा जीसे जीअ जीआ जीइ जीए जाअ जाइ जाए	जेसिं जाण जाण
सप्तमी	जाहिं जाअ जाइ जाए	जीसु जासु

यच्छब्दस्य स्त्रियां ङसः स्थाने डास इत्यादेशो न ।

॥ अथ तच्छब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सा	तीउ तीओ ती ताउ ताओ ता
द्वितीया	तं णं	तीउ तीओ ती ताउ ताओ ता
तृतीया	तीअ तीआ तीइ तीए ताअ ताइ ताए णाअ णाइ णाए	तीहि तीहिं तीहिँ ताहि ताहिं ताहिँ णाहि णाहिं णाहिँ
पञ्चमी	तीअ तीआ तीइ तीए तीओ तीउ तीहिन्तो तत्तो ताओ ताउ ताहिन्तो	तीओ तीउ तीहिन्तो तीसुन्तो ताओ ताउ ताहिन्तो तासुन्तो
षष्ठी	तास तासे तिस्सा तीसे तीअ तीआ तीइ तीए ताअ ताइ ताए	तेसिं सिं ताण
सप्तमी	ताहिं ताअ ताइ ताए	तीसु तासु

॥ तदश्च तः सोऽक्लीबे ॥ ८ । ३ । ८६ ॥ इत्यनेन तद-एतदश्च सौ परे सः ॥ तदो ण. स्यादौ क्वचित् ॥ ८ । ३ । ७० ॥ इत्यनेन तद' स्थाने ण आदेशो भवति क्वचिल्लक्ष्यानुसारेण ॥ वेद -तदेतदो ङसाम्भ्यां से-सिमौ ॥ ८ । ३ । ८१ ॥ इत्यनेन इदम्-तद्-एतद्-इत्येतेषां स्थाने ङस्-आम्-इत्येताभ्यां सह यथाक्रम से-सिम्-इत्यादेशौ वा भवतः ।

॥ अथेदम्शब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इमी इमिआ इमा	इमीउ इमीओ इमी इमिआउ इमिआओ इमिआ इमाउ इमाओ इमा
द्वितीया	इमिं इमिअं इमं	प्रथमाबहुवचनवत्
तृतीया	इमीअ इमिआ इमीइ इमीए इमिआअ इमिआइ इमिआए इमाअ इमाइ इमाए	इमीहिं इमिआहिं इमाहिं आहि आहिँ आहिं
पञ्चमी	इमीअ इमीआ इमीइ इमीए इमीओ इमीउ इमीहिन्तो इमिआअ इमिआइ इमिआए इमिअत्तो इमिआओ इमिआउ इमिआहिन्तो इमाअ इमाइ इमाए इमत्तो इमाओ इमाउ इमाहिन्तो	इमीओ इमीउ इमीहिन्तो इमीसुन्तो इमिआओ इमिआउ इमिआहिन्तो इमिआ- सुन्तो इमाओ इमाउ इमाहिन्तो इमासुन्तो

षष्ठी	इमीअ इमीआ इमीइ इमीए इमिआअ इमिआइ इमिआए इमाअ इमाइ इमाए	इमीण इमीणं इमेसिं इमिआण इमिआणं इमाण इमाणं
सप्तमी	इमीअ इमीआ इमीइ इमीए इमिआअ इमिआइ इमिआए इमाअ इमाइ इमाए	इमीसु इमीसुं इमिआसु इमिआसुं इमासु इमासुं

॥ अजातेः पुंसः ॥ ८ । ३ । ३२ ॥ इत्यनेनाजातिवाचिनः पुल्लिङ्गात् स्त्रियां वर्तमानात् ङीर्वा भवति । ततः इमी इति रूपं जातं तस्य रूपाणि नदीवत् । पुं-स्त्रियोर्नवाऽयमिमिआ सौ ॥ ८ । ३ । ७३ ॥ इत्यनेन इदम् शब्दस्य स्त्रियां सौ परे इमिआ इत्यादेशो वा भवति । पक्षे । इमा, तस्य रूपाणि मालावत् ॥ ङिस-ङसोरत् ॥ ८ । ३ । ७४ ॥ इत्यनेन इदमः ङिस ङस इत्येतयोः परयोरद्वा भवति । अत्र सूत्रे बहुलाधिकारादन्यत्रापि भवति तेन स्त्रीलिङ्गे तृतीयाबहुवचने आहि इति रूपसिद्धि ॥ भिसो हि हिँ हिं ॥ ८ । ३ । ७७ ॥ इत्यनेन भिसः स्थाने हि-हिँ-हिं इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति । एवं इमीहि-हिँ-हिं इत्यादि ।

॥ अथैतच्छब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एई एसा एस	एईउ एईओ एई एआउ एआओ एआ

इत्यादि इदम् शब्दवत् ङीपक्षे नदीवत् आप्पक्षे च मा-

त्यवत् । अत्र तृतीयाबहुवचने च आहिं इतिरूप न भवतीति विशेष: ।

॥ अथादस्शब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अह अमू	अमूउ अमूओ अमू
द्वितीया	अमुं	अमूउ अमूओ अमू
तृतीया	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूहि अमूहिँ अमूहिं
पञ्चमी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए अमूओ अमूउ अमूहिन्तो	अमूओ अमूउ अमूहिन्तो अमूसुन्तो
षष्ठी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूण अमूणं
सप्तमी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूसु अमूसुं

॥ अथाकारान्तनपुंसकलिङ्गे ॥

॥ वनशब्द: ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वणं	वणाइँ वणाइं वणाणि
द्वितीया	वणं	वणाइँ वणाइं वणाणि
तृतीया	वणेण वणेणं	वणेहि वणेहिँ वणेहिं

पञ्चमी	वणत्तो वणाओ वणाउ वणाहि वणाहिन्तो वणा	वणत्तो वणाओ वणाउ वणाहि वणेहि वणाहिन्तो वणेहिन्तो वणासुन्तो वणेसुन्तो
षष्ठी	वणस्स	वणाण वणाण
सप्तमी	वणम्मि वणे	वणेसु वणेसुं
सम्बोधनम्	हे वण	हे वणाइँ हे वणाइ हे वणाणि

॥ क्लीबे स्वरान्म् सेः ॥ ८ । ३ । २५ ॥ इत्यनेन सेः स्थाने म् भवति ॥ जस्-शस्-इँ-इ-णयः सप्राग्दीर्घाः ॥ ८ । ३ । २६ ॥ इत्यनेन क्लीबे वर्तमानान्नाम्नः परयोर्जस्-शसोः स्थाने इँ-इ-णि-इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥ नाम-न्त्यात्सौ मः ॥ ८ । ३ । ७७ ॥ इत्यनेन सबोधने " क्लीबे स्वरान्म् सेः ॥ इति यो म्, उक्तः स न भवति ।

॥ अथ सुत्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुत्त	सुत्ताइँ सुत्ताइं सुत्ताणि
द्वितीया	सुत्त	सुत्ताइँ सुत्ताइं सुत्ताणि

इत्यादिवनवत्

॥ अथ ललाटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिडाल णडाल णलाड	णिडालाइँ णिडालाइ णिडालाणि णडालाइँ णडालाइ णडालाणि णलाडाइँ णलाडाइ णलाडाणि

लावत् । अत्र तृतीयाबहुवचने च आहिं इतिरूपं न भवतीति विशेषः ।

॥ अथादस्शब्दस्य रूपाणि ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अह अमू	अमूउ अमूओ अमू
द्वितीया	अमुं	अमूउ अमूओ अमू
तृतीया	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूहि अमूहिँ अमूहिं
पञ्चमी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए अमूओ अमूउ अमूहिन्तो	अमूओ अमूउ अमूहिन्तो अमूसुन्तो
षष्ठी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूण अमूणं
सप्तमी	अमूअ अमूआ अमूइ अमूए	अमूसु अमूसुं

॥ अथाकारान्तनपुंसकलिङ्गो ॥

॥ वनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वणं	वणाइँ वणाइं वणाणि
द्वितीया	वणं	वणाइँ वणाइं वणाणि
तृतीया	वणेण वणेणं	वणेहि वणेहिँ वणेहिं

॥ अथ पुष्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोक्खर	पोक्खराइँ पोक्खराइ पोक्खराणि

॥ ओत्संयोगे ॥ ८ । ३ । ११६ ॥ इत्यनेन संयोगे परे उत ओत्त्वम् । एवं तोण्ड । मोण्ड । पोग्गल । कोट्टिम । वोक्कन्त इत्यादि ॥ ह्रस्वः संयोगे, इत्यनेन ह्रस्वे कृते पुक्खर । तुण्ड । मुण्ड । पुग्गलं । कुट्टिम । वुकन्त । इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ निष्कशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिक्ख	णिक्खाइँ णिक्खाइ णिक्खाणि

इत्यादिवनवत् ॥ ष्क–स्कयोर्नाम्नि ॥ इत्यनेन ष्कस्कयोः ख॰ । नाम्नीति कथनादिह न । दुक्कर । निक्कय । सक्कय । इत्यादि ।

॥ अथ शुष्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुक्ख सुक्क	सुक्खाइँ सुक्खाइ सुक्खाणि सुक्काइँ सुक्काइ सुक्काणि

इत्यादि

॥ अथ स्कन्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खन्द कन्द	खन्दाइँ खन्दाइ खन्दाणि कन्दाइँ कन्दाइ कन्दाणि

इत्यादिवनवत् ॥ पक्वाङ्गार-ललाटे वा ॥ ८ । १ । ४७ ॥ इत्यनेनादेरत इत्त्वं वा ॥ ललाटे च ॥ ८ । १ । २५७ ॥ इत्यनेन ललाटशब्दे आदेर्लस्य णो भवति ॥ ललाटे ल-डोः ॥ ८ । २ । १२३ ॥ इत्यनेन ललाटशब्दे लकारडकार-योर्व्यत्ययो वा भवति ।

॥ अथ क्षीणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छीण खीण झीण	छीणाइँ छीणाइ छीणाणि खीणाइँ खीणाइ खीणाणि झीणाइँ झीणाइ झीणाणि

इत्यादिवनवत्

॥ क्ष ख. क्वचित्तु छ-झौ ॥ ८ । २ । ३ ॥ इत्यनेन क्षस्य खः । क्वचित् छझावपि तेन खीण छीण झीण इति ।

॥ अथ स्निग्धशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सणिद्ध सिणिद्ध निद्ध	सणिद्धाइँ सणिद्धाइ सणिद्धाणि सिणिद्धाइँ सिणिद्धाइ सिणिद्धाणि निद्धाइँ निद्धाइ निद्धाणि

इत्यादिवनवत् ॥ स्निग्धे वादितौ ॥ ८ । २ । १०९ ॥ इत्यनेन स्निग्धशब्दे संयुक्तस्य नात्पूर्वो अदितौ वा ।

॥ अथ पुष्करशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोक्खर	पोक्खराइँ पोक्खराइ पोक्खराणि

॥ ओत्संयोगे ॥ ८ । १ । ११६ ॥ इत्यनेन संयोगे परे उत ओत्त्वम् । एवं तोण्ड । मोण्ड । पोग्गल । कोट्टिम । पोक्कन्त इत्यादि ॥ ह्रस्वः संयोगे, इत्यनेन ह्रस्वे कृते पुक्खर । तुण्ड । मुण्ड । पुग्गल । कुट्टिम । वुकन्त । इत्याद्यपि भवति ।

॥ अथ निष्कशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णिक्ख	णिक्खाइँ णिक्खाइ णिक्खाणि

इत्यादिवनवत् ॥ ष्क–स्कयोर्नाम्नि ॥ इत्यनेन ष्कस्कयोः खः । नाम्नीति कथनादिह न । दुक्कर । निक्कय । सक्कय । इत्यादि ।

॥ अथ शुष्कशब्द• ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुक्ख सुक्क	सुक्खाइँ सुक्खाइ सुक्खाणि सुक्काइँ सुक्काइ सुक्काणि

इत्यादि

॥ अथ स्कन्दशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खन्द कन्द	खन्दाइँ खन्दाइ खन्दाणि कन्दाइँ कन्दाइ कन्दाणि

इत्यादिवनवत् ॥ शुष्क-स्कन्दे वा ॥ ८ । २ । ५ ॥ इत्यनेन अनयोः ष्कस्कयोः खो वा भवति ।

॥ अथ सौख्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुक्ख	सुक्खाइँ सुक्खाइ सुक्खाणि

इत्यादि

॥ अथ शुल्कशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुङ्ग सुक्क	सुङ्गाइँ सुङ्गाइ सुङ्गाणि सुक्काइँ सुक्काइ सुक्काणि

इत्यादि ॥ शुल्के ङ्गो वा ॥ ८ । २ । ११ ॥ इत्यनेन शुल्के संयुक्तस्य ङ्गो वा ।

॥ अथ क्षुतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छीअ	छीआइँ छीआइ छीआणि

इत्यादि ॥ ईः क्षुते ॥ ८ । १ । ११२ ॥ इत्यनेन क्षुतशब्दे आदेरुत ईत्वम् ॥ छोऽक्ष्यादौ ॥ इत्यनेन छत्वम् ।

॥ अथ क्षीरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छीर	छीराइँ छीराइ छीराणि

इत्यादि

॥ अथ सादृश्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सारिच्छ	सारिच्छाइँ सारिच्छाइ सारिच्छाणि

इत्यादि ॥ आर्षे तु खीर, सारिक्खमित्यादि ।

॥ अथ क्षेत्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छेत्त	छेत्ताइँ छेत्ताइ छेत्ताणि

इत्यादि । आर्षे खित्तमित्यपि ।

॥ अथ क्षतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	छअ	छआइँ छआइ छआणि

इत्यादि

॥ अथ कौक्षेयकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कुच्छेअय कोच्छेअय कउच्छेअय	इत्यादिवनवत्

॥ कौक्षेयके वा ॥ ८ । १ । १६१ ॥ इत्यनेन औत उद्वा ॥ अउः पौरादौ च ॥ ८ । १ । १६२ ॥ इत्यनेन औत अउरादेशो भवति ।

॥ अथ सुकृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुकड	सुकडाइँ सुकडाइ सुकडाणि

इत्यादि

॥ अथ दुष्कृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुकड	दुकडाइँ दुकडाइ दुकडाणि

इत्यादि

॥ अथ प्राभृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाहुड	पाहुडाइँ पाहुडाइ पाहुडाणि

इत्यादि

॥ अथाऽऽहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आहड	आहडाइँ आहडाइ आहडाणि

इत्यादि

॥ अथावहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अवहड	अवहडाइँ अवहडाइ अवहडाणि

इत्यादि ॥ प्रत्यादौ डः ॥ ८ । १ । २०६ ॥ इत्यनेन तस्य डः ।

॥ अथ तुच्छशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	{ तुच्छ छुच्छ { तुच्छ	{ चुच्छाइँ छुच्छाइँ { तुच्छाइँ

इत्यादिवनवत् ॥ तुच्छे तश्च-छौ वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥ इत्यनेन तुच्छशब्दे तस्य च-छौ इत्यादेशौ वा ।

॥ अथ चत्वरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चच्चर	{ चच्चराइँ चच्चराइ { चच्चराणि

इत्यादि ॥ कृति-चत्वरे चः ॥ ८ । २ । १२ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य चः ।

॥ अथ सत्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सच्च	{ सच्चाइँ सच्चाइ { सच्चाणि

इत्यादि ॥ त्योऽचैत्ये ॥ ८ । २ । १३ ॥ इत्यनेन त्यस्य चः ।

॥ अथ मौनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मउण	{ मउणाइँ मउणाइ { मउणाणि

॥ अथ सुकृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुकड	सुकडाइँ सुकडाइ सुकडाणि

इत्यादि

॥ अथ दुष्कृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दुकड	दुकडाइँ दुकडाइ दुकडाणि

इत्यादि

॥ अथ प्राभृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाहुड	पाहुडाइँ पाहुडाइ पाहुडाणि

इत्यादि

॥ अथाऽऽहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आहड	आहडाइँ आहडाइ आहडाणि

इत्यादि

॥ अथावहृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अवहड	अवहडाइँ अवहडाइ अवहडाणि

इत्यादि ॥ मत्यादौ ढः ॥ ८ । १ । २०६ ॥ इत्यनेन तस्य ढः ।

॥ अथ तुच्छशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	{ चुच्छं छुच्छं तुच्छं	{ चुच्छाइँ छुच्छाइँ तुच्छाइँ

इत्यादिवनवत् ॥ तुच्छे तश्च-छौ वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥ इत्यनेन तुच्छशब्दे तस्य च-छौ इत्यादेशौ वा ।

॥ अथ चत्वरशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चच्चर	{ चच्चराइँ चच्चराइ चच्चराणि

इत्यादि ॥ कृत्ति-चत्वरे चः ॥ ८ । २ । १२ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्य चः ।

॥ अथ सत्यशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सच्च	{ सच्चाइँ सच्चाइ सच्चाणि

इत्यादि ॥ त्योऽचैत्ये ॥ ८ । २ । १३ ॥ इत्यनेन त्यस्य च. ।

॥ अथ मौनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मउण	{ मउणाइँ मउणाइ मउणाणि

इत्यादि । आर्षे मोण, इत्यपि दृश्यते ।

॥ अथ सौधशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सउह	सउहाइँ सउहाइ सउहाणि

इत्यादि

॥ अथ कौशलशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कउसल	कउसलाइँ कउसलाइ कउसलाणि

इत्यादि

॥ अथ पौरुषशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पउरिस	पउरिसाइँ पउरिसाइ पउरिसाणि

इत्यादि ॥ अउः पौरादौ च ॥ ८ । १ । १६२ ॥ इत्यनेन औत अउरादेशो भवति ॥ पुरुष रो' ॥ ८ । १ । १११ ॥ इत्यनेन पुरुषशब्दे रोरुत इर्भवति ।

॥ अथ गौरवशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गारव गउरव	गारवाइँ गारवाइ गारवाणि गउरवाइँ गउरवाइ गउरवाणि

इत्यादि ॥ आच्च गौरवे ॥ ८ । १ । १६३ ॥ इत्यनेन गौरवशब्दे औत आत्त्व अउश्च ।

॥ अथ वैरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइर वेर	वइराइँ वइराइं वइराणि वेराइँ वेराइं वेराणि

इत्यादि

॥ अथ कैरवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कइरव केरव	कइरवाइँ कइरवाइं कइरवाणि केरवाइँ केरवाइं केरवाणि

इत्यादि ॥ वैरादौ वा ॥ ८ । १ । १५२ ॥ इत्यनेन ऐतः अइरादेशः ।

॥ अथ दैवशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	देव्व दइव्व दइव	देव्वाइँ देव्वाइं देव्वाणि दइव्वाइँ दइव्वाइं दइव्वाणि दइवाइँ दइवाइं दइवाणि

इत्यादि ॥ एच्च दैवे ॥ ८ । १ । १५३ ॥ इत्यनेन दैवशब्दे ऐत एत् अइश्चादेशः ॥ सेवादौ वा ॥ इत्यनेन वा द्वित्वम् ।

॥ अथ धैर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धीर धिज्ज धीरिअ	धीराइँ धीराइ धीराणि धिज्जाइँ धिज्जाइ धिज्जाणि धीरिआइँ धीरिआइ धीरिआणि

इत्यादि ॥ इद्धैर्ये ॥ ८ । १ । १५५ ॥ इत्यनेन धैर्यशब्दे ऐत इत्वम् ॥ धैर्ये वा ॥ ८ । २ । ६४ ॥ इत्यनेन धैर्ये र्यस्य रो वा ॥ स्याद्-भव्य-चैत्य-चौर्यसमेषु यात् ॥ ८ । २ । १०७ ॥ इत्यनेन चौर्यशब्देन समेषु शब्देषु संयुक्तस्य यात्पूर्व इकारः ।

॥ अथ चौर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चोरिअ	चोरिआइँ चोरिआइ चोरिआणि

इत्यादि

॥ अथ स्थैर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	थेरिअ	थेरिआइँ थेरिआइ थेरिआणि

इत्यादि

॥ अथ गाम्भीर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गम्भीरिअ	गम्भीरिआइँ गम्भी रिआइ गम्भीरिआणि

इत्यादि

॥ अथ सौन्दर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सुन्देर सुन्दरिअ	सुन्देराइँ सुन्देराइ सुन्देराणि सुन्दरि-आइँ सुन्दरिआइ सुन्दरिआणि

इत्यादि

॥ अथ शौर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सोरिअ	सोरिआइँ सोरिआइ सोरिआणि

इत्यादि

॥ अथ वीर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वज्ज वरिअ	वज्जाइँ वज्जाइ वज्जाणि वरिआइँ वरिआइ वरिआणि

इत्यादि

॥ अथ ब्रह्मचर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बम्हचेर बम्हचरिअ	बम्हचेराइँ बम्हचेराइ बम्हचेराणि बम्हाच-रिआइँ बम्हचरिआइ बम्हचरिआणि

इत्यादि ॥ ब्रह्मचर्ये च' ॥ ८ । १ । ५९ ॥ इत्यनेन

ब्रह्मचर्यशब्दे चस्य अन एत्व भवति ।

॥ अथान्योन्यशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अन्नन अन्नुन्न	अन्नन्नाइँ अनन्नाइ अनन्नाणि अन्नुन्नाइँ अन्नुन्नाइ अन्नुन्नाणि

इत्यादि

॥ अथातोद्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आवज्ज आउज्ज	आवज्जाइँ आवज्जाइ आवज्जाणि आउज्जाइँ आवज्जाइ आउज्जाणि

इत्यादि

॥ अथ मनोहरशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मणहर मणोहरं	मणहराइँ मणहराइ मणहराणि मणोहराइँ मणोहराइ मणोहराणि

इत्यादि

॥ अथ सरोरुहशब्द' ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सररुह सरोरुह	सररुहाइँ सररुहाइ सररुहाणि सरोरुहाइँ सरोरुहाइ सरोरुहाणि

इत्यादि ॥ ओतोद्वान्योन्य–प्रकोष्ठातोद्य–शिरोवेदना–मनोहर–सरोरुहे क्तोश्च वः ॥ ८ । १ । १५६ ॥ एषु ओतोऽत्त्वं वा भवति तत्सन्नियोगे च यथासम्भवं ककारतकारयोर्वादेशः ।

॥ अथ यौवनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जोव्वण	जोव्वणाइँ जोव्वणाइ जोव्वणाणि

इत्यादि ॥ औत ओत् ॥ ८ । १ । १५९ ॥ इत्यनेनौत ओत्त्वम् ॥ ह्रस्वः संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते तु जुव्वणमित्यपि ।

॥ अथ मिश्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मीस	मीसाइँ मीसाइ मीसाणि

इत्यादि

॥ अथाऽऽवश्यकशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आवासय	आवासयाइँ आवासयाइ आवासयाणि

इत्यादि

॥ अथ सस्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सास	सासाइँ सासाइ सासाणि

इत्यादि लुप्त-य-र-व-श-ष-सां श-ष-सा दीर्घः ॥ ८ । १ । ४३ ॥ इत्यनेन दीर्घो भवति ॥

॥ अथ प्रतिष्ठितशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	परिट्ठिअ	परिट्ठिआइँ परिट्ठिआइ परिट्ठिआणि पइट्ठिआइँ पइट्ठिआइ पइट्ठिआणि

इत्यादि

॥ अथ प्राकृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पयय पायय	पययाइँ पययाइ पययाणि पाययाइँ पाययाइ पाययाणि

इत्यादि

॥ अथोत्खातशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उक्खय उक्खाय	उक्खयाइँ उक्खयाइ उक्खयाणि उक्खायाइँ उक्खायाइ उक्खायाणि

इत्यादि

वाव्ययोत्खातादावदातः ॥ ८ । १ । ६७ ॥ इत्यनेन अव्ययेषु उत्खातादिषु च आदेरातोऽद्वा ।

॥ अथाऽरण्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रण्ण अरण्ण	रण्णाइँ रण्णाइ रण्णाणि अरण्णाइँ अरण्णाइ अरण्णाणि

इत्यादि ॥ वालाब्वरण्ये लुक् ॥ ८ । १ । ६६ ॥ इत्यनेनानयोरादेरस्यलुग्वा ।

॥ अथ प्रकटशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पायड पयड	पायडाइँ पायडाइ पायडाणि पयडाइँ पयडाइ पयडाणि

इत्यादि ॥ अतः समृद्ध्यादौ वा ॥ ८ । १ । ४४ ॥ इत्यनेनादेरकारस्य वा दीर्घ ॥ टो डः ॥ ८ । १ । १९५ ॥ इत्यनेन टस्य डकारः । समृद्ध्यादिराकृतिगणस्तेन । परकीयम् । पारकेर, पारक, प्रवचनम् । पावयण । चतुरन्तम् । चाउरन्त । इत्यादिवज्ञयत् ।

॥ अथ पक्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिक्क पक्क	पिक्काइँ पिक्काइ पिक्काणि पक्काइँ पक्काइ पक्काणि

इत्यादि ॥ पक्वाङ्गार–ललाटे वा ॥ ८ । १ । ४७ ॥ इत्यनेनादेरत इत्त्व वा ।

॥ अथ दत्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिण्ण	दिण्णाइँ दिण्णाइ दिण्णाणि

इत्यादि ॥ इः स्वप्नादौ ॥ ८ । १ । ४६ ॥ इत्यनेन स्व-

म इत्येवमादिषु आदेरस्य ह्रस्व भवति,, पञ्चाशत्पञ्चदश-दत्ते ॥ ८ । २ । ४३ ॥ इत्यनेनैषु संयुक्तस्य णत्व । बहुलाधिकारा-ण्णत्वाभावे न भवति । दत्तमित्येव भवति ।

॥ अथाश्चर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अच्छेर अच्छरिअ अच्छअर अच्छरिज्ज अच्छरीअ	इत्यादिवनवत्

वल्ल्युत्कर-पर्यन्ताश्चर्ये वा ॥ ८ । १ । ५८ ॥ इत्यनेनैषु आदेरस्य एत्व वा भवति ॥ आश्चर्ये ॥ ८ । २ । ६६ ॥ इत्यनेन एतः परस्य र्यस्य रो भवति ॥ अतोरिआर-रिज्ज-रीअं ॥ ८ । २ । ६७ ॥ इत्यनेनाश्चर्यशब्दे अकारात्परस्य र्यस्य रिअ-अर-रिज्ज-रीअ-इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ ह्रस्वात् थ्य-श्च-त्स-प्सामनिश्चले ॥ ८ । २ । २१ ॥ इत्यनेन छः ।

॥ अथान्तःपुरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अन्तेउर	अन्तेउराइँ अन्तेउराइ अन्तेउराणि

इत्यादि ॥ तोऽन्तरि ॥ ८ । १ । ६० ॥ इत्यनेनान्तर्-शब्दे तस्य अत एत्व भवति ।

॥ अथ पद्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पोम्म पउम	पोम्माइँ पोम्माइ पोम्माणि पउमाइँ पउमाइ पउमाणि

इत्यादि ॥ ओत्पद्मे ॥ ८ । १ । ६१ ॥ इत्यनेनादेरत ओत्वम् । पद्म–छद्म–मूर्ख–द्वारे वा ॥ ८ । २ । ११२ ॥ इत्यनेनोद्भवति । एव छद्मशब्दस्यापि छउम, छम्म इत्यादि ।

॥ अथार्द्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उल्ल ओल्ल अल्ल अद्द	इत्यादिवनवत्

उदोद्वार्द्रे ॥ ८ । १ । ८२ ॥ इत्यनेनार्द्रशब्दे आदेरात उद् ओच वा भवतः ।

॥ अथ तीर्थशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तूह तित्थ	तूहाइँ तूहाइ तूहाणि तित्थाइँ तित्थाइ तित्थाणि

इत्यादि ॥ तीर्थे हे ॥ ८ । १ । १०४ ॥ इत्यनेन तीर्थशब्दे हे सति ईत ऊत्व भवति ॥ दु ख–दक्षिण–तीर्थे वा ॥ ८ । २ । ७२ ॥ इत्यनेनैपु सयुक्तस्य हो वा भवति । एव दु:खशब्दस्यापि दुह, दुक्ख इत्यादि ।

॥ अथ घृतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	घय	घयाइँ घयाइ घयाणि

इत्यादि

॥ अथ तृणशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तण	तणाइँ तणाइ तणाणि

इत्यादि

॥ अथ कृतशब्द· ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कय	कयाइँ कयाइ कयाणि

इत्यादि ॥ ऋतोऽत् ॥ ८ । १ । १२६ ॥ इत्यनादेर्ऋकारस्य अत्त्वम् ।

॥ अथ नूपुरशब्द· ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	निउर नेउर नूउर ।	इत्यादिवनवत्

इदेतौ नूपुरे वा ॥ ८ । १ । १२३ ॥ इत्यनेन नूपुरशब्दे ऊत इत्-एत्-इत्येतौ वा भवत· ।

॥ अथ सूक्ष्मशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सण्ह सुण्ह	सण्हाइँ सण्हाइ सण्हाणि सुण्हाइँ सुण्हाइ सुण्हाणि

इत्यादि ॥ अदूत सूक्ष्मे वा ॥ ८ । १ । ११८ ॥ इत्यनेन सूक्ष्मशब्दे ऊतोऽत्त्वा । आर्षे तु सुहुम सुहम इति भवति ।

॥ अथ सैन्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिन्न सेन्न सइन्न ।	इत्यादिवनवत्

सैन्ये वा ॥ ८ । १ । १५० ॥ इत्यनेन सैन्ये ऐत इद्वा भवति ॥ अइर्दैत्यादौ च ॥ ८ । १ । १५१ ॥ इत्यनेन सैन्यशब्दे दैत्य इत्येवमादिषु च ऐत· अइरादेशो भवति ।

॥ अथ दैन्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दइन्न	दइन्नाइँ दइन्नाइ दइन्नाणि

इत्यादि

॥ अथैश्वर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अइसरिअ	अइसरिआइँ अइसरिआइ अइसरिआणि

इत्यादि

॥ अथ दैवतशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दइअव	दइअवाइँ दइअवाइं दइअवाणि

इत्यादि

॥ अथ वैतालीयशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइआलीअ	वइआलीआइँ वइआलीआइ वइआलीआणि

इत्यादि

॥ अथ स्वैरशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सइर	सइराइँ सइराइ सइराणि

इत्यादिवनवत्

॥ अथ वैधव्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेहव्व	वेहव्वाइँ वेहव्वाइ वेहव्वाणि

इत्यादि ॥ ऐत एत् ॥ ८ । १ । इत्यनेन ऐत एत्वम् ।

॥ अथ गद्गदशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गग्गर	गग्गराइँ गग्गराइ गग्गराणि

इत्यादि ॥ सङ्ख्या–गद्गदे रः ॥ ८ । १ । २१९ ॥ इत्यनेन गद्गदशब्दे दस्य रो भवति ।

॥ अथौषधशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ओसढ ओसह	ओसढाइँ ओसढाइ ओसढाणि ओसहाइँ ओसहाइ ओसहाणि

इत्यादि ॥ वौषधे ॥ ८ । १ । २२७ ॥ इत्यनेनौषधशब्दे धस्य ढो वा । पक्षे ॥ ख–घ–थ–ध–भाम् ॥ ८ । १ । १८७ ॥ इत्यनेन धस्य हः ।

॥ अथ पुष्पशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुप्फ	पुप्फाइँ पुप्फाइ पुप्फाणि

इत्यादि

॥ अथ पत्तनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पट्टण	पट्टणाइँ पट्टणाइ पट्टणाणि

इत्यादि

॥ अथ पथ्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पच्छ	पच्छाइँ पच्छाइ पच्छाणि

इत्यादि

॥ अथ पश्चिमशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पच्छिम	पच्छिमाइँ पच्छिमाइ पच्छिमाणि

इत्यादि

॥ अथ सामर्थ्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सामच्छ सामत्थ	सामच्छाइँ सामच्छाइ सामच्छाणि सामत्थाइँ सामत्थाइ सामत्थाणि

इत्यादि ॥ सामर्थ्योत्सुके वा ॥ ८ । २ । २२ ॥ इत्यनेनैषु संयुक्तस्य छो वा भवति ।

॥ अथोर्ध्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उब्भ उद्ध	उब्भाइँ उब्भाइ उब्भाणि उद्धाइँ

इत्यादि ॥ वोर्ध्वे ॥ ८ । २ । ५९ ॥ इत्यनेनोर्ध्वशब्दे स
युक्तस्य भो वा भवति ।

॥ अथ युग्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जुम्म जुग्ग	जुम्माइँ जुम्माइ जुम्माणि जुग्गाइँ जुग्गाइ जुग्गाणि

इत्यादि

॥ अथ तिग्मशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तिम्म तिग्ग	तिम्माइँ तिम्माइ तिम्माणि तिग्गाइँ तिग्गाइ तिग्गाणि

इत्यादि ॥ ग्मो वा ॥ ८ । २ । ६२ ॥ इत्यनेन ग्मस्
मो वा ।

॥ अथ ज्ञानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जाण णाण	जाणाइँ जाणाइ जाणाणि णाणाइँ णाणाइ णाणाणि

इत्यादि ॥ ज्ञो ञः ॥ ८ । २ । ८३ ॥ इत्यनेन ज्ञः सम्ब
न्धिनो ञस्य लुग्वा ।

॥ अथ तीक्ष्णशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तिक्ख तिण्ह	तिक्खाइँ तिक्खाइ तिक्खाणि तिण्हाइँ तिण्हाइ तिण्हाणि

इत्यादि ॥ तीक्ष्णे णः ॥ ८ । २ । ८२ ॥ इत्यनेन तीक्ष्णशब्दे णस्य लुग्वा ।

॥ अथ श्मशानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मसाणं	मसाणाइँ मसाणाइ मसाणाणि

इत्यादि ॥ आदेः श्मश्रु-श्मशाने ॥ ८ । २ । ८६ ॥ इत्यनेनानयोरादेर्लुग् भवति । आर्षे तु सीआण सुसाणमित्यपि भवति ।

॥ अथ दर्शनशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दरिसण दसण	इत्यादिवनवत्

॥ अथ वर्षशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वरिस वास	वरिसाइँ वरिसाइ वरिसाणि वासाइँ वासाइ वासाणि

वर्षे क्षेत्रम् ।

॥ वज्रशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वइर वज्ज	वइराइँ वइराइ वइराणि वज्जाइँ वज्जाइ वज्जाणि

इत्यादि

॥ अथ क्लान्तशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलन्त	किलन्ताइँ किलन्ताइ किलन्ताणि

इत्यादि

॥ अथ म्लानशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मिलाण	मिलाणाइँ मिलाणाइ मिलाणाणि

इत्यादि

॥ अथ क्लिन्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलिन्न	किलिन्नाइँ किलिन्नाइं किलिन्नाणि

इत्यादि

॥ अथ क्लिष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किलिट्ठ	किलिट्ठाइँ किलिट्ठाइं किलिट्ठाणि

॥ अथ प्लुष्टशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिलुट्ठ	पिलुट्ठाइँ पिलुट्ठाइ पिलुट्ठाणि

इत्यादि ॥ ल्लात् ॥ ८ । २ । १०६ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व इद्भवति ।

॥ अथ रत्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रयण	रयणाइँ रयणाइ रयणाणि

इत्यादि ॥ क्ष्मा–श्लाघा–रत्नेऽन्त्यव्यञ्जनात् ॥ ८ । २ । १०१ ॥ इत्यनेनैषु संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोऽद्भवति ।

॥ अथ वैडूर्यशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेरुलिअ वेडुज्ज	इत्यादि

वैडूर्यस्य वेरुलिअ ॥ ८ । २ । १३३ ॥ वा भवति ।

॥ अथ चिह्नशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चिन्ध इन्धं चिण्ह	इत्यादिवनवत्

चिह्ने न्धो वा ॥ ८ । २ । ५० ॥ इत्यनेन चिह्ने संयुक्तस्य न्धो वा । इन्ध इति तु,, क–ग–च–ज–त–द–प–य–वां प्रायो लुक् ॥ " इत्यनेन आदेरपि चकारस्य लुक् ।

॥ अथ नकारान्तो नपुंसकलिङ्गो ॥

॥ दामन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दाम	दामाइँ दामाइ दामाणि

इत्यादि

॥ अथ शिरस्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिर	सिराइँ सिराइ सिराणि

इत्यादि

॥ अथ नभस्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नह	नहाइँ नहाइ नहाणि

इत्यादि ॥ एवं । तेय, वय, सुमण, सम्म, चम्म, श्रेयस्, वचस्, सुमनस्, शर्मन्, चर्मन् ।

॥ अथ स्रोतस्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सोत्त	सोत्ताइँ सोत्ताइ सोत्ताणि

इत्यादि

॥ अथ प्रेमन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पेम्म	पेम्माइँ पेम्माइ पेम्माणि

इत्यादि ॥ तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥ इत्यनेन द्वित्वम् ।

॥ अथ नामन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णाम	णामाइँ णामाइ णामाणि

इत्यादि

॥ अथ कर्मन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कम्म	कम्माइँ कम्माइ कम्माणि

इत्यादि

॥ अथ धामन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धाम	धामाइँ धामाइ धामाणि

इत्यादि

॥ अथाकारान्तो नपुंसकलिङ्गः ॥

॥ सर्वशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सव्व	सव्वाइँ सव्वाइ सव्वाणि
द्वितीया	सव्व	सव्वाइँ सव्वाइ सव्वाणि
तृतीया	सव्वेण सव्वेणं	सव्वेहि सव्वेहिँ सव्वेहिं
पञ्चमी	सव्वत्तो सव्वाओ सव्वाउ सव्वाहि सव्वाहिन्तो सव्वा	सव्वत्तो सव्वाओ सव्वाउ सव्वाहि सव्वेहि सव्वाहिन्तो सव्वेहिन्तो सव्वासुन्तो सव्वेसुन्तो

षष्ठी	सव्वस्स	सव्वेसिं सव्वाण सव्वाण
सप्तमी	सव्वंसि सव्वम्मि सव्वत्थ सव्वहिं	सव्वेसु सव्वेसुं
संबोधनम्	हे सव्व हे सव्वो	हे सव्वइँ हे सव्वाइ हे सव्वाणि

एव विश्वादयः प्रथमाद्वितीयाविभक्तावेव विशेषः शेषं पुल्लिङ्ग-सर्वशब्दवत् ।

॥ अथ नपुंसकलिङ्ग किंशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किं	काइँ काइ काणि
द्वितीया	किं	काइँ काइ काणि

इत्यादि । शेषं पुल्लिङ्गवत् ॥ किमः किम् ॥ ८ । ३ । ८० ॥ इत्यनेन क्लीबे किमः स्यम्भ्यां सह किं भवति ।

॥ अथ यच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ज	जाइँ जाइ जाणि
द्वितीया	ज	जाइँ जाइ जाणि

इत्यादिपुल्लिङ्गवत्

॥ अथ तच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	त	ताइँ ताइ ताणि
द्वितीया	त	ताइँ ताइ ताणि

इत्यादिपुल्लिङ्गवत्

॥ अथेदम्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इद इणमो इण	इमाइँ इमाइ इमाणि
द्वितीया	इद इणमो इण	इमाइँ इमाइ इमाणि

इत्यादि शेष पुल्लिङ्गवत् ।

॥ अथैतच्छब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	एअ	एआइँ एआइ एआणि
द्वितीया	एअ	एआइँ एआइ एआणि

इत्यादि शेष पुल्लिङ्गवत् ।

॥ अथादस्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अह अमु	अमूइँ अमूइ अमूणि
द्वितीया	अह अमु	अमूइँ अमूइ अमूणि

इत्यादिपुल्लिङ्गवत्

॥ अथेकारान्तः पुल्लिङ्गो ॥

॥ मुनिशब्दः ॥,

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुणी	मुणउ मुणओ। मुणिणो मुणी
द्वितीया	मुणिं	मुणिणो मुणी
तृतीया	मुणिणा	मुणीहि मुणीहिँ मुणीहिं

पञ्चमी	मुणिणो मुणीओ मुणीउ मुणीहिन्तो	मुणीओ मुणीउ मुणीहिन्तो मुणीसुन्तो
षष्ठी	मुणिणो मुणिस्स	मुणीण मुणीणं
सप्तमी	मुणिम्मि	मुणीसु मुणीसुं
सम्बोधनम्	हे मुणी हे मुणि	हे मुणउ हे मुणओ हे मुणिणो हे मुणी

॥ अक्लीबे सौ ॥ ८ । ३ । १९ ॥ इत्यनेन इदुतोऽक्लीबे सौ दीर्घः । केचित्तु दीर्घत्वं विकल्प्य तदभावपक्षे सेर्मादेशमपीच्छन्ति । यथा मुणिं-वाउं-णिहिं-विहुं-इत्यादि ॥ अक्लीबे सौ ॥ ८ । ३ । ९१ ॥ इति इदुतोर्यो नित्य मातो दीर्घः स०॥ डो दीर्घो वा ॥ ८ । ३ । ३८ ॥ इत्यनेन इदुतो स्थाने विकल्प्यते ।

॥ अथ गिरिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गिरी	गिरउ गिरओ गिरिणो गिरी
द्वितीया	गिरिं	गिरिणो गिरी
तृतीया	गिरिणा	गिरीहि गिरीहिँ गिरीहिं
पञ्चमी	गिरिणो गिरीओ गिरीउ गिरीहिन्तो	गिरीओ गिरीउ गिरीहिन्तो गिरीसुन्तो
षष्ठी	गिरिणो गिरिस्स	गिरीण गिरीणं
सप्तमी	गिरिम्मि	गिरीसु गिरीसुं
सम्बोधनम्	हे गिरी हे गिरि	हे गिरउ हे गिरओ हे गिरिणो हे गिरी

॥ अथ हरिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हरी	हरउ हरओ हरिणो हरी
द्वितीया	हरिं	हरिणो हरी

इत्यादिमुनिवत् । एव रविकविमरुतयो मुनिवत् ।

॥ अथाग्निशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अगणी अग्गी	अगणउ अगणओ अगणिणो अगणी अग्गउ अग्गओ अग्गिणो अग्गी

इत्यादिमुनिवत् ॥ स्नेहाग्न्योर्वा ॥ ८ । ३ । १०२ ॥ इत्यनेनानयोः सयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोऽकारो वा ।

॥ अथ [1]भ्रुकुटिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भिउडी	भिउडउ भिउडओ भिउडिणो भिउडी

इत्यादिमुनिवत् ॥ इर्भ्रुकुटौ ॥ ८ । १ । ११० ॥ इत्यनेन भ्रुकुटिशब्दे आदेरुत इर्भवति ॥ टो डः ॥ ८ । १ । ११० ॥ इत्यनेन टस्य डकारः ।

---

१ भ्रुकुटिर्नाम नमिनाथस्य यक्षः

॥ अथ ऋषिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रिसी इसी	रिसउ रिसओ रिसिणो रिसी इसउ इसओ इसिणो इसी

इत्यादि ॥ ऋणर्त्वृषभत्वृषौ वा ॥ ८ । १ । १४१ ॥ इत्यनेनैषु शब्देषु ऋतो रिर्वा ॥ इत्कृपादौ ॥ ८ । १ । १२८ ॥ इत्यनेनादेर्ऋत इत्व भवति ।

॥ अथ बृहस्पतिशब्द ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भयस्सई भयप्फई भयप्पई बहस्सई बहप्फई बहप्पई बिहस्सई बिहप्फई बिहप्पई बुहस्सई बुहप्फई बुहप्पई	भयस्सउ भयस्सओ भयस्सइणो भयस्सई इत्यादिमुनिवत्

बृहस्पती बहो भय. ॥ ८ । २ । १३७ ॥ इत्यनेन बृहस्पति शब्दे बह इत्यस्यावयवस्य भय इत्यादेशो वा भवति ॥ बृहस्पति-वनस्पत्योः सो वा ॥ ८ । २ । ६९ ॥ इत्यनेन अनयो. सयुक्तस्य सो वा ॥ वा बृहस्पतौ ॥ ८ । १ । १३८ ॥ इत्यनेन बृहस्पतिशब्दे ऋत इदुतौ वा भवत । पक्षे ॥ ऋतोऽत् ॥ ८ । १ । १२६ इत्यनेन आदेर्ऋकारस्य अत्व भवति ॥ ष्प-स्पयो' फ. ॥ ८ । २ ५३ ॥ इत्यस्मिन् सूत्रे बहुलाधिकारात् क्वचित् ष्प-स्पयो. स्थाने विकल्पेनापि फो भवति ततोऽत्र विकल्पेन स्पस्य फकार ।

॥ अथ वनस्पतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वणस्सई वणप्फई	वणस्सउ वणस्सओ वणस्सइणो वणस्सई वणप्फउ वणप्फओ वणप्फइणो वणप्फई

इत्यादिमुनिवत्

॥ अथ वह्निशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वण्ही	वण्हउ वण्हओ वण्हिणो वण्ही

इत्यादि

॥ अथ रश्मिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रस्सी	रस्सउ रस्सओ रस्सिणो रस्सी

इत्यादि ॥ अधो म-न-याम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥ इत्यनेन मनयां संयुक्तस्याधोवर्तमानानां लुग् भवति ।

॥ अथ ध्वनिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	झुणी	झुणउ झुणओ झुणिणो झुणी

इत्यादि ॥ ध्वनि-विष्वचोरुः ॥ ८ । १ । ५२ ॥ इत्यनेनानयोरादेरस्योत्त्वं भवति ।

॥ अथ नरपतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	णरवई	णरवउ णरवओ णरवइणो णरवई

इत्यादि

॥ अथ प्रजापतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पयावई	पयावउ पयावओ पयावइणो पयावई

इत्यादि

॥ अथ जिनपतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जिणवई	जिणवउ जिणवओ जिणवइणो जिणवई

इत्यादि

॥ अथेकारान्तः स्त्रीलिङ्गो ॥

॥ बुद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बुद्धी	बुद्धीउ बुद्धीओ बुद्धी
द्वितीया	बुद्धिं	बुद्धीउ बुद्धीओ बुद्धी
तृतीया	बुद्धिणा	बुद्धीहि बुद्धीहिँ बुद्धीहिं
पञ्चमी	बुद्धीअ बुद्धीआ बुद्धीइ बुद्धीए बुद्धीओ बुद्धीउ बुद्धीहिन्तो	बुद्धीओ बुद्धीउ बुद्धीहिन्तो बुद्धीसुन्तो

षष्ठी	बुद्धीअ बुद्धीआ बुद्धीइ बुद्धीए	बुद्धीण बुद्धीण
सप्तमी	बुद्धीअ बुद्धीआ बुद्धीइ बुद्धीए	बुद्धीसुं बुद्धीसु
सबोधनम्	हे बुद्धी	हे बुद्धीउ हे बुद्धीओ हे बुद्धी

॥ अथ कान्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कन्ती	कन्तीउ कन्तीओ कन्ती
द्वितीया	कन्तिं	कन्तीउ कन्तीओ कन्ती
तृतीया	कन्तिणा	कन्तीहि कन्तीहिँ कन्तीहिं
पञ्चमी	कन्तीअ कन्तीआ कन्तीइ कन्तीए कन्तीओ कन्तीउ कन्तीहिन्तो	कन्तीओ कन्तीउ कन्तीहिन्तो कन्तीसुन्तो
षष्ठी	कन्तीअ कन्तीआ कन्तीइ कन्तीए	कन्तीण कन्तीण
सप्तमी	कन्तीअ कन्तीआ कन्तीइ कन्तीए	कन्तीसु कन्तीसुं
सबोधनम्	हे कन्ती	हे कन्तीउ हे कन्तीओ हे कन्ती

॥ अथ कीर्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कित्ती	कित्तीउ कित्तीओ कित्ती

द्वितीया	कित्तिं	कित्तीउ कित्तीओ कित्ती
तृतीया	कित्तिणा	कित्तीहि कित्तीहिँ कित्तीहिं

इत्यादिबुद्धिवत्

॥ अथ शान्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सन्ती	सन्तीउ सन्तीओ सन्ती
द्वितीया	सन्तिं	सन्तीउ सन्तीओ सन्ती

इत्यादिबुद्धिवत्

॥ अथ दृष्टिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिट्ठी	दिट्ठीउ दिट्ठीओ दिट्ठी
द्वितीया	दिट्ठिं	दिट्ठीउ दिट्ठीओ दिट्ठी

इत्यादि ॥ इत्कृपादौ ॥८।१।१२८॥ इत्यनेनादेर्ऋत इकारः ।

॥ अथ सृष्टिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिट्ठी	सिट्ठीउ सिट्ठीओ सिट्ठी

इत्यादिबुद्धिवत्

॥ अथ समृद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सामिद्धी समिद्धी	सामिद्धीउ सामिद्धीओ सामिद्धी समिद्धीउ समिद्धीओ समिद्धी

इत्यादि

॥ अथ प्रसिद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पासिद्धी पसिद्धी	पासिद्धीउ पासिद्धीओ पासिद्धी पसिद्धीउ पसिद्धीओ पसिद्धी

इत्यादि

॥ अथ प्रतिसिद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पाडिसिद्धी पडिसिद्धी	पाडिसिद्धीउ पाडिसिद्धीओ पाडिसिद्धी पडिसिद्धीउ पडिसिद्धीओ पडिसिद्धी

इत्यादि ॥ अतः समृद्धयादौ वा ॥ ८ । १ । ४४ ॥ इत्यनेनादेरस्य दीर्घो वा

॥ अथ ऋद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इड्ढी रिद्धी इद्धी	इड्ढीउ इड्ढीओ इड्ढी रिद्धीउ रिद्धीओ रिद्धी इद्धीउ इद्धीओ इद्धी

इत्यादि ॥ श्रद्धर्द्धि–मूर्धार्धेऽन्ते वा ॥ ८ । २ । ४१ ॥ इत्यनेनैषु अन्ते वर्त्तमानस्य संयुक्तस्य ढो वा ॥ रि केवलस्य ॥ ८ । १ । १४० ॥ इत्यनेन व्यञ्जनेनासंपृक्तस्य ऋतो रिरादेशः । बहुलाधिकारात्तदभावपक्षे, इत्कृपादौ ॥ इत्यनेन इत्त्वं भवति ।

॥ अथ गृद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गिद्धी	गिद्धीउ गिद्धीओ गिद्धी

इत्यादिऋद्धिवत्

॥ अथ प्रकृतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पयडी	पयडीउ पयडीओ पयडी
द्वितीया	पयडिं	पयडीउ पयडीओ पयडी

इत्यादि

॥ अथ वृद्धिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वुड्ढी	वुड्ढीउ वुड्ढीओ वुड्ढी

इत्यादि ॥ दग्ध-विदग्ध-वृद्धि-वृद्धे ढः ॥ ८ । २ । ४० ॥ इत्यनेनैषु संयुक्तस्य ढः ।

॥ अथ वृष्टिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विट्ठी वुट्ठी	विट्ठीउ विट्ठीओ विट्ठी वुट्ठीउ वुट्ठीओ वुट्ठी

इत्यादि ॥ इदुतौ वृष्ट-वृष्टि-पृथङ्-मृदङ्ग-नप्तृके ॥ ८ । १ । १२७ ॥ इत्यनेनैषु ऋत इकारोकारौ भवतः ।

॥ अथ मतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मई	मईउ मईओ मई

इत्यादिवुद्धिवत्

॥ अथ रुचिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रुई	रुईउ रुईओ रुई

द्वितीया	रुइं	रुईउ रुईओ रुई

इत्यादिबुद्धिवत्

॥ अथ मुक्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	मुत्ती	मुत्तीउ मुत्तीओ मुत्ती

इत्यादि

॥ अथ रात्रिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	राई रत्ती	राईउ राईओ राई रत्तीउ रत्तीओ रत्ती

इत्यादि ॥ रात्रौ वा ॥ ८ । २ । ८८ ॥ इत्यनेन रात्रिशब्दे संयुक्तस्य लुग्वा ।

॥ अथाऽऽज्ञप्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	आणत्ती	आणत्तीउ आणत्तीओ आणत्ती

इत्यादि

॥ अथ श्रीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सिरी	सिरीउ सिरीओ सिरी

इत्यादि

॥ अथ ह्रीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हिरी	हिरीउ हिरीओ हिरी

इत्यादि ॥ ई-श्री-ह्री-कृत्स्न-क्रिया-दिष्ट्यास्वित् ॥ ८ । २ । १०४ ॥ इत्यनेनैषु संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्व इकारः ।

॥ अथ धृतिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दिही धिई	दिहीउ दिहीओ दिही धिईउ धिईओ धिई

इत्यादि ॥ धृतेर्दिहिः ॥ ८ । २ । १३१ ॥ इत्यनेन धृतेर्दिहिरादेशः ।

॥ अथ पङ्क्तिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पंती	पंतीउ पंतीओ पंती

इत्यादिबुद्धिवत् । एवं गतिरतिप्रभृतयः ।

॥ अथ स्त्रीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	इत्थी थी	इत्थीउ इत्थीओ इत्थी थीउ थीओ थी
द्वितीया	इत्थिं थिं	प्रथमावत्
तृतीया	इत्थीअ इत्थीआ इत्थीइ इत्थीए थीअ थीआ थीइ थीए	इत्थीहि इत्थीहिँ इत्थीहिं थीहि थीहिँ थीहिं
पञ्चमी	इत्थीअ इत्थीआ इत्थीइ इत्थीए इत्थीओ इत्थीउ इत्थीहिन्तो थीअ थीआ थीइ थीए थीओ थीउ थीहिन्तो	इत्थीओ इत्थीउ इत्थीहिन्तो इत्थीसुन्तो थीओ थीउ थीहिन्तो थीसुन्तो

षष्ठी	इत्थीअ इत्थीआ इत्थीइ इत्थीए थीअ थीआ थीइ थीए	इत्थीण इत्थीणं थीण थीणं
सप्तमी	षष्ठीवत्	इत्थीसु इत्थीसुं थीसु थीसुं
संबोधनम्	हे इत्थि हे थि	हे इत्थीउ हे इत्थीओ हे इत्थी हे थीउ हे थीओ हे थी

॥ स्त्रिया इत्थी ॥ ८ । २ । १३० ॥ इत्यनेन स्त्रीशब्दस्य इत्थी इत्यादेशो वा ॥ ईदूतोर्ह्रस्वः ॥ ८ । ३ । ४२ ॥ इत्यनेनामन्त्रणे सौ परे ईदूदन्तयोः शब्दयोर्ह्रस्वो भवति ।

॥ अथ गोरीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गोरीआ गोरी	गोरीआ गोरीउ गोरीओ गोरी

इत्यादि ॥ ईतः सेश्चावा ॥ ८ । ३ । २८ ॥ इत्यनेन स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः सेर्जस्-शसोश्च स्थाने आकारो वा । आप्पक्षे मालावद्रूपाणि भवन्ति । एवं पूर्वोक्तस्त्रीशब्देऽपि ज्ञेयम् ।

॥ अथ हसन्तीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	हसन्तीआ हसन्ती	हसन्तीआ हसन्तीउ हसन्तीओ हसन्ती

इत्यादि

॥ अथ सहीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सहीआ सही	सहीआ सहीउ सहीओ सही

द्वितीया	सहिं	सहीआ सहीउ सहीओ सही
तृतीया	सहीअ सहीआ सहीइ सहीए	सहीहि सहीहिँ सहीहिं

इत्यादि

॥ अथ लक्ष्मीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लच्छीआ लच्छी	लच्छीआ लच्छीउ लच्छीओ लच्छी
द्वितीया	लच्छिं	लच्छीआ लच्छीउ लच्छीओ लच्छी

इत्यादि ॥ छोऽक्ष्यादौ ॥ ८ । २ । १७ ॥ इत्यनेन छः ।

॥ अथ पृथ्वीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिच्छीआ पिच्छी	पिच्छीआ पिच्छीउ पिच्छीओ पिच्छी
द्वितीया	पिच्छिं	पिच्छीआ पिच्छीउ पिच्छीओ पिच्छी

इत्यादि ॥ त्य-थ्व-द्व-ध्वां च-छ-ज-झाः क्वचित् ॥ ८ । २ । १५ ॥ इत्यनेन थ्व-इत्यस्य छ ।

॥ अथ भगिनीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बहिणीआ भइणीआ बहिणी भइणी	बहिणीआ बहिणीउ बहिणीओ बहिणी भइणीआ भइणीउ भइणीओ भइणी

इत्यादि ॥ दुहितृ-भगिन्योर्धूआ-बहिण्यौ ॥ ८ । २ । १२६ ॥ इत्यनेनानयोरतावादेशौ वा ।

॥ अथ पृथिवीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पुढवीआ पुढवी	पुढवीआ पुढवीउ पुढवीओ पुढवी

इत्यादि ॥ पथि-पृथिवी-प्रतिश्रुन्मूषिक-हरिद्रा-बिभीतकेष्वत् ॥ ८ । १ । ८८ ॥ इत्यनेनैषु आदेरितोऽकारः ।

॥ अथ कूष्माण्डीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कोहलीआ कोहण्डीआ कोहली कोहण्डी	कोहलीआ कोहलीउ कोहलीओ कोहली कोहण्डीआ कोहण्डीउ कोहण्डीओ कोहण्डी

इत्यादि ॥ ओत्कूष्माण्डी-तूणीर-कूर्पर-स्थूल-गुडूची-मूल्ये ॥ ८ । १ । १२४ ॥ इत्यनेनैषु ऊत ओत्त्व भवति ॥ कूष्माण्ड्यां ष्मो लस्तु ण्डो वा ॥ ८ । २ । ७३ ॥ इत्यनेन ष्माइत्यस्य हो भवति ण्ड इत्यस्य तु लो वा भवति ।

॥ अथ धात्रीशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धत्तीआ धाईआ धारीआ	धत्तीआ धत्तीउ धत्तीओ धत्ती धाईआ धाईउ धाईओ धाई धारीआ धारीउ धारीओ धारी

इत्यादि ॥ धात्र्याम् ॥ ८ । २ । ८१ ॥ इत्यनेन धात्रीशब्दे रस्य लुग्वा । ह्रस्वात् प्रागेव रलोपे धाई-पक्षे धारी ।

॥ अथेकारान्तनपुंसकलिङ्गो ॥

॥ दधिशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	दहिं दहि	दहीइँ दहीइं दहीणि
द्वितीया	दहिं	दहीइँ दहीइं दहीणि
तृतीया	दहिणा	दहीहि दहीहिँ दहीहिं
पञ्चमी	दहिणो दहीओ दहीउ दहीहिन्तो	दहीओ दहीउ दहीहिन्तो दहीसुन्तो
षष्ठी	दहिणो दहिस्स	दहीण दहीणं
सप्तमी	दहिम्मि	दहीसु दहीसुं
संबोधनम्	हे दहि	हे दहीइँ हे दहीइं हे दहीणि

॥ क्लीबे स्वरान्म् सेः ॥ ८ । ३ । २५ ॥ इत्यनेन सेः स्थाने म् भवति । दहिं महुं इति तु सिद्धापेक्षया । केचिदनुनासिकमपीच्छन्ति । दहिँ, महुँ, इत्यादि ॥ नामन्त्र्यात्सौ मः ॥ ८ । ३ । ३७ ॥ इत्यनेनामन्त्र्यात्परे सौ मनि ॥ क्लीबे स्वरान्म् से (८ । ३ । २५) इति यो म् उक्तः स न भवति । तेन । हे दहि । हे महु । इत्यादि । एवं वारिप्रभृतय ।

॥ अथोकारान्त पुल्लिङ्गो ॥

॥ गुरुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गुरू	गुरउ गुरओ गुरवो गुरुणो गुरू

द्वितीया	गुरु	गुरुणो गुरू
तृतीया	गुरुणा	गुरूहि गुरूहिँ गुरूहिं
पञ्चमी	गुरुणो गुरूओ गुरूउ गुरूहिन्तो	गुरूओ गुरूउ गुरूहिन्तो गुरूसुन्तो
षष्ठी	गुरुणो गुरुस्स	गुरूण गुरूणं
सप्तमी	गुरुम्मि	गुरूसु गुरूसुं
संबोधनम्	हे गुरू हे गुरु	हे गुरउ हे गुरओ हे गुरू

॥ अक्लीबे सौ ॥ ८ । ३ । १९ ॥ इत्यनेन इदुतोर्दीर्घः ॥ पुंसि जसो डउ डओ वा ॥ ८ । ३ । २० ॥ इत्यनेनेदुतः परस्य जसः पुंसि अउ अओ इत्यादेशौ डितौ वा ॥ वोतो डवो ॥ ८ । ३ । २१ ॥ इत्यनेन उदन्तात्परस्य जसः पुंसि अवो इत्यादेशो डित् वा भवति । शेषं मुनिवत्साधनं ज्ञेयम् ।

॥ अथ तरुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	तरू	तरउ तरओ तरवो तरुणो तरू
द्वितीया	तरु	तरुणो तरू
संबोधनम्	हे तरू हे तरु	हे तरउ हे तरओ हे तरवो हे तरुणो हे तरू

॥ अथ प्रभुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पहू	पहउ पहओ पहवो पहुणो पहू

द्वितीया	पहु	पहुणो पहू
संबोधनम्	हे पहू हे पहु	हे पहउ हे पहओ हे पहवो हे पहुणो हे पहू

॥ अथ साधुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	साहू	साहउ साहओ साहवो साहुणो साहू

इत्यादिगुरुवत्

॥ अथ विधुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	विहू	विहउ विहओ विहवो विहुणो विहू

इत्यादिगुरुवत्

॥ अथ भानुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भाणू	भाणउ भाणओ भाणवो भाणुणो भाणू

इत्यादि

॥ अथ वायुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वाऊ	वाअउ वाअओ वाअवो वाउणो वाऊ

इत्यादिगुरुवद्रूपाणि ।

॥ अथ ऋतुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रिऊ उऊ	रिअउ रिअओ रिअवो रिउणो रिऊ उअउ उअओ उअवो उउणो उऊ

इत्यादि ॥ ऋणर्जृषभर्त्तुर्षौ वा ॥ ८ । १ । १४१ ॥ इत्यनेन ऋतौ रिर्वा । पक्षे ॥ उदत्वादौ ॥ ८ । १ । १३१ ॥ इत्यनेन ऋतु-इत्यादिषु शब्देषु आदेर्ऋत उद्भवति ।

॥ अथ ऋजुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	उज्जू	उज्जउ उज्जओ उज्जवो उज्जुणो उज्जू
द्वितीया	उज्जु	उज्जुणो उज्जू

इत्यादिगुरुवद्रूपाणि ॥ उदत्वादौ ॥ ८ । १ । १३१ ॥ इत्य-नेनादेर्ऋत उकारः ॥ तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥ इत्यनेन द्वित्वम्

॥ अथ विष्णुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वेण्हु विण्हु	वेण्हउ वेण्हओ वेण्हवो वेण्हुणो वेण्हू विण्हउ विण्हओ विण्हवो विण्हुणो विण्हू

इत्यादिगुरुवत्

॥ अथ जिष्णुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जेण्हू जिण्हू	जेण्हउ जेण्हओ जेण्हवो जेण्हुणो जेण्हू जिण्हउ जिण्हओ जिण्हवो जिण्हुणो जिण्हू

इत्यादि ॥ सूक्ष्म-श्न-ष्ण-स्न-ह्न-ह्ण-क्ष्णां ण्हः ॥ ८ । २ । ७५ ॥ इत्यनेन ष्ण इत्यस्य ण्ह ॥ इत एद्वा ॥ ८ । १ । ८५ ॥ इत्यनेनादेरिकारस्य संयोगे परे एकारो वा भवति ।

॥ अथ स्थाणुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खण्णू खाणू	खण्णउ खण्णओ खण्णवो खण्णुणो खण्णू खाणउ खाणओ खाणवो खाणुणो खाणू

इत्यादि ॥ स्थाणावहरे ॥ ८ । २ । ७ ॥ इत्यनेन स्थाणुशब्दे संयुक्तस्य खो भवति हरश्चेद्वाच्यो न भवति हरवाचिनः स्थाणुशब्दस्य तु थाणु इति रूपं भवति तस्य रूपाणि तु गुरुवज्ज्ञेयानि ॥ सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन विकल्पेन द्वित्वे कृते खण्णू खाणू इति ।

॥ अथोकारान्तस्त्रीलिङ्गो ॥

॥ धेनुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धेणू	धेणउ धेणओ धेणू

द्वितीया	धेणु	धेणउ धेणओ धेणू
तृतीया	धेणुणा	धेणूहि धेणूहिँ धेणूहिं
पञ्चमी	धेणूअ धेणूआ धेणूइ धेणूए धेणूओ धेणूउ धेणूहिन्तो	धेणूओ धेणूउ धेणूहिन्तो धेणूसुन्तो
षष्ठी	धेणूअ धेणूआ धेणूइ धेणूए	धेणूण धेणूणं
सप्तमी	धेणूअ धेणूआ धेणूइ धेणूए	धेणूसु धेणूसुं
संबोधनम्	हे धेणु	हे धेणउ हे धेणओ हे धेणू

॥ अथ दीर्घोकारान्तस्त्रीलिङ्गो ॥

॥ वधूशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	वहू	वहउ वहओ वहू
द्वितीया	वहुं	वहउ वहओ वहू
तृतीया	वहुणा	वहूहि वहूहिँ वहूहिं
पञ्चमी	वहूअ वहूआ वहूइ वहूए वहूओ वहूउ वहूहिन्तो	वहूओ वहूउ वहूहिन्तो वहूसुन्तो
षष्ठी	वहूअ वहूआ वहूइ वहूए	वहूण वहूणं
सप्तमी	वहूअ वहूआ वहूइ वहूए	वहूसु वहूसुं

॥ अथ जिष्णुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	जेण्हू जिण्हू	जेण्हउ जेण्हओ जेण्हवो जेण्हुणो जेण्हू जिण्हउ जिण्हओ जिण्हवो जिण्हुणो जिण्हू

इत्यादि ॥ सूक्ष्म-श्न-ष्ण-स्न-ह्न-ह्ण-क्ष्णां ण्हः ॥ ८ । २ । ७५ ॥ इत्यनेन ष्ण इत्यस्य ण्हः ॥ इत एद्वा ॥ ८ । १ । ८५ ॥ इत्यनेनादेरिकारस्य संयोगे परे एकारो वा भवति ।

॥ अथ स्थाणुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	खण्णू खाणू	खण्णउ खण्णओ खण्णवो खण्णुणो खण्णू खाणउ खाणओ खाणवो खाणुणो खाणू

इत्यादि ॥ स्थाणावहरे ॥ ८ । २ । ७ ॥ इत्यनेन स्थाणुशब्दे संयुक्तस्य खो भवति हरश्चेद्वाच्यो न भवति हरवाचिनः स्थाणुशब्दस्य तु थाणु इति रूपं भवति तस्य रूपाणि तु गुरुवज्ज्ञेयानि ॥ सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥ इत्यनेन विकल्पेन द्वित्वे कृते खण्णू खाणू इति ।

॥ अथोकारान्तस्त्रीलिङ्गो ॥

॥ धेनुशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धेणू	धेणउ धेणओ धेणू

	एकवचन	बहुवचन
द्वितीया	भत्तार	भत्तू भत्तुणो भत्तारे भत्तारा
तृतीया	भत्तुणा भत्तारेण भत्तारेणं	भत्तूहिं भत्तारेहिं
पञ्चमी	भत्तुणो भत्तूओ भत्तूउ भत्तूहि भत्तूहिन्तो भत्तारत्तो भत्ताराओ भत्ताराउ भत्ताराहि भत्ताराहिन्तो भत्तारा	भत्तूओ भत्तूउ भत्तूहि भत्तूहिन्तो भत्तूसुन्तो भत्तारत्तो भत्ताराओ भत्ताराउ भत्ताराहि भत्तारेहि भत्ताराहिन्तो भत्तारेहिन्तो भत्तारासुन्तो भत्तारेसुन्तो
षष्ठी	भत्तुणो भत्तुस्स भत्तारस्स	भत्तूण भत्ताराण
सप्तमी	भत्तुम्मि भत्तारम्मि भत्तारे	भत्तूसु भत्तारेसु
संबोधनम्	हे भत्त हे भत्तार हे भत्तारो	हे भत्तू हे भत्तुणो हे भत्तउ हे भत्तओ हे भत्तारा

॥ आ सौ नवा ॥ ८ । ३ । ४८ ॥ इत्यनेन ऋदन्तस्य शब्दस्य सौ परे आकारो वा ॥ आरः स्यादौ ॥ ८ । ३ । ४५ ॥ इत्यनेन स्यादौ परे ऋत आर इत्यादेशः ॥ ऋतामुदस्यमौसु वा ॥ ८ । ३ । ४४ ॥ इत्यनेन सि–अम्–औ–वर्जिते स्यादौ परे ऋदन्तस्य शब्दस्य उदन्तादेशो वा भवति

॥ ऋतोऽद्वा ॥ ८ । ३ । ३९ ॥ इत्यनेनामन्त्रणे ऋकारान्तस्य सौ परे अकारोऽन्तादेशो वा । आरपक्षे अकारान्तत्वाद्देवशब्दवद्रूपाणि भवन्ति । उकारपक्षे तु गुरुवत्, परं चात्रोकारपक्षे पचम्येकवचने बहुवचने च हिर्भवतीति विशेषः ।

सबोधनम्	हे बहु	हे बहउ हे बहओ

॥ अथ चमूशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चमू	चमउ चमओ
द्वितीया	चमु	चमउ चमओ
सबोधनम्	हे चमु	हे चमउ हे चम हे चमू

॥ अथोकारान्तनपुंसकलिङ्गो ॥

॥ मधुशब्द. ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	महु महु	महूइँ महूइ मह
द्वितीया	महु	महूइँ महूइ म
तृतीया	महुणा	महूहि महूहिँ
पञ्चमी	महुणो महूओ महूउ महूहिन्तो	महूओ महूउ महूहिन्तो महूसुन
षष्ठी	महुणो महुस्स	महूण महूण
सप्तमी	महुम्मि	महूसु महूसु
सम्बोधनम्	हे महु	हे महूइँ हे महूइ हे महूणि

॥ अथ ऋकारान्तपुंल्लिङ्गो ॥

॥ भर्तृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भत्ता भत्तारो	भत्तू भत्तुणो भ भत्तओ भत्तारा

तृतीया	पिउणा पिअरेण	पिऊहिं पिअरेहिं
पञ्चमी	पिउणो पिऊओ पिऊउ पिऊहि पिऊहिन्तो पिअरत्तो पिअराओ पिअराउ पिअराहि पिअराहिन्तो पिअरा	पिऊओ पिऊउ पिऊहि पिऊहिन्तो पिऊसुन्तो पिअरत्तो पिअराओ पिअराउ पिअराहि पिअरेहि पिअराहिन्तो पिअरेहिन्तो पिअरासुन्तो पिअरेसुन्तो
षष्ठी	पिउणो पिउस्स पिअरस्स	पिऊण पिअराण
सप्तमी	पिउम्मि पिअरम्मि पिअरे	पिऊसु पिअरेसु
संबोधनम्	हे पिअ हे पिअर	प्रथमाबहुवचनवत्

॥ आ सौ नवा ॥ ८ । ३ । ४८ ॥ इत्यनेन ऋतः सौ परे आकारो वा ॥ नाम्न्यरः ॥ ८ । ३ । ४७ ॥ इत्यनेन ऋतः संज्ञायां स्यादौ परे अर इत्यादेशः ॥ ऋतामुदस्यमौसु वा ॥ ८ । ३ । ४४ ॥ इत्यनेन संज्ञायामुकारो न विहितस्तथापि ऋतामिति बहुवचनस्य व्याप्त्यर्थत्वात् संज्ञायामपि वा भवति ॥ ऋतोऽद्वा ॥ ८ । ३ । ३८ ॥ इत्यनेनामन्त्रणे सौ ऋतोऽकारोऽन्तादेशो वा ॥ नाम्न्यरं वा ॥ ८ । ३ । ४० ॥ इत्यनेनामन्त्रणे सौ ऋतः संज्ञाया अर इत्यन्तादेशो वा ॥ एवं जामातृभ्रात्रादयः पितृवज्ज्ञेयाः ।

॥ अथ ऋकारान्तस्त्रीलिंगो ॥

॥ मातृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	माई माआ	माइउ माईओ माई माऊउ माऊओ माऊ माआउ माआओ माआ

॥ अथ कर्तृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	कत्ता कत्तारो	कत्तू कत्तुणो कत्तउ कत्तओ कत्तारा
द्वितीया	कत्तार	कत्तू कत्तुणो कत्तारे कत्तारा
तृतीया	कत्तुणा कत्तारेण	कत्तूहिं कत्तारेहिं
पञ्चमी	कत्तुणो कत्तूओ कत्तूउ कत्तूहि कत्तूहिन्तो कत्तारत्तो कत्ताराओ कत्ताराउ कत्ताराहि कत्ताराहिन्तो	कत्तूओ कत्तूउ कत्तूहि कत्तूहिन्तो कत्तूसुन्तो कत्तारत्तो कत्ताराओ कत्ताराउ कत्ताराहि कत्तारेहि कत्ताराहिन्तो कत्तारे- हिन्तो कत्तारासुन्तो कत्तारेसुन्तो
षष्ठी	कत्तुणो कत्तुस्स कत्तारस्स	कत्तूण कत्ताराण
सप्तमी	कत्तुम्मि कत्तारम्मि कत्तारे	कत्तूसु कत्तारेसु
सम्बोधनम्	हे कत्त हे कत्तार हे कत्तारो	प्रथमावत्

॥ अथ पितृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	पिआ पिअरो	पिऊ पिउणो पिअउ पिअओ पिअरा
द्वितीया	पिअर	पिऊ पिउणो पिअरे पिअरा

पाणि भवन्ति । इत्वपक्षे मातृशब्दस्य बुद्धिवत् उत्वपक्षे तु धेनुवत् । । आ, अरा, पक्षे तु मालावदिति तत्त्वम् ।

॥ अथ स्वसृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	ससा	ससाउ ससाओ ससा

इत्यादिमालावत् ॥ स्वस्रादेर्डा ॥ ८ । ३ । ३५ ॥ इत्यनेन स्वस्रादेः स्त्रियां वर्तमानात् डा प्रत्ययो भवति । एवं ननान्दृशब्द-स्यापि नणन्दा इत्यादिमालावत् ।

॥ अथ दुहितृशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	धूआ दुहिआ	धूआउ धूआओ धूआ दुहिआउ दुहिआओ दुहिआ
संबोधनम्	हे धूए हे धूआ हे दुहिए हे दुहिआ	प्रथमाबहुवचनवत्

॥ दुहितृ-भगिन्योर्धूआ-बहिण्यौ ॥ ८ । २ । १२६ ॥ इ-त्यनेनानयोरेतावादेशौ वा भवतः ।

॥ अथ ओकारान्तः पुल्लिंगो ॥

॥ गोशब्दः ॥

॥ गव्यउ-आअः ॥ ८ । ३ । १५८ ॥ इत्यनेन गोशब्दे ओतः स्थाने अउ-आअ-इत्यादेशौ भवतस्तेन गउ-गाअ-इति रूपे भवतः । गउ इत्यस्य रूपाणि गुरुशब्दवद्भवन्ति । गाअ-इत्यस्य तु देववद्भवन्ति । सूत्रे तु गउओ गउआ इति यद्दृश्यते तद् गोशब्दात् स्वार्थिके के प्रत्यये सति भवतीति भाव्यम् ।

द्वितीया	माइ माअ	प्रथमाबहुवचनवत्
तृतीया	माईअ माईआ माईइ माईए माऊअ माऊआ माऊइ माऊए माआअ माआइ माआए	माईहिं माऊहिं माआहिं
पञ्चमी	माईअ माईआ माईइ माईए माईओ माईउ माईहिन्तो माऊअ माऊआ माऊइ माऊए माऊओ माऊउ माऊहिन्तो माआअ माआइ माआए माअत्तो माआओ माआउ माआहिन्तो	माईओ माईउ माईहिन्तो माईसुन्तो माऊओ माऊउ माऊहिन्तो माऊसुन्तो माआओ माआउ माआहिन्तो माआसुन्तो
षष्ठी	तृतीयावत्	माईण माऊणं माआण
सप्तमी	तृतीयावत्	माईसु माऊसु माआसुं
सम्बोधनम्	हे माई हे माए हे माआ	प्रथमाबहुवचनवत्

॥ मातुरिद्वा ॥ ८ । १ । १३५ ॥ इत्यनेन सूत्रेण यद्यपि गौणस्य मातृशब्दस्य ऋत इद्वा विधीयते तथापि तस्य वृत्तौ क्वचिद्गौणस्यापि भवतीति प्रतिपादनादत्र मातृशब्दे ऋत इद्वा ॥ आ अरा मातुः ॥ ८ । ३ । ४६ ॥ इत्यनेन मातृशब्दस्य ऋतः स्यादौ आ अरा इत्यादेशौ भवतः । बाहुलकाज्जनन्यर्थस्य आ भवति । देवतार्थस्य तु मातृशब्दस्य अरा इत्यादेशः । तस्य प्रथमैकवचने माई माअरा इति रूपद्वयं भवति । शेषं पूर्वोक्तजनन्यर्थमातृशब्दवद्-

	एकवचन	बहुवचन
द्वितीया	अप्पाण अप्प अत्ताण अत्त	अप्पाणे अप्पाणा अप्पाणो अप्पे अप्पा अत्ताणे अत्ताणा अत्ताणो अत्ते अत्ता
तृतीया	अप्पणिआ अप्पणइआ अप्पाणेण अप्पणा अप्पेण अत्ताणेण अत्तणा अत्तेण	अप्पाणेहिँ अप्पेहिँ अत्ताणेहिँ अत्तेहिँ
पञ्चमी	अप्पाणत्तो अप्पाणाओ अप्पाणाउ अप्पाणाहि अप्पाणाहिन्तो अप्पाणा अप्पाणो अप्पत्तो अप्पाओ अप्पाउ अप्पाहि अप्पाहिन्तो अप्पा अत्ताणत्तो अत्ताणाओ अत्ताणाउ अत्ताणाहि अत्ताणाहिन्तो अत्ताणा अत्ताणो अत्तत्तो अत्ताओ अत्ताउ अत्ताहि अत्ताहिन्तो अत्ता	अप्पाणत्तो अप्पाणाओ अप्पाणाउ अप्पाणाहि अप्पाणेहि अप्पाणा- हिन्तो अप्पाणेहिन्तो अप्पाणासुन्तो अप्पा- णेसुन्तो अप्पत्तो अप्पाओ अप्पाउ अप्पाहि अप्पेहि अप्पाहिन्तो अप्पेहिन्तो अप्पासुन्तो अप्पेसुन्तो अत्तत्तो अत्ताओ अत्ताउ अत्ताहि अत्तेहि अत्ताहिन्तो अत्तेहिन्तो अत्तासुन्तो अत्तेसुन्तो
षष्ठी	अप्पाणस्स अप्पणो अप्पस्स अत्ताणस्स अत्तणो अत्तस्स	अप्पाणाणं अप्पाण अत्ताणाण अत्ताण

॥ अथ ओकारान्त स्त्रीलिंगो ॥

॥ गोशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गावी गावीआ	गावीउ गावीओ गावी गावीआउ गावीआओ गावीआ

इत्यादिगौरीवत् ॥ ईतः सेश्वा वा ॥ ८ । ३ । २८ ॥ इत्यनेन स्त्रियां वर्त्तमानादीकारान्तात् सेर्जस्-शसोश्च स्थाने आकारो वा । आकारपक्षे मालावत् । ईकारपक्षे च गौरीवत् । गावी इति तु ॥ गोणादयः ॥ ८ । २ । १७४ ॥ इत्यनेन गोशब्दस्य स्त्रियां निपात्यते ।

॥ अथ औकारान्त स्त्रीलिंगो ॥

॥ नौशब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नावा	नावाउ नावाओ नावा

इत्यादिमालावत् ॥ नाव्याव ॥ ८ । १ । १६४ ॥ इत्यनेन नौशब्दे औत आवादेशो भवति ततः स्त्रियामाप् भवति तेन नावा इति रूप जातम् ।

॥ अथ नकारान्त पुंल्लिंगः ॥

॥ आत्मन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अप्पाणो अप्पा अप्पो अत्ताणो अत्ता अत्तो	अप्पाणा अप्पाणो अप्पा अत्ताणा अत्ताणो अत्ता

द्वितीया	अप्पाण अप्प अत्ताण अत्त	अप्पाणे अप्पाणा अप्पाणो अप्पे अप्पा अत्ताणे अत्ताणा अत्ताणो अत्ते अत्ता
तृतीया	अप्पणिआ अप्पणइआ अप्पाणेण अप्पणा अप्पेण अत्ताणेण अत्तणा अत्तेण	अप्पाणेहिं अप्पेहिं अत्ताणेहिं अत्तेहिं
पञ्चमी	अप्पाणत्तो अप्पाणाओ अप्पाणाउ अप्पाणाहि अप्पाणाहिन्तो अप्पाणा अप्पाणो अप्पत्तो अप्पाओ अप्पाउ अप्पाहि अप्पाहिन्तो अप्पा अत्ताणत्तो अत्ताणाओ अत्ताणाउ अत्ताणाहि अत्ताणाहिन्तो अत्ताणा अत्ताणो अत्तत्तो अत्ताओ अत्ताउ अत्ताहि अत्ताहिन्तो अत्ता	अप्पाणत्तो अप्पाणाओ अप्पाणाउ अप्पाणाहि अप्पाणेहि अप्पाणा- हिन्तो अप्पाणेहिन्तो अप्पाणासुन्तो अप्पा- णेसुन्तो अप्पत्तो अप्पाओ अप्पाउ अप्पाहि अप्पेहि अप्पाहिन्तो अप्पेहिन्तो अप्पासुन्तो अप्पेसुन्तो अत्तत्तो अत्ताओ अत्ताउ अत्ताहि अत्तेहि अत्ताहिन्तो अत्तेहिन्तो अत्तासुन्तो अत्तेसुन्तो
षष्ठी	अप्पाणस्स अप्पणो अप्पस्स अत्ताणस्स अत्तणो अत्तस्स	अप्पाणाण अप्पाण अत्ताणाण अत्ताण

अप्पाणम्मि अप्पाणे अप्पम्मि अप्पे अत्ताणम्मि अत्ताणे अत्तम्मि अत्ते	अप्पाणेसु अप्पेसु अत्ताणेसु अत्तेसु
म् हे अप्पाण हे अप्पाणो हे अप्पा हे अप्प हे अप्पो हे अत्ताण हे अत्ताणो हे अत्ता हे अत्त हे अत्तो	हे अप्पाणा हे अप्पाणो हे अप्पा हे अत्ताणो हे अत्ताणा हे अत्ता

भस्मात्मनोः पो वा ॥ ८ । २ । ५१ ॥ इत्यनेनात्मन्शब्दे
य पो वा भवति ॥ पुंस्यन आणो राजवच्च ॥ ८ । ३ ।५६
न पुंलिङ्गे वर्त्तमानस्याऽन्तस्य स्थाने आण इत्यादेशो वा
देशे च देववत् । पक्षे ॥ राज्ञ० ॥ ८ । ३ । ४९ ॥ इत्यने-
य सौ परे वात्त्वम् तेन अप्पा इति रूप सिद्धम् । पक्षे । अ-
देववत् । अत० सेर्डो०, इत्यादयः । भवर्तन्ते अधो मनयाम्
। २ । ७८ ॥ इत्यनेन संयुक्तस्याधो वर्त्तमानस्य मस्य
भति तेन अत्ता आणदेशे च अत्ताणो इति सिद्धम् ।
तो इति तस्यापि रूपाणि देववत् । यदा प्रथमैकवचने से-
कृते सति अप्पा अत्ता इति रूपे सिद्ध्यतस्तदा ॥ जस्-शस्
-ङसां णो ॥ ८ । ३ । ५० ॥ इत्यनेन णो इत्यादेशो वा
। ८ । ३ । ५१ ॥ इत्यनेन टायाः स्थाने णा इत्यादेशो वा
विशेषः । आत्मनष्टो णिआ-णइआ ॥ ८ । ३ । ५७ ॥
त्मन० परस्याष्टाया० स्थाने णिआ-णइआ इत्यादेशौ वा ।
कमेव । णो इत्यादेशे कृते ॥ जस्-शस्-ङसि-त्तो-दो-द्वा-
र्घः ॥ ८ । ३ । १२ ॥ इत्यनेन सर्वत्र दीर्घः । षष्ठ्येकवचने
ानाभावाच्च । तेन अप्पणो अत्तणो इति सिद्धम् ।

॥ अथ राजन्शब्दः ॥

	एकवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	राया रायाणो रायो	राइणो रायाणो रायाणा राया
द्वितीया	राइण रायाणं राय	राइणो रायाणे रायाणा रायाणो राया राए
तृतीया	रण्णा राइणा रायाणेण रायणा राएण	राईहिं रायाणेहिं राएहिं
पञ्चमी	रण्णो राइणो रायाणो रायाणत्तो रायाणाओ रायाणाउ रायाणाहि रायाणा रायत्तो रायाओ रायाउ रायाहि रायाहिन्तो राया	राइत्तो राईओ राईउ राईहि राईहिन्तो राईसुन्तो रायाणत्तो रायाणाओ रायाणाउ रायाणाहि रायाणेहि रायाणाहिन्तो रायाणेहिन्तो रायाणा- सुन्तो रायाणेसुन्तो रायत्तो रायाओ रायाउ रायाहि राएहि रायाहिन्तो राएहिन्तो रायासुन्तो राएसुन्तो
षष्ठी	रण्णो राइणो रायणो रायाणस्स रायस्स	राइणं राईणं रायाणाणं रायाण
सप्तमी	राइम्मि राए रायाणे रायम्मि राए	राईसुं रायाणेसु राएसु

संबोधनम् { हे राया हे रायाण { हे राइणो हे रायाणो
हे रायाणो हे राय हे रायाणा हे राया
हे रायो

॥ राज्ञ० ॥ ८ । ३ । ४९ ॥ इत्यनेन राज्ञोऽन्त्यस्य आत्व सौ पुस्यन आणो राजवच्च ॥ ८ । ३ । ५६ ॥ इत्यनेनाणादेशो । पक्षे । अतः सेर्डोः ॥ ८ । ३ । २ ॥ इति मवर्त्तते तेन राया ते रूप तस्य रूपाणि देववत् ॥ जस्-शस्-ङसि-ङसा णो ॥ ८ । ३ । ५० ॥ इत्यनेन राजन्शब्दात्परेपामेषा णो इत्यादेशो वा । ते च णो आदेशे ॥ इर्जस्य णो-णा-ङौ ॥ ८ । ३ । ५२ ॥ इत्यनेन राजन्शब्दसम्बन्धिनो जकारस्य स्थाने णो-णा-ङिषु परेषु इकारो वा । पक्षे । रायाणो अपि ॥ इणममामा ॥ ८ । ३ । ५३ ॥ इत्यनेन राजन्शब्दसम्बन्धिनो जकारस्य अमाम्भ्यां सहितस्य स्थाने इणम्-इत्यादेशो वा ॥ टोणा ॥ ८ । ३ । ५१ ॥ इत्यनेन टायाः स्थाने णा इत्यादेशो वा ॥ ईद्भिस्भ्यसाम्सुपि ॥ ८ । ३ । ५४ ॥ इत्यनेन राजन्शब्दसम्बन्धिनो जकारस्य भिसादिषु परेषु ईकारो वा । तेन भिस् प्रत्यये, राईहिं इति रूपम् । पञ्चमीबहुवचने ॥ ॥ ह्रस्व सयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते राइत्तो इति रूप भवति ॥ आजस्य टा-ङसि-ङस्सु अणाणोष्वण् ॥ ८ । ३ । ५५ ॥ इत्यनेन राजन्शब्दे आज इत्यवयवस्य णा-णो-इत्यादेशापन्नेषु टा-ङसि-ङस्सु परेषु अण वा भवति । तेन-रण्णा-राइणा-रण्णो राइणो इत्यादि सिद्धम् ।

एव युवन्-इत्यस्य जुवाणो-जुवा-जुवो । ब्रह्मन्-इत्यस्य बम्हाणो-बम्हा-बम्हो । अध्वन् इत्यस्य अद्धाणो-अद्धा-अद्धो । उक्षन् इत्यस्य उच्छाणो-उच्छा-उच्छो । ग्रावन् इत्यस्य गावाणो-गावा-गावो । पूषन् इत्यस्य पूसाणो-पूसा-पूसो । तक्षन् इत्यस्य

तक्खाणो–तक्खा–तक्खो । मूर्द्धन् इत्यस्य मुद्धाणो–मुद्धा–मुद्धो । श्वन् इत्यस्य साणो-सा-सो इत्यादिराजशब्दवत् ।

॥ अथ द्विशब्दस्य रूपाणि ॥

	बहुवचनम्
प्रथमा	दुवे दोण्णि वेण्णि दो वे दुण्णि विण्णि
द्वितीया	प्रथमावत्
तृतीया	दोहिं वेहिं
पञ्चमी	दोओ दोउ दोहिन्तो दोसुन्तो वेओ वेउ वेहिन्तो वेसुन्तो
षष्ठी	दोण्ह दोण्ह वेण्ह वेण्ह दुण्ह दुण्ह विण्ह विण्ह
सप्तमी	दोसु वेसु

॥ दुवे–दोण्णि–वेण्णि च जस्–शसा ॥ ८ । ३ । १२० ॥ इत्यनेन द्वेः स्थाने एते त्रय आदेशा भवन्ति चकारात् दो–वे–अपि भवतः ॥ द्वेर्दो–वे ॥ ८ । ३ । ११९ ॥ इत्यनेन द्विशब्दस्य तृतीयादौ विभक्तौ दो–वे इत्यादेशौ भवतः ॥ सङ्ख्याया आमो ण्ह ण्ह ॥ ८ । ३ । १२३ ॥ इत्यनेनामो ण्ह-ण्ह इत्यादेशौ भवत॰ । प्रथमायां षष्ठ्या च ॥ ह्रस्वः संयोगे ॥ इत्यनेन ह्रस्वे कृते, दुण्णि-विण्णि-दुण्ह-विण्ह, इति रूपाणि भवन्ति ।

॥ अथ त्रिशब्दस्य रूपाणि ॥

	बहुवचनम्		
प्रथमा	तिण्णि	द्वितीया	तिण्णि
तृतीया	तीहिं		
पञ्चमी	तीओ तीउ तीहिन्तो तीसुन्तो		

षष्ठी	तिण्ह तिण्ह	सप्तमी	तीसु तीसु

॥ त्रेस्तिण्णिः ॥ ८ । ३ । १२१ ॥ जस्‌शस्भ्यां सहितस्य त्रेस्तिण्णिः ॥ त्रेस्ती तृतीयादौ ॥ ८ । ३ । ११८ ॥ त्रे' स्थाने ती इत्यादेश' ।

॥ अथ चतुर्‌शब्द॰ ॥

बहुवचनम्'

प्रथमा	चत्तारो चउरो चत्तारि
द्वितीया	प्रथमावत्
तृतीया	चऊहिं
पञ्चमी	चऊओ चउओ चऊउ चउउ चऊहिन्तो चउहिन्तो चऊसुन्तो चउसुन्तो
षष्ठी	चउण्ह चउण्ह सप्तमी चऊसु चउसु

॥ चतुरश्चत्तारो चउरो चत्तारि ॥ ८ । ३ । १२२ ॥ इत्यनेन चतुर्‌शब्दस्य जस् शस्भ्या सहितस्य चत्तारो-चउरो-चत्तारि इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥ चतुरो वा ॥ ८ । ३ । १७ ॥ इत्यनेन चतुर उदन्तस्य भिस-भ्यस्-सुप्सु परेषु दीर्घो वा भवति ।

॥ अथ पञ्चन्‌शब्द ॥

बहुवचनम्

प्रथमा	पच	द्वितीया	पच
तृतीया	पचहिं		
पञ्चमी	पचहिन्तो पचसुन्तो		
षष्ठी	पचण्ह पचण्ह	सप्तमी	पचसु

॥ अथ षट्‌शब्द ॥

बहुवचनम्

प्रथमा	छ	द्वितीया	छ

तृतीया	छहिं
पञ्चमी	छहिन्तो छसुन्तो
षष्ठी	छण्ह छण्हं सप्तमी छसु

एवं सप्तन्-अष्टन्-नवन्-दशन्प्रभृतयः ॥ द्विवचनस्य बहुवचनम् ॥ ८ । ३ । १३० ॥ सर्वासां स्यादीनां त्यादीनां च विभक्तीनां द्विवचनस्य स्थाने बहुवचनं भवति । पाएहिं गच्छइ पादाभ्यां गच्छति । दोण्णि कुणन्ति द्वौ वा द्वे कुर्वतः ॥ चतुर्थ्याः षष्ठी ॥ ८ । ३ । १३१ ॥ मुणिस्स मुणीण वा देइ मुनये मुनिभ्यो वा ददाति । नमो नाणस्स नमो ज्ञानाय नमो गुरुस्स नमो गुरवे ॥ तादर्थ्यङेर्वा ॥ ८ । ३ । १३२ ॥ तादर्थ्यविहितस्य ङेश्चतुर्थ्येकवचनस्य स्थाने षष्ठी वा देवस्स-देवाय । देवार्थम् ॥ क्वचिद्द्वितीयादेः ॥ ८ । ३ । १३४ ॥ द्वितीयादीनां विभक्तीनां स्थाने षष्ठी वा क्वचित् । सीमाधरस्स वन्दे । अत्र द्वितीयायाः षष्ठी । धणस्स लुद्धो । धनेन लुब्धः । चिरस्स मुक्का चिरेण मुक्ता । तेसिमेअमणाइण्णं । तैरेतदनाचीर्णम् । अत्र तृतीयाया षष्ठी । चोरस्स बीहइ । चोराद्बिभेति । पिट्ठीए केसभारो । अत्र सप्तम्याः षष्ठी ॥ द्वितीया तृतीययोः सप्तमी ॥ ८ । ३ । १३५ ॥ द्वितीया-तृतीययोः स्थाने क्वचित् सप्तमी । नयरे न जामि नगरं न यामि । अत्र द्वितीयायाः । तेसु अलंकिआ पुहवी । तैरलङ्कृता पृथिवी । अत्र तृतीयायाः सप्तमी ॥ पञ्चम्यास्तृतीया च ॥ ८ । ३ । १३६ ॥ पञ्चम्याः स्थाने क्वचित्तृतीयासप्तम्यौ भवतः । चोरेण बीहइ । चोराद्बिभेति । अन्तेउरे रमिउमागओ । अन्तःपुराद् रन्त्वागतः । सप्तम्याः स्थाने क्वचिद्द्वितीया । विज्जुज्जोयं भरइ रत्तिं । आर्षे तृतीयापि [illegible] कालेण । तेण समयेण । प्रथमाया अपि [illegible] या [illegible] चउवीसंपि जिणवरा । [illegible]

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ श्रीगुरवे नमः ॥

॥ संस्कृतवाक्यानां प्राकृतम् ॥

न मोक्तव्यो जिनधर्मः—ण मुत्तव्वो जिणधम्मो ।
यथा जातं तथा कथितम्—जह जायं तह कहियं ।
दानेनार्जितं पुण्यम्—दाणेणज्जियं पुण्णं ।
एषा प्रत्यक्षा राक्षसी—एसा पच्चक्खा रक्खसी ।
नरकस्य चत्वारि द्वाराणि—नरगस्स चत्तारि दाराणि ।
भगवन् का मम गतिर्भविष्यति—भयवं का मे गई भविस्सइ ।
भगवतो देशना भवमथनी—भगवओ देसणा भवमहणी ।
कृतस्य कर्मणः पश्चात्तापः कर्तव्यः—कयस्स कम्मुणो पच्छायावो कायव्वो ।
नृपपुरुषैः सार्द्धमागतः—निवपुरिसेहिं सद्धिमागओ ।
तव नाम न जानामि—तुज्झ णामं ण जाणामि ।
मम नाम देवदत्तः—मज्झ णाम देवदिण्णो ।
इदं पुस्तकं कुत आनीतम्—इणं पुत्थयं कुत्तो आणीयं ।
जिनभवनं दृष्टं त्वया—जिणभवणं दिट्ठं तए ।
भक्तिभरनिर्भराङ्गः पुरुषो दृष्टः—भत्तिभरनिब्भरङ्गो पुरिसो दिट्ठो ।
घनघातिचतुष्कर्मदलनार्थं यत्नः कर्तव्यः—घणघाइचउक्कम्मद्दलणत्थं जत्तो कायव्वो ।
लोकालोकप्रकाशकं केवलज्ञानम्—लोआलोअपयासगं केवलनाणं ।
संसारे नास्ति सौख्यम्—संसारम्मि नत्थि सुक्खं ।
लुब्धा नरा नरके पतन्ति—लुद्धा णरा णरगे पडन्ति ।
नमः सयोगाद्विप्रमुक्ताय—णमो सजोगा विप्पमुक्कस्स ।
इदानीं तव कार्यं करिष्यामि—एण्हिं तुह कज्जं करिस्सामि ।

पस्य गुरुपार्श्वे गर्हा कार्या—पावस्स गुरुपासम्मि गरिहा कज्जा
त तव पूर्वभवभर्ता—एसो तुह पुव्वभवभत्ता ।
ानगतचित्त साधु प्रभणन्ति—झाणगयचित्त साहु पभणंति ।
श्चलचित्तस्य त्रुट्यति भवपाशः—णिचलचित्तस्स तुट्टइ भवपासो ।
नयो ध्यानानलेन दहन्ति कर्म्माणि—मुणिणो झाणाणलेण दहंति कम्माणि ।
नोऽनुभवति शुभाशुभ कर्म—जणो अणुहवइ सुहासुह कम्म ।
द्धर्मेण देहाद् रोगा. प्रणष्टा —सद्धमेण देहाओ रोगा पणट्ठा ।
म प्रतिज्ञा सपूर्णा अभवत्—मह पइण्णा सपूर्णा होत्था ।
मुनिवरेन्द्र वन्दते विनयेन—सो मुणिवरिंद वदइ विणयेण ।
वनद्वारे सा समुपस्थिता—भवणदुवारम्मि सा समुवट्ठिया ।
त्वा धर्मलाभं मुनिवरेण प्रतिपादित धर्मस्वरूपम्—दाऊण धम्म-लाह मुणिवरेण पडिपाइय धम्मसरूव ।
नस्य देशना कदापि निष्फला न जायते—जिणस्स देसणा कया नि णिप्फला ण जायइ ।
ीरस्य भगवतो जाता इति आश्चर्यम्—वीरस्स भगवओ जाया इइ अच्छेर ।
र्शनभ्रष्टस्य नास्ति निर्वाणम्—दसणभट्ठस्स नत्थि निव्वाण ।
ा हिंस्यात्सर्वभूतानि—मा हिंसिज्जा सव्वभूयाणि ।
नकमिव चतुर्भिर्धर्म परीक्षेत—कणय व चउहिं धम्म परिक्खिवज्जा ।
नसा देवानां वाचा नृपाना च कार्यसिद्धिर्भवति—मणसा देवाण वाया निवाण य कज्जसिद्धी हवइ ।
त्यप्रतिज्ञा खलु तपस्विनो भवन्ति—सचप्पइण्णा खु तवस्सिणो हवन्ति ।
कनक जायते-मेरुसजोगा तणमवि

अष्टादशपापस्थानानि सदा वर्ज्यानि—अठारसपावट्ठाणाणि सइ वज्जाइं ।

तत्र प्राणातिपातो नाम प्रथम पापस्थान महानर्थकुलगृह—तत्थ पाणाइवाओ नाम पढम पावट्ठाण महाणत्थकुलहर ।

मृषावादो नाम द्वितीयो महापापविवर्धकः पापस्थान—मुसावाओ नाम बीय महापावविवड्ढगो पावट्ठाण ।

अदत्तादान नाम तृतीय इहपरलोकदुःखैकहेतुपापस्थान—अदिन्ना-दाण नाम तइय इहपरलोगदुहेगहेउपावट्ठाण ।

परमब्रह्मपदनिर्वाणनिबन्धन द्रव्यभावप्राणहरणमब्रह्मनाम चतुर्थ-परम-पयनिव्वाणनिबंधण दव्वभावपाणहरणमबंभ नाम चउत्थ ।

सुविशुद्धजीवग्रहिलविधौ ग्रह परिग्रहः मूर्छापरपर्याय पञ्चम—सु-विसुद्धजीवगहिलविहिम्मि गाहो परिग्गहो मुच्छावरपज्जाओ पंचम ।

आत्मशरीरसंतापनदावानलः प्रीतिविनाशफल[1] क्रोधो नाम षष्ठ—आयसरीरसंतावणदावाणलो पीइविणासफलो कोहो णाम छट्ठ ।

ज्ञानादिभावासु[1]विनाशनाजगरो विशेषतो विनयनाशको मानो ना-म सप्तमम्—नाणाईभावासुविणासणाजगरो विसेसओ वि-णयणासगो माणो णाम सत्तम ।

सत्यसूर्यास्तसंध्या दुर्यशोराजधानी आर्जवविनाशिनी माया नामा-ष्टम—सच्चसूरियत्थसंझा दुज्जसोरायहाणी अज्जवविणा-सिणी माया णाममट्ठम ।

सर्वसत्त्वसंत्रासकरो महासर्पकल्पः सर्वविनाशको लोभो नाम नवम

[1] अमर प्राणा ।

—सव्वसत्तसतासगो महासप्पकप्पो सव्वविणासगो खोहो णाम णवम ।

सर्वसंक्लेशजनक आत्मसौख्यविबाधको रागो नाम दशम—सव्वसंकिलेसजणगो अप्पसुत्यविबाहगो रागो णाम दसम ।

शमेन्धनदवानलो निर्वाणमार्गोद्विर्द्वेषो नामैकादश—समिंधणदवाणलो निव्वाणमग्गग्गी देसो णाम एकारस ।

शारीरमानसानेकाधिव्याधिसमुत्पादक कलहो नाम द्वादश—सारीरमाणसाणेगाहिवाहिसमुप्पायगो कलहो णाम दुवालस ।

असद्दोषारोपणस्वरूप अज्ञानसहचरितभावमभ्याख्यान नाम त्रयोदश—असद्दोसारोवणसरुव अन्नाणसहचरियभावमब्भक्खाण नाम तेरस ।

परगुणोद्धट्टनस्वभाव भववारिधिविवर्धनेन्दु पैशुन्य नाम चतुर्दश—परगुणुद्धट्टणसहाव भववारिहिविवड्ढणिन्दू पेसुन्न नाम चउद्दस ।

शीतोष्णक्षुत्पिपासाद्यनेकदुःखशतसहस्रकलितस्वरूपनरकादिपतनसाधन रत्यरतीनाम पचदश—सीउण्हखुहापिवासज्जणेगदुक्खसयसहस्सकलियरूवनरगाइपडणसाहण रत्तरईनाम पण्णरह ।

अनेकदुःखदारिद्र्योपद्रवसकीर्णभववासहेतु परपरिवादो नाम षोडश—अणेगदुक्खदालिद्दुवद्दवसकिण्णभववासहेऊ परपरिवाओ नाम सोलस ।

महानर्थपरपरातरुश्रेणीविकटभवाटवीभ्रमणहेतुर्मायामृषावादो नाम सप्तदश—महाणत्थपरपरातरुसेढीवियडभवाडवीभमणहेऊ मायामुसावाओ नाम सत्तरस ।

ससारसततिप्रवर्धनैकबीज मोहप्रासादमूल मिथ्यादर्शनशल्य नामा ष्टादश—ससारसतइपवड्ढणेगबीय मोहपासायमूल मिच्छा-दसणसल्ल नामाठारस ।

धर्मो द्विविधः श्रुतचारित्रभेदात्—धम्मो दुविहो सुयचारित्तभेआ ।

करिकर्णचचला लक्ष्मीः—करिकण्णचचला लच्छी ।

आयुषः क्षणमपि न विश्वासः—आउस्स खणमवि न वीसासो ।

स्वजनवियोगेन मे मनोऽतीवतर पीडयति—सयणविओगेण मज्ज मणो अईवतर पीडेइ ।

अयमाकाशवायु. स्वेदजलानाचामति—इणमो आगासवाऊ से-यलवा आयामेइ ।

केसरिनाद निशम्य सर्वे मृगास्त्रसन्ति—केसरिनाअ निसम्म सव्वे-मिगा तसन्ति ।

जीवोऽनादिनिधनः—जीवो अणाइनिहणो ।

प्रवाहत' कर्मानादिनिधन—पवाहओ कम्म अणाइनिहण ।

पापेन दु खितो धर्मेण सुखितश्च—पावेण दुक्खिओ धम्मेण सु-हि ओय ।

सम्यक्त्वपूर्वक सकल सफल—सम्मत्तपुव्वय सयल सहल ।

अन्यत्सर्व निरर्थक—अन्न सव्व निरत्थय ।

धर्म उत्तमः पुरुषार्थ'—धम्मो उत्तिमो पुरिसत्थो ।

त्रिकाल जिनपूजन कुर्यात्—तिकाल जिणपूयण कुज्जा ।

मिथ्यात्व परिहरत—मिच्छत्त परिहरह ।

सुसाधव' सदा वन्दनीया'—सुसाहुणो सया वदणिज्जा ।

अभिनव श्लोक शिक्षेत—अहिनव सिलोग सिक्खिज्जा ।

अज्ञान खलु महाभय—अन्नाण खु महब्भय ।

जीवाजीवादिज्ञान कुर्यात्—जीवाजीवाइनाण कुज्जा ।

ततः सम्यग्धर्मप्रतिपत्तिः—तओ सम्म धम्मपडिवत्ती ।
राजरक्षितानि तपोवनानि भवन्ति—रायरक्खियाणि तवो वणाणि हुंति
न किंचित्प्रतिपन्नं राज्ञा—न किंचि पडिवन्नं राइणा ।
धर्मकार्ये उद्युक्तः श्रावको भवति—धम्मकज्जंमि उज्जुओ सावगो होइ
पुष्णाति धर्मं स पौषधः—पोसेइ धम्मं सो पोसहो ।
पंच महाव्रतानि साधूना—पंच महव्वयाणि साहूण ।
द्वादशव्रतानि श्रावकाणां—दुवालसवयाणि सावगाण ।
प्रतिदिवसमावश्यकं कुर्यात्—पइदिनसमावस्सयं कुज्जा ।
दुर्मन्त्रिणा नृपतिर्विनश्यति—दुम्मन्तिणा निवई विणस्सइ ।
शठसंसर्गाच्छील विनश्यति—सढसंसग्गा सील विणस्सइ ।
यदि सद्विद्या तस्मात्किं धनैः—जइ सव्विज्जा ता किं धणेहिं ।
वीरस्य प्रथमो गणधरो गौतमः—वीरस्स पढमो गणहरो गोयमो ।
ऋषभस्य च पुंडरीकः—रिसहस्स य पुंडरीओ ।
अकामब्रह्मचर्यवासेनापि देवलोकं गम्यते—अकामबंभचेरवासेण वि देवलोगं गम्मइ ।
द्रव्यपर्यायोभयस्वरूपो भावः—दव्वपज्जायोभयसरूवो भावो ।
धर्माधर्माकाशकालजीवपुद्गला द्रव्यं—धम्माधम्मागासकालजीवपोग्गला दव्वं ।
उदये [1]भानेमैः सर्वे पदार्था दृश्यन्ते—उदयम्मि भाणेमिस्स सव्वे पयत्था दीसन्ति ।
प्रवचनरागः संसारजलधिपोतकल्पः—पवयणरागो संसारजलहिपोयकप्पो ।
परमपदं शाश्वतं स्थानं सिद्धशिला—परमपयं सासयं ठाणं सिद्धसिला ।

[1] सूर्यस्य

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ श्रीगुरवे नमः ॥

॥ प्राकृतवाक्यानां संस्कृतम् ॥

णमो जिणाण—नमो जिनेभ्यः ।
धम्मो जयइ—धर्मो जयति ।
वण गच्छामि—वन गच्छामि ।
णिवो गच्छइ—नृपो गच्छति ।
णमो अरिहन्ताण—नमोऽर्हद्भ्य' ।
मुणी धम्म कहेइ—मुनिर्धर्म कथयति ।
वसह णमह—ऋषभ नमत ।
गुरुणो णमामि—गुरून् नमामि ।
पससणिज्ज सील—प्रशसनीय शीलम् ।
किं ते उव्वेयकारण—किं ते उद्वेगकारणम् ।
इओ गओ देवदिण्णो—इतो गतो देवदत्त' ।
देव देहि समीहिय—देव देहि समीहितम् ।
मए राइणो निवेइय—मया राज्ञे निवेदितम् ।
मए जावज्जीव ण भोत्तव्व—मया यावज्जीव न भोक्तव्यम् ।
सव्वेसिं पिय वत्तव्व—सर्वेषा प्रिय वक्तव्यम् ।
जिणवाणीं सुणह—जिनवाणीं शृणुत ।
एसो मे वन्धवो—एष मे बान्धव' ।
धम्मेण धणसमिद्धी—धर्मेण धनसमृद्धि' ।
धम्मेण सुवित्थडा किची—धर्मेण सुविस्तृता कीर्त्ति ।
धम्मो पावेइ सुरलोग—धर्मः प्रापयति सुरलोकम् ।
जत्तो गुणेसु कायव्वो—यत्नो गुणेषु कर्त्तव्य' ।
एअस्स सफल जीविय—एतस्य सफल जीवितम् ।

सो मूसावायं ण भासेइ—स मृषावादं न भाषते ।
मिच्छत्थु मे सव्वदुरियं—मिथ्यास्तु मे सर्वदुरितम् ।
णमुत्थु पवयणदेवीए—नमोस्तु प्रवचनदेव्यै ।
निम्मलं गंगाए जलं—निर्मलं गङ्गाया जलम् ।
जँउणाइ असियं पाणिअं—यमुनाया [1]असितं पानीयम् ।
मित्ती मे सव्वभूयेसु—मैत्री मे सर्वभूतेषु ।
एगोहं नत्थि मे कोइ—एकोऽहं नास्ति मे कोऽपि ।
जिणसासणं पवज्जामि—जिनशासनं प्रपद्ये ।
थुणामि बम्भचेरधारगे—स्तौमि ब्रह्मचर्यधारकान् ।
सन्तु जिणा मे सरणं—सन्तु जिना मे शरणम् ।
देवावि तं णमसन्ति—देवा अपि तं नमस्यन्ति ।
कुसलं ते सरीरस्स—कुशलं ते शरीरस्य ।
देवो तुह दरिसणओ मज्झ पावं पणट्ठं—देव तव दर्शनतो मम पापं प्रणष्टम् ।
ण होइ मियङ्कबिम्बाओ अंगारवुट्ठी—न भवति मृगाङ्कबिम्बाद् अङ्गारवृष्टिः ।
जं पुव्वण्हे दिट्ठं तं अवरण्हे ण दीसइ—यत्पूर्वाह्णे दृष्टं तदपराह्णे न दृश्यते ।
सुमिणतुल्लो एसो ससारो—स्वप्नतुल्य एष संसारः ।
पमाओ परमो सत्तू—प्रमादः परमः शत्रुः ।
मेहो गज्जइ—मेघो गर्जति ।
रुक्खाओ पण्णाइँ पडन्ति—वृक्षात् पर्णानि पतन्ति ।
निज्जलमिणमो तलायं—निर्जलमिदं तडागम् ।
णाहं करेमि रोसं—नाऽहं करोमि रोषम् ।

---

[1] कृष्णम्

मा* खादी रोग—मा खादी रोगम् ।

दुव्वाणम्म ठविस्सामि—द्रव्याणि स्थापयिष्यामि ।

पभाओ दाणाओ देन्ति—प्रभा दानाः देवाः ।

जिणम्मि मणुअभत्ति पउराइँ जिणघराइँ सन्ति—जिने मनुष्यभक्ति प्रचुराणि जिनगृहाणि सन्ति ।

अइक्कन्तेसु बहुसु वासेसु पइण्णा सपुण्णा—अतिक्रान्तेषु बहुषु वर्षेषु प्रतिज्ञा सम्पूर्णा ।

मन्दपुण्णाण गेहेसु लच्छी ण चिट्ठइ—मन्दपुण्यानां गृहेषु लक्ष्मीर्न तिष्ठति ।

पुव्वकयाण कम्माणमेत्थि फलविवाग दीसइ—पूर्वकृतानां कर्मणामिह फलविपाक दृश्यते ।

वन्दामि अज्जवइरं—वन्दे आर्यवज्रम् ।

वन्दामि भयवइं देविं—वन्दे भगवतीं देवीम् ।

गिरिणो वाउणा ण कम्पन्ति—गिरयो वायुना न कम्पन्ते ।

चन्देण रयणी सोहइ—चन्द्रेण रजनी शोभते ।

णट्ठं ते मणमइलत्तणं—नष्टं ते मनोमलिनत्वम् ।

वणम्मि सिआला रत्तीए सद्दे कुणन्ति—वने सृगाला रात्रौ शब्दान् कुर्वन्ति ।

अट्ठारसदोसरहिआ जिणा भणिआ—अष्टादशदोषरहिता जिना भणिताः ।

निरीहा चेव तवस्सिणो हवन्ति—निरीहा एव तपस्विनो भवन्ति ।

अइपरिक्खीणदेहो लक्खसि—अतिपरिक्षीणदेहो लक्ष्यसे ।

एसो मासमेत्तेण कालेण णिविट्ठिय—एतो मासमात्रेण कालेन गिरिमतिष्ठितम् ।

---

* मा इति माधे प्रयोक्तव्यम् ।

मए सत्थाणि परिसीलियाणि—मया शास्त्राणि परिशीलितानि ।
अहमेण्हिं नाअ पढामि—अहमिदानीं न्याय पठामि ।
अकयपुण्णा परपरिहव सहन्ति—अकृतपुण्याः परपरिभव सहन्ते ।
बुभुक्खाओ पीलियोम्हि—बुभुक्षात, पीडितोऽस्मि ।
अह पत्तो वसन्तमासो—अथ प्राप्तो वसन्तमास ।
पज्जुसणापव्वम्मि अवस्स सावगेहिं धम्मो करणिज्जो—पर्युषणा-
पर्वण्यवश्य श्रावकैर्धर्म, करणीय ।
जिणेहिं दुविहो धम्मो पन्नत्तो—जिनर्द्विविधो धर्म, प्रज्ञप्त ।
पवत्तो पायलित्तपुरम्मि उसवो—प्रवृत्त पादलिप्तपुरे उत्सव ।
मए तिण्णि रयणाणि अगीकयाणि—मया त्रीणि रत्नान्यङ्गीकृतानि
पूजियव्वा सइ कुलदेवीओ—पूजितव्या सदा कुलदेव्य ।
आराहइयव्व सम्मदसण—आराधयितव्य सम्यग्दर्शनम् ।
इत्थीससग्गो ण कायव्वो—स्त्रीससर्गो न कर्तव्य ।
धम्मम्मि उज्जमो विहेओ—धर्मे उद्यमो विधेय ।
नाणदसणचरित्तलोहो पसत्थलोहो—ज्ञानदर्शनचारित्रलोभ प्र-
शस्तलोभ ।
पुत्तकलत्ताईणि अणिच्चाणि हवन्ति—पुत्रकलत्रादीन्यनित्यानि भ-
वन्ति ।
चलणसहावो धम्मो—चलनस्वभावो धर्म ।
थिरसहावो अहम्मो—स्थिरस्वभावोऽधर्म ।
नाण पञ्चविह पन्नत्त—ज्ञान पञ्चविध प्रज्ञप्तम् ।
दसविहो साहुधम्मो पडिवाइओ—दशविध साधुधर्म, प्रतिपादित ।
मए सपुण्ण समणत्तण परिपालिय—मया सम्पूर्ण [illegible] परिपा-
लित ।
विरत्त [illegible] भवब्भाओ—विरक्त मे [illegible]

समुप्पन्न केवल जम्बूसामिस्स—समुत्पन्न केवल जम्बूस्वामिनः ।
पुव्वब्भासओ इमस्स ममोवरि रागोत्थि—पूर्वाभ्यासतोऽस्य ममोपरि रागोऽस्ति ।
भो महाणुभाव वञ्चणापरिणाम चय—भो महानुभाव वञ्चनापरिणाम त्यज ।
लच्छीतिलय णाम णयरमत्थि—लक्ष्मीतिलक नाम नगरमस्ति ।
कय तेण पाणिग्गहण—कृत तेन पाणिग्रहणम् ।
जणणीए चिन्तिय—जनन्या चिन्तितम् ।
विनाओ तुह वुत्तन्तो इमिणा—विज्ञातस्तव वृत्तान्तोऽनेन ।
खओवसममुवगय चारित्तमोहणीय—क्षयोपशममुपगत चारित्रमोहनीयम् ।
माइल्लो पुरिसो निरय गच्छइ—मायावी पुरुषो निरय गच्छति ।
पवन्नो विजयवद्धमाणायरियसमीवे पव्वज्ज—प्रपन्नो विजयवर्द्धमानाचार्यसमीपे प्रव्रज्याम् ।
पत्तो मए देवसेणगुरुसमीवे सव्वण्णुभासिओ धम्मो—प्राप्तो मया देवसेनगुरुसमीपे सर्वज्ञभाषितो धर्मः ।
गओ सो पाडलीपुत्त दव्वसंगहणनिमित्त—गत स पाटलीपुत्र द्रव्यसङ्ग्रहणनिमित्तम् ।
सुविणम्मि सुवण्णकलसो सुह पविसन्तो मे दिट्ठो—स्वप्ने सुवर्णकलशो मुख प्रविशन् मया दृष्टः ।
तेण मुणिणा अणसणविहिणा सरीर परिचत्त—तेन मुनिनाऽनशनविधिना शरीर परित्यक्तम् ।
समत्थमेइणीतिलयभूय जयपुर नाम नयरमत्थि—समस्तमेदिनीतिलकभूत जयपुर नाम नगरमस्ति ।
परदव्वाहरणम्मि महन्त पाव—परद्रव्यापहरणे महत्पापम् ।

किं ण हवन्ति सुरहिकुसुमेसु किमिओ—किं न भवन्ति सुरभिकुसुमेषु कृमयः ।

णमो अप्पडिहयवरनाणदसणधराण—नमोऽप्रतिहतवरज्ञानदर्शनधरेभ्यः ।

उक्कडकम्मोदआओ अहमेरिस दुक्खमणुहवामि—उत्कटकर्मोदयादहमीदृश दुःखमनुभवामि ।

समयाए समणो होइ बभचेरेण बभणो । नाणेण य मुणी होइ तवेण होइ तावसो ॥—समतया श्रमणो भवति ब्रह्मचर्येण ब्राह्मणः । ज्ञानेन च मुनिर्भवति तपसा भवति तापस. ॥

कम्मुणा बभणो होइ, कम्मुणा होइ खत्तिओ । कम्मुणा वइसो होइ सुद्दो हवइ कम्मुणा ॥—कर्मणा ब्राह्मणो भवति कर्मणा भवति क्षत्रियः । कर्मणा वैश्यो भवति शूद्रो भवति कर्मणा

नवि मुडिएण समणो न ओंकारेण बभणो । न मुणी रण्णवासेण कुसचीरेण न तावसो ॥—नापि मुण्डितेन श्रमणो न ओंकारेण ब्राह्मण. । न मुनिररण्यवासेन कुशचीरेण न तापसः ।

सव्वस्स वत्थुणो चत्तारि णिक्खेवा—सर्वस्य वस्तुनश्चत्वारो निक्षेपाः ।

महासोगाभिभूयमाणसो आगओ सणयर—महाशोकाभिभूतमानस आगत. स्वनगरम् ।

सुविणलक्खणपाढगा पविट्ठा सिद्धत्थगेहम्मि—स्वप्नलक्षणपाठकाः प्रविष्टा सिद्धार्थगेहे ।

दुक्करदुक्करकारओ थूलभद्दो एवत्थि—दुष्करदुष्करकारकः स्थूलभद्र ।

जहा . . सिहो अहियासिओ तहा

यथा न्यूलभट्टेन श्रीपरीक्षितोऽपामितस्तथाऽप्यागितव्यः ।
तम्मि नयरम्मि सोमदेवो णाम माहणो परिवसइ—तस्मिन्नगरे सोमदेवो नाम ब्राह्मणः परिवसति ।

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ श्रीगुरवे नमः ॥

॥ गुर्जरवाक्यानां प्राकृतम् ॥

આ લોકમાં દાતાર કોને પ્રિય ન હોય—अस्सिं लोगम्मि दाया कस्स पिओ ण होइ ।

સ્ત્રી દુર્ગતિને દેખાડવામાં સાક્ષાત દીવી છે—इत्थी दुग्गइद-रिसणम्मि सक्खं दीवियत्थि ।

રાજાઓ ને કિરાતો પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા—रायाणो चिलाआ य परप्परं जुज्झं काउमारद्धा ।

યોગિયો હમેશાં યોગની ઉપાસના કરે છે—जोगिणो सइ जोगस्सुवासणं कुणन्ति ।

રાત્રિયે પક્ષીયો માળામાં રહે છે—रत्तीए पक्खिणो नीडम्मि वसन्ति ।

જે હું કહું તે તું સાંભળ—जमहं कहेमि तं तुं सुणसु ।

મારી ગુપ્ત વાત કોઈને પણ ન કહેવી—मम गुज्झा वत्ता कस्स वि ण कहणिज्जा ।

તે કન્યા મારી બહેન થાય—सा कन्ना मह बहिणी होइ ।

મારાં પુસ્તકો ક્યાં છે—मह पुत्थयाइं कुत्थ सन्ति ।

હમણાં મારું રાજ્ય તને આપું છું—एण्हिं मह रज्जं तुह ओप्पेमि ।

તારો સગ ન કરવો જોઇએ કારણ કે તું પાપી છે—तुह सगो ण कायव्वो जओ तुव पावोसि ।
તું નીચ કામ કેમ કરે છે—तुम णीयकम्म कह कुणसि ।
જે સત્ય માર્ગને અનુસરે છે તે ચડતીને પામે છે—जे सच्च-मग्गमणुसरति ते विभूइ पावंति ।
તેણે કોવાડીવતી તેનું માથું કાપી નાખ્યું—तेण परसुणा तस्स सीस छिण्ण ।
વ ટોળીઓ ઝાડોને અને ઘરોને તોડી પાડે છે—वाऊ वच्छे घराणि य भजेइ ।
જેઓ નિન્દાને પાત્ર છે તેમને તમે વખાણો છો—जे निन्दारिहा ते तुम्मे वण्णथ ।
હું ગુરૂના ચરણ કમલને નમસ્કાર કરી અધ્યયન શરૂ કરૂં છું—हं गुरुचरणकमल नमियज्झयणमारभेमि ।
જેઓ સુપાત્રમાં દાન આપે છે તેઓવડે સ્વર્ગે જવાય છે—जे सुपत्ताण देंति तेहिं सग्ग गम्मइ ।
તીર્થંકરો જે બોલે છે તે સત્ય હોય છે—तित्थगरा ज वज्जरेंति त सच्च हवइ ।
રાગ દ્વેષથી દૂષિત માણસ જુઠું બોલે છે—रायद्दोसदूसियजणो असच्च साहेइ ।
તે મુનિ ધ્યાનવડે પાપો દૂર કરે છે—सो मुणी झाणेण पावाइ धुणइ ।
યોગિ મહાત્મા વનમાં વસતાં છતાં પણ ફુલો સુંઘતાં નથી—जोगी महप्पा वणम्मि वसतो वि कुसुमाणि [1]नग्घाइ ।

[1] न जिघ्रति.

તેઓએ આજથી માંડી નીચ કર્મ દૂર કર્યું—तेहिमज्जपहुदि णीयकम्म दूरीकय।

ધન ધાન્યાદિ મોટી સમૃદ્ધિ છોડીને ધન્નાજીએ અને શાલીભદ્રે દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી—धणधण्णाइमहासामिद्धिं चइऊण धन्नेण सालिभद्देण य पव्वज्जा अंगीकयासी।

સંયમ અને તપવડે મોક્ષ સુલભ્ય થાય છે—संजमेण तवेण य मुक्खो सुलम्भो होइ।

સૂર્ય ઉગ્યા છતા પણ બે ઘડી સુધી ખાવુ નહીં—उग्गए सूरे वि मुहुत्त जाव ण भक्खणीय।

હવે હું પાપ નાશ કરનારી ધર્મ કથા કહીશ—इत्तो ह पावप्पणासिणीं धम्मकह वोच्छ।

જગતમા પરોપકારમાં તત્પર વિરલા હોય છે—जगम्मि परोवगारतप्परा विरला हुन्ति।

કૃષ્ણ રાજાયે વનમાં બાણવડે સિંહને વિદાર્યો—कण्हरण्णा वणम्मि सरेण सिंघो वियारिओ।

તુ તેનાથી હિતકારી કહેવાયો છતા કોપને કેમ કબજામાં રાખતો નથી—तुम तेण पच्छमभिहिओवि कोव कह ण णियच्छसि।

આ દેશના લોકો મને દરિદ્ર ભાસે છે—इमस्स देसस्स लोगा मह दलिद्दा भासंति।

તારૂ કાર્ય પુરૂ ન કર્યું તેથી તુ બડબડે છે—तुह कज्ज पुण्ण ण कय तेण तुम जपेसि।

દેવનુ વચન અન્યથા કરવા કોણ સમર્થ છે—देवस्स वयणमन्नहा काउ को सक्केइ।

કવિયો સારા વચનોયે ઇશ્વરને સ્તવે છે—कविणो सुत्तहिं (सूक्तैः) ईसर थुणन्ति

તારી કીર્ત્તિ જગતમાં ફેલાઈ—तुम्ह कित्ती भुवणम्मि पसरिआ।

તું અજ્ઞાન હોવાથી વિધિ અને નિષેધને જાણતો નથી—तुम-मण्णाणत्ताओ विहिं णिसेहं य ण जाणासि।

તે રાજા તેના સો અપરાધ સહન કરે છે—सो राया तस्सा-वराहसयाणि सहेइ।

હું હમેશ પૂજા કરીને ભોજન કરૂં છું—हं सया काऊण पूयं भोयणं करेमि।

જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર મોક્ષમાર્ગના સાધન છે—णाणदं-सणचरित्ताणि मुक्खमग्गसाहणाणि सन्ति।

તે શિવાય જ જંતુઓ સંસારમાં ભમે છે—ताइं विणा जंतुणो संसारम्मि भमंति।

ફોગટ તું તારા આત્માને કેમ ગોપવે છે—मुहा तुमं तुह्मप्पाणं कह गोवेसि।

સૈન્યની અંદર કૌરવોના અનેક સુભટો પૃથ્વીપર પડવા લાગ્યા—सइन्नब्भन्तरंमि कउरवाणमणेगे सुभडा पुढवीए पडिउमारद्धा।

ત્યાં ભિલ્લ લોકોનું મોટું સૈન્ય પ્રગટ થયું—तत्थ भिल्लाण महं सइन्नं पगडीभूअं।

આ સુંદર મંદિર કોનું છે—इणं सुन्दरं मंदिरं कस्सत्थि।

જિનાજ્ઞા વિપરીત આચરવાથી અનંત સંસાર વધે છે—जिणाएसविवरीयायरणेणाणन्तो संसारो पवड्ढई।

તું સંસારમાં પણ નિર્વેદનું કારણ પૂછે છે—तुमं संसारंमि वि निव्वेयकारणं पुच्छसि।

કોપાયેલા સર્પની ભય કર ફેણના સમુદાય જેવા કામભોગો છે—कुवियभुयगभीसणफणाजालसरिहा कामभोगा ।

સ સારમાં કોણ ધીરજ કરે છે—समारे को धिइ कुणइ ।

ધર્મ રક્ષણ અને શરણ છે—धम्मो ताण च सरण च ।

આ પૃથ્વીનો કોઇ પણ કર્તા નથી—नत्थि इमाए पुढवीए को वि कत्ता ।

તીર્થંકર ભગવાનના વદન કમળથી નીકળેલી વાણી તમને સુખ આપો—तित्थयरवयणपकयविणिग्गया वाणी वो सुह देउ ।

સર્વજ્ઞ ભાષિત વચનો નિત્ય સાભળવા યોગ્ય છે—सव्वण्णुभासियाइ वयणाइ निच्च सोयव्वाइ ।

આવતો પર્વ દિવસ નગરવાસીઓને નિવેદન કરો—आयामिपव्वदियह पउराण निवेएह ।

ત્રસ સ્થાવર ભેદથી સ સારી જીવો બે પ્રકારના છે—तसथावरभेयओ ससारिणो दुविहा हवन्ति ।

જેમ અરિષ્ટ નેમિ ભગવાને રાજીમતી ત્યાગ કરી તેમ જેઓ બ્રહ્મચર્ય આચરે છે તેઓ ઉદયને પામે છે—जहारिट्ठनेमिणा रायमई चत्ता तहा जे बभचेर चरन्ति ते उदय पावन्ति ।

॥ श्रीः ॥

॥ संस्कृतशब्दानां प्राकृतम् ॥

॥ अकाराद्यनुक्रमाङ्कितम् ॥

अ

अक्षि–अच्छी
अभिमुख–अहिमुह
अमृत–अमय
अभिज्ञः–अहिण्णू, अहिज्जो
अभिमन्युः–अहिमज्जू, अहिमन्जू
अहिमन्नू
अस्थिरः–अथिरो
अनुरागः–अणुराओ
अनन्तः–अणन्तो
अपमृत्युः–अवमिच्चू, अवमच्चू
अवधिः–ओही, अवही
अथवा–अहव, अहवा
अन्यत्र–अन्नहिं, अन्नह, अन्नत्थ
अणुव्रतानि–अणुव्वयाइं
अल्पज्ञः–अप्पज्जो, अप्पण्णू

आ

आज्ञा–आणा
आराधकः–आरहगो, आरहओ
आदर्शः–आयरिसो, आयसो
आज्ञापन–आणवण
आलानः–आणालो
आनन–आणण
आदिः–आई
आदित्यः–आइच्चो
आदर्शीभूत–आयरिसीहूय
आलापः–आलावो
आरामिकः–आरामिओ
आसक्तिः–आसत्ती
आश्रवः–आसवो
अश्वत्थामन्–आसत्थामो
आगमज्ञः–आगमण्णू, आगमज्जो

इ

इन्द्रः–इन्दो
इन्दुः–इन्दू
इन्द्रभूतिः–इन्दभूई
इभ्यः–इब्भो
इष्टापूर्तः–इट्ठापुत्तो
इत्यादि–इच्चाइ
इभः–इहो
इन्धन–इन्धण

इष्वास.–इसासो

ई

ईर्षा–ईरिया
ईर्ष्या–ईसा
ईडा–ईला
ईर्ष्यालु–ईसालू

उ

उद्यम–उज्जिमो
उग्र–उग्गो
उत्का–उक्का
उद्भटः–उब्भडो
उत्कट–उक्कड
उत्कर–उक्केरो, उक्करो
उटज–उडय, उडज
उत्कण्ठा–उक्कण्ठा
उत्पल–उप्पल
उत्पात–उप्पाओ
उत्पाटित–उप्पाडिअ
उदीर्ण–उइण्ण, उदिण्ण
उद्वेग–उव्वेओ
उद्भव–उब्भवो
उद्यम–उज्जमो
उपधि–उवही
उपल–उवलो

ऊ

ऊष्मा–उम्हा
ऊषरम्–ऊसर
ऊर्णनाभ.–उण्णणाहो
ऊर्जे–उज्ज

ऋ

ऋक्षः–रिच्छो, रिक्खो

ए

एकाग्र–एगग्गो, एक्कग्गो
एकान्त–एकतो
एषणा–एसणा
एकदा–एकसि, एक्कसिअ, एक्कइआ, एगया

ऐ

ऐक्य–एक्क
ऐश्वर्य–अइसरिय

ओ

ओदन–ओयण
ओष्ठ–ओट्ठ

औ

औदार्य–ओदारिय, ओदज्ज
औदात्त्य–ओदत्त
औरस्य–ओरस्स

क

कान्तिमती–कतिल्ला

कञ्चुकिता–कचुकिया
फलापः–फलावो
कथा–कहा
क्रिया–किरिया, किया
क्रीडा–कीला, कीडा

ख

खट्वाङ्ग–खट्टगो
खटी–खडी
खद्योत–खज्जोओ
खनिः–खणी
खेदः–खेओ

ग

गजः–गओ
गदः–गओ
गण्यः–गण्णो
गताक्ष–गतक्खो
गर्भ–गब्भो
गरुडः–गरुलो
गात्र–गत्त
ग्रासैषणा–गासेसणा

घ

घन–घण
घटीयन्त्र–घडीजंत
घटः–घडो
घटोद्भवः–घडुब्भवो
घनोदधिः–घणोदही
घोष–घोसो
घोषणा–घोसणा
घ्राण–घाण
घातः–घाओ
घृणा–घिणा

च

चकोर–चगोरो
चपेटा–चविडा, चवेडा, चविला चवेला
चामुण्डा–चाँउण्डा
चक्र–चक्क
चक्राङ्गः–चक्कगो
चक्री–चक्की
चक्रवर्ती–चक्कवट्टी
चरण–चलणो
चर्चा–चच्चा
चर्या–चरिया
चित्रा–चित्ता
चेटः–चेडो
चेटी–चेडी
चेतना–चेयणा
चैत्रः–चइत्तो, चेत्तो

छ

छाया–छाही, छाउ

ग'–छालो
गी–छाली
–छत्र
द्–छिद्द
.–छेओ

ज

त्प्रधान–जगप्पहाण
–जहा
फ.–जणगो
–जधा
ह्य–जह्म
ति:–जाई
त –जाओ
त्य–जच्च
ापक'–जावगो
न'–जिणो
र्णि–जुण्ण, जिण्ण
ीवित–जीविय, जीअ
ष्णु'–जिण्हू

झ

प–झस
टिति–झत्ति

त

डाग–तलाग
नय.–तणओ

तत्पर'–तप्परो
ताप'–तावो
तप्त–तप्प
तात –ताओ
तुष्ट:–तुट्ठो
तेन–तेण, तेण
तथा–तह, तहा
तृष्णा–तण्हा
तत्र–तहिं, तह, तत्थ
त्याग'–चाओ
तावत्–तेत्तिअ, तेत्तिल, तेद्दह,
ता, ताव

द

दक्ष–दच्छ
दशा–दसा
दृष्टि'–दिट्ठी
दर्शन–दरिसण, दसण
दण्डधर –दण्डधरो
दान–दाण
दात्र–दत्त
दीप्ति –दित्ती
दुग्ध–दुद्ध
दुर्भिक्ष'–दुब्भिक्खो
दृष्टिवाद'–दिट्ठिवाओ
दुर्मुख'–दुम्मुहो
दधि–दहिं, दहि

ध

धन–धण
धात्री–धत्ती, धाई, धारी
धन्यः–धन्नो
धर्मः–धम्मो
धर्मकथा–धम्मकहा
धर्मचक्र–धम्मचक्क
धान्य–धन्न
धाना–धाणा
धाटी–धाडी
धर्मपुत्रः–धम्मउत्तो, धम्मपुत्तो
धीरत्व–धीरत्त
धूप.–धूवो
धूमप्रभा–धूमप्पहा
धृतिः–दिही, धिई

न

नक्षत्र–नक्खत्त
नदी–नई
नटः–नडो
नग्न.–नग्गा
नरेश्वर–नरेसरो
नाडी–णाली, णाडी
नष्ट–नट्ठ
नव्य–नव्व
नायक–णायगो
निक्षेप.–निक्खेवो
नाना–णाणा
नानारूप–णाणारूव
निधि.–निही
निदाघ–निदाहो
निदान–नियाण
निरस्त–निरत्थ
नैवेद्य–नेविज्ज

पक्षः–पक्खो
पङ्क्तिः–पत्ती
पर्याय–पज्जाओ
पटः–पडो
पुटः–पुडो
पटह.–पडहो
पटु–पडु
पटल.–पडलो
पत्र–पत्त
पद्म–पउम, पोम्म
परिखा–फलिहा,परिघा
पद्य–पज्ज
पाठकः–पाठगो
पार्श्व–पासो
प्रव्रज्या–पव्वज्जा
पूर्व–पुरिम, पुव्व

फ

फल्गु–फग्गू
फाल्गुनी–फग्गूणी

ब

बुध–बुहो
बाष्प–बाहो, नेत्रजलम्
बाष्प–बप्फो, ऊष्मा
ब्रह्मा–बम्हा
बदर–बोर
बदरी–बोरी
बहुविध–बहुविहो
बोध–बोहो
ब्राह्मणः–बम्हणो, बाम्हणो, बम्भणो, माहणो इति तु सिद्धान्ते
ब्रह्मचर्य–बम्हचेर, बम्भचेर
बुद्बुद–बुब्बुओ

भ

भट–भडो
भूप–भूवो
भूति–भूई
भूतेष्टा–भूअट्ठा, चतुर्दशी ।
भुवन–भुवण
भवन–भवण
भूषण–भूसण
भृकुटि–भिउडी
भेद्य–भिज्ज
भिक्षा–भिक्खा
भक्त–भत्तो
भीष्म–भिप्फो
भावना–भावणा
भगिनी–बहिणी, भइणी
भामिनी–भामिणी

म

मद्य–मज्ज
मन्त्र–मन्तो
मान–माण
मूर्त–मुत्तो
मूर्ख–मुरक्खो, मुक्खो
मांस–मासं, मस
मधु–महु
मूर्च्छा–मुच्छा
मुग्ध–मुद्धो
मनोज्ञ–मणोज्ज, मणोण्ण, मणुण्णं
मर्यादा–मज्जाया
मृदङ्ग–मुइङ्गो, मिइङ्गो
मध्यम–मज्झिमो
मुक्त–मुक्को, मुत्तो

य

यान–जाण

पापाप-जाणपच
यात्रा-मचा
यारः-जारो
यान्ति-जन्ति
यन्त्र-जत
य:-जो
या-जा
यत्-ज
यदि-जइ
यस्मात्-जम्हा, जाओ
यावत्-जेत्तिअ, जेत्तिल, जेदह
जाव, जा
युष्मदस्मत्प्रकरण-जुम्हदम्हपयरण
यत्र-जहि, जह, जत्थ
यथा-जह, जहा

र

राज्यं-रज्ज
रम्य-रम्म
रमते-रमइ
राजते-राजइ
रौति-रोइ
रति-रई
रात्रि-राई, रत्ती
राम-रामो
रागः-राओ, रागो
राजकीय-राइक, रायकेर

ल

ल्पाति-लेइ
लक्षण-लक्खण
लुब्धकः-लोद्धओ, लुद्धओ
ललना-ललणा
लास्य-लस्स
ललित-ललिअ
लता-लआ, लदा

व

वनिता-विलया, वणिआ
वज्र-वइर, वज्ज
वेतस-वेडिसो, वेअसो
व्यापृत-वावडो
वर्षशतं-वरिससअं, वाससय
वर्षा-वरिसा, वासा
व्रीडा-विड्डा
वृश्चिक-विञ्चुओ, विंचुओ
विञ्छिओ
वम-वच्चे
विकृति-विगची
[illegible]
[illegible]
[illegible]

विशालः-विसालो
वृक्षः-रुक्खो, वच्छो

श

शेषः-सेसो
श्याम-सामो
शान्ति-सन्ती
शक्ति-सत्ती
शृङ्गारः-सिङ्गारो
श्रीः-सिरी
श्रद्धा-सद्धा, सड्ढा
श्रुतिः-सुई
श्रामण्य-सामण्ण
शष्प-सप्फ
शौण्डीर्य-सोण्डीर, सुण्डीर
शुभ-सुह
शान्त-सन्तो
शक्त-सको, सत्तो
शक्रः-सक्को
शमित-समिअ
श्रेष्ठी-सिट्ठी

ष

षण्ढः-सण्ढो
क्षीर-छीर, खीर
क्षमा-छमा
क्ष्मा-छमा
क्षत-छय
क्षुण्णः-छुण्णो
क्षेत्र-छेत्त, खित्त
क्षान्तिः-खन्ती

स

सन्तोषः-सतोसो
सर्वत्र-सव्वत्थ
सर्वः-सव्वो
स्तेनः-थूणो, थेणो
स्मय-सय
स्निग्ध-सणिद्ध, सिणिद्ध, सनिद्ध
सूक्ष्म-सण्ह, सुहुम, सुहम
स्नेह-सणेहो, नेहो

ह

हरिश्चन्द्रः-हरिअन्दो, हरिचन्दो
हरितालः-हलिआरो, हरिआलो
हरिद्रा-हलिद्दा
ह्री-हिरी

ज्ञ

ज्ञान-नाण
ज्ञातिः-नाई
ज्ञप्तिः-नत्ती

॥ श्री. ॥

॥ प्राकृतशब्दानां संस्कृतम् ॥

॥ अकाराद्यनुक्रमाङ्कितम् ॥

अ

अ–च
अइ–अति
अईव–अतीव
अइदढ–अतिदढम्
अइमुतय, अइमुतय–अतिमुक्तकम्
अइसीअल–अतिशीतलम्
अइकिलिन्न–अतिक्लिन्नम्
अक्खलिअ–अस्खलितम्
अक्खोहो–अक्षोभः
अक्खओ–अक्षय', अक्षतो वा
अक्खाडिम–अखादिमम्
असाइम–अस्वादिमम्
अखिज्जमाण–अखिद्यमानम्
अट्ठम–अष्टमम्
अट्ठमी–अष्टमी
अज्जुणो–अर्जुन'
अथेव, अथोव, अथोक, अथोअ–अस्तोकम्
अडो अवडो–अवट.
अणिट्ठ–अनिष्टम्
अच्छरा–अप्सरा
अवज्ज–अवद्यम्
अत्थुग्गहो–अर्थावग्रह'
अन्नाणंधो–अज्ञानान्धः
अवराहो–अपराधः
अज्जवि–अद्यापि
अत्तणो–आत्मनः
अहिय–अधिक, अहितम्
अवहिनाण–अवधिज्ञानम्
अत्थविलुद्धा–अर्थविलुब्धाः
अब्भासो–अभ्यासः
अत्थ–अत्र
अणुहवेऊण–अनुभूय
अहवा–अथवा
अणत्थो–अनर्थः
अप्पडिबद्धो–अप्रतिबद्धः
अग्गओ–अग्रतः
अवयरिउ–अवतरितुम्
अज्जा–आर्या
अन्तेउर–अन्तःपुरम्

अन्नया–अन्यदा
अह–अथ
अक्खाओ–आख्यातः
अणुमाओ–अनुमातः
अणुजाणइ–अनुजानाति
अज्झयण–अध्ययनम्
अच्छेर, अच्छरिअ, अच्छअर, अच्छरिज्ज, अच्छरीअ–आश्चर्यम्
अणाइनिहणो–अनादिनिधनः
अथित्त–अस्त्यम
अत्थित्त–अस्तित्वम्
अरण्ण–अरण्यम्
अप्पेइ–अर्पयति
अल्ल, अद्द–आर्द्रम्
अस्स–आस्यम्
अण–ऋणम्
अन्नारिसो–अन्यादृशः
अम्हारिसो–अस्मादृशः
अइसरिअ–ऐश्वर्यम्
अन्नन्न, अन्नुन्न–अन्योन्यम्
अवगासो–अवकाशः
अवगारो–अपकारः
अवसरइ–अपसरति
अज्ज–अद्य
अवमारिअ–अवमारितम्
अप्पा–आत्मा
अत्ता–आत्मा
अवहड–अवहृतम्, अपहृतम्
अवदार–अपद्वारम्

आ

आढिओ–आदृतः
आउ–अप्
आऊ–आयुः
आउञ्चो–आकुञ्चः
आयवत्त–आतपत्रम्
आएसो–आदेशः
आवइ–आपद्
आलस्स–आलस्यम्
आवस्सयं–आवश्यकम्
आसो–अश्वः
आरत्तिय–आरात्रिकम्
आसण–आसनम्
आउण्टण–आकुञ्चनम्
आवन्ना–आपन्ना
आहड—आहृतम्
आमेलो, आवेडो—आपीडः
आरिया—आर्या
आयरिओ—आचार्यः
आणीआ—आनीता

आलिंगिऊण—आलिंग्य
आइट्ठो—आदिष्टः
आसायणा—आशातना
आओ, आगओ—आगत·
आलिद्धो—आश्लिष्ट'

इ

इयरहा, इहरा—इतरथा
इक्को—एकः
इण्हि—इदानीम्
इत्थी—स्त्री
इइ—इदम्
इण—इदम्
इदो—इतः
इङ्गालो—अङ्गारः
इत्थ—अत्र
इत्थन्तरम्मि—अत्रान्तरे
इसी—ऋषि·
इन्ध—चिह्नम्
इइ—इति
इक्किय—एकैकम्

ई

ईसो—ईश'
ईसरो—ईश्वर·
ईसि—ईषत्

उ

उक्खिवण—उत्क्षेपणम्
उब्भ, उद्ध—ऊर्ध्वम्
उग्गमो—उद्गम'
उचिय—उचितम्
उम्मीलण—उन्मीलनम्
उवएसो—उपदेशः
उट्टो—उष्ट्र·
उत्थारो, उच्छाहो—उत्साह'
उग्गहो—अवग्रह'
उड्ढलोगम्मि—ऊर्ध्वलोके
उम्बरो, उउम्बरो—उदुम्बर'
उअ-वण—उत-वनम्
उक्किट्ठ—उत्कृष्टम्
उक्कोसो—उत्कर्ष
उववाओ—उपपात
उवविट्ठो—उपविष्ट'
उद्धरिऊण—उद्धृत्य
उवसग्गो—उपसर्गः
उवयारो—उपचारः
उवगारो—उपकार·
उग्गतवो—उग्रतप
उज्जुत्तो—उद्युक्त
उक्खय, उक्खाय—उत्खातम
उज्जाण—उद्यानम्

उज्झावण—उद्यापनम्
उल्लु—आर्द्रम्
उवहसिअ—उपहसितम्
उववासो—उपवासः

ऊ

ऊसासो—उच्छ्वास॰
ऊहसिय—उपहसितम्
ऊभासो—उपवासः
ऊज्झाओ—उपाध्याय॰

ए

एक्कइया, एगया—एकदा
एगागारो—एकाकार॰
एकत्थ—एकत्र
एविभमेव, एविअमत्त—एता-
वन्मात्रम्
एक्कारो—अयस्कार॰
एअ—एतद्
एगो, एक्को, एक्कल्लो—एक॰
एत्थ—अत्र
एत्थंतरम्मि—अत्रान्तरे
एरिस—ईदृशम्
एरिसो—ईदृशः
एरावणो—ऐरावण॰
एआरिसो—एतादृश
एमेव, एवमेव—एवमेव

ओ-वण—उत॰
ओ-आरो—अप
ओ-आसो—अव
ओहो—ओघ॰
ओज्झरो—निर्झर॰
ओप्पेइ—अर्पयति
ओल्ल—आर्द्रम्
ओ-परिउ—अवतीर्
ओहसिय—उपहसि
ओसारिय—अपसा
ओज्झाओ—उपाध्या
ओआसो—उपराग
ओसड, ओसह—अ
ओहिनाण—अवधि
ओसरइ—अपसरति

क

कओ—कृत
कमसो—क्रमश
कल्लाण—कल्याणम्
काउ—कर्तुम्
किरिंति—क्रियन्ते
कम्मगरो—कर्मकर॰
काऊण—कृत्वा
कुसुमउडी—कुसुमपटी

कोउअ—कौतुकम्
कोऊहल, कोऊहल्ल, कुऊहल, कोहल—कुतूहलम्
कोप्पर—कूर्परम्
कय—कृतम्
किच्छ—कृच्छ्रम्
किवाण—कृपाणम्
केरिसो—कीदृश
कइअव—कैतवम्
कउसल—कौशलम्
कुच्छेअय, कोच्छेअय, कउच्छेअय—कौक्षेयकम्
कज्ज—कार्यम्
कुविओ—कुपित
कमढो—कमठः
कुढारो—कुठारः
कइरव, केरव—कैरवम्
कडण, कयण—कदनम्
कवट्टिओ—कदर्थित
कयत्थो—कृतार्थः
कउह—ककुदम्
किसल, किसलय—किशलयम्
कन्दो—स्कन्द
केवट्टो—कैवर्त
कुपल—कुड्मलम्
कणग, कणय—कनकम्
कसणफणी, कसिणफणी—कृष्णफणी
कठ, कट्ठ—काष्ठम्
कमो, कम—क्रमः
कडुअ—कटुकम्
कन्तो—कान्त
कन्ती—कान्ति
कित्ति—कीर्त्ति
कायव्व—कर्तव्यम्
कमलच्छी—कमलाक्षी
कवाडो—कपाटः
काहलो—कातरः
किच—कृत्यम्
किसङ्गी—कृशाङ्गी
कुलडा—कुलटा
कुडोहो—कुयोध
कुमुइणी—कुमुदिनी
केढवो—कैटभ
केलासो—कैलासः
कोहो—क्रोधः
कोहण्डी, कोहली—कूष्माण्डी
किवा—कृपा
किवालू—कृपालु
कया—कदा

कन्दप्पो–कन्दर्पः
कणेरु–करेणु
कुणन्तो–कुर्वन

ख

खवियकम्मो–क्षपितकर्मा
खित्त–क्षेत्रम्
खेडओ—क्ष्वेटक
खोडओ—स्फोटक
खेडओ—स्फेटक
खेडिओ—स्फेटित.
खाणू—स्थाणु
खधावारो–स्कन्धावार.
खन्दो–स्कन्द
खमा, छमा–क्षान्ति
खत्तिओ–क्षत्रिय
खुडिओ, खण्डिओ–खण्डित
खेअरो–खेचर
खेअरी–खेचरी
खग्गो–खड्ग.

ग

गमिऊण, गतूण–गत्वा
गओ–गत.
गीयत्थो–गीतार्थ.
गिम्हो—ग्रीष्म
गेज्झ, गिज्झ—ग्राह्यम्

गारव, गउरव–गौरवम्
गग्गर–गद्गदम्
गड्डो–गर्तः
गड्डहो, गद्दहो–गर्दभः
गई–गति
गइन्दो–गजेन्द्र.
गोरी, गउरी–गौरी
गहो—ग्रहः
गव्वो–गर्वः
गामिल्ली–ग्राम्या
गोट्ठी–गोष्ठी
गोअमो–गौतमः

घ

घडुव्व–घट इव
घाइचउक्क–घातिचतुष्कम्
घेत्तुं, घित्तुं–ग्रहीतुम्
घय–घृतम्
घुसिण–घुसृणम्
घरमज्झे–गृहमध्ये
घित्तूण—गृहीत्वा
घम्म—घर्म
घरणी, घरिणी, घरिल्ला–गृहिणी

च

चउव्विह—चतुर्विधम्
चउतीसा—चतुस्त्रिंशत्

चउवीसा—चतुर्विंशतिः
चुओ—च्युतः
चूओ—चूतः
चत्त-त्यक्तम्
चिण्ण—चीर्णम्
चुण्णो—चूर्णः
चपिऊण, चविऊण—च्युत्वा
चेइय, चइत्त—चैत्यम्
चिलाओ—किरातः
चन्दिमा-चन्द्रिका
ची-वन्दण, चेइअवन्दण-चैत्य-वन्दनम्
चुच्छ—तुच्छम्
चच्चर-चत्वरम्
चन्दो, चन्द्रो—चन्द्रः
चक्कवट्टी—चक्रवर्त्ती
चरित्त-चरित्रम्

छ

छीअं-क्षुतम्
छुच्छ—तुच्छम्
छुहा—क्षुधा, सुधा
छमी-शमी
छावो-शाव
छत्तिवण्णो, छत्तवण्णो-सप्तपर्णः
छट्ठो—षष्ठ
छप्पओ—षट्पदः
छमुहो-षण्मुखः
छिहा-स्पृहा
छमा-क्षमा, पृथ्वी
छत्त-छत्रम्
छउम, छम्म—छद्म
छिरा—शिरा

ज

जम्हा-यस्मात्
जा-जाव-यावत्
जच्चन्धो—जात्यान्धः
जहट्ठिय—यथास्थितम्
जाईसरण—जातिस्मरणम्
जयपडाया-जयपताका
जक्खो-यक्षः
जसो-यश.
जम्मो-जन्म
जपिऊण-जल्पित्वा
जिणदेसिओ-जिनदेशितः
जत्ता-यात्रा
जारिसो—यादृश.
जढल, जढर-जठरम्
जावज्जीव-यावज्जीवम्
जइ-यदि
जओ-यत'

णणी—जननी
नमो—यम.
जन्त हस—यन्त्रगृहम्
जम्बूमुणी—जम्बूमुनिः
जोव्वण—यौवन
जरो—ज्वरः
जग—जगत्
जम्मओ—जन्मतः
जिब्भा, जीहा—जिह्वा
जत्थ—यत्र
जहन्नओ—जघन्यतः

झ

झाणानलो—ध्यानानलः
झायतो—ध्यायन्
झत्ति—झटिति
झओ—ध्वजः
झाण—ध्यानम्

ट

टगरो—तगर
टसरो—त्रसरः
टूवरो—तूवरः

ठ

ठाण—स्थानम्
ठीण—स्त्यानम्

ड

डसणम्—दशनम्

ण

णडाल, णिडाल—ललाटम्
णङ्गल—लाङ्गलम्
णङ्गूल—लाङ्गूलम्
ण्हाविओ—नापितः
णचा—ज्ञात्वा

त

ता ताव—तावत्
तजहा—तयथा
तक्करो—तस्करः
तम्ब—ताम्रम्
तूह, तित्थ—तीर्थम्
तण—तृणम्
तम्बोल—ताम्बूलम्
तओ—ततः
तोणीरम्—तूणीरम्
तिप्प—तृप्त
तारिसो—तादृशः
तुम्हारिसो—युष्मादृश
तलाय—तडागम्
तुच्छ—तुच्छम्
तवोधणो—तपोधनः
तवो—स्तवः

थ

थोत्त—स्तोत्रम्
थुणन्ति—स्तुवन्ति
थोऊण, थुणिऊण—स्तुत्वा
थुओ—स्तुतः
थणच्छीर—स्तनक्षीरम्
थीण, थिण्ण—स्त्यानम्
थोर—स्थूलम्
थोक, थोव, थेव, थोअ—स्तोकम्
थवो—स्तवः
थुई—स्तुतिः

द

दुविह—द्विविधम्
दव्वसुय—द्रव्यश्रुतम्
दट्ठूणं—दृष्ट्वा
दाहिणसेढीइ—दक्षिणश्रेण्याम्
दुग्गंधो—दुर्गन्धः
दिक्खा—दीक्षा
दवदड्ढो—दवदग्धः
दारगो—दारकः
दिन्न—दत्तम्
दक्खो—दक्षः
दुइआ—द्वितीया
देइ—ददाति
दुच्चरिअ—दुश्चरितम्
दिट्ठतो—दृष्टान्तः
दवग्गी—दावाग्निः
दुआर, दार, देर—द्वारम्
दलणत्थ—दलनार्थम्
दोहा-इअ, दुहा-इअ—द्विधा-कृतम्
दइन्न—दैन्यम्
दइवअ—दैवतम्
देव्व, दइव्व, दइव—दैवम्
दुक्कड—दुष्कृतम्
दिही—धृतिः
दुअल्ल, दुऊल, दुगुल्ल—दुकूलम्
दसण—दशनम्
दालिद्द—दारिद्र्यम्
दुवालसंग—द्वादशाङ्गम्
दइचो—दैत्यः
दलिद्दो—दरिद्रः
दुग्गा-वी, दुग्गा एवी—दुर्गादेवी
दे-उल, देवउल—देवकुलम्
दुक्कर—दुष्करम्
दीसइ—दृश्यते

ध

धओ—ध्वजः
धन्ना—धन्या
धिरत्थु—धिगस्तु

धीर-धैर्यम्
धिई-धृतिः
धूवो—धूपः

न

नत्थि—नास्ति
नत्थिओ-नास्तिकः
नीसासो-निःश्वासः
नूण-नूनम्
निच-नित्यम्
नेह-स्नेहः
निवो-नृपः
नरिन्दो-नरेन्द्र
निययठाणाओ-निजस्थानात्
नट्ठो-नष्टः
नाऊण-ज्ञात्वा
नमइ-नमति
निक्कारण-निष्कारणम्
नच्चंति—नृत्यन्ति
नच्च-नृत्यम्
निज्झरो-निर्झरः
निहुत्त, निअत्त-निवृत्तम्
नीसासूससा-निःश्वासोच्छ्वासौ
नयर—नगरम्
नयण-नयनम्
नेविज्ज-नैवेद्यम्

निद्दोसो-निर्दोष
निवसइ-निवसति
निव्वेओ-निर्वेद
निउर, नेउर, नूवर-नूपुरम्
निट्ठुरो-निष्ठुरः
निसंसो-नृशंसः
निक्ख-निष्कम्
निक्कम्प-निष्कम्पम्
निक्कमो-निष्क्रमः
नाविओ-नापितः
निच्चलो-निश्चलः
निप्पिहो-निःस्पृहः
निवत्तण-निवर्तनम्
निक्खेवो-निक्षेपः
निप्फावो-निष्पावः
निरुविअ-निरूपितम्
निण्ण-निम्नम्

प

पम्हल-पक्ष्मलम्
पण्णरस, पण्णरह-पञ्चदश
पणसट्ठी-पञ्चषष्टिः
पडिओ-पतित
पणमिऊण-प्रणम्य
पत्थणा-प्रार्थना
पत्त, पात्त-पात्रम्

पाहुड–प्राभृतम्
पिध, पिह, पुध, पुह–पृथुक्
पच्चओ–प्रत्ययः
पज्जलिओ–प्रज्वलितः
पइदियह–प्रतिदिवसम्
पडिवक्खो–प्रतिपक्षः
पत्थिवो–पार्थिवः
पुरओ–पुरतः
पसूआ–प्रसूता
पडिबोहिओ–प्रतिबोधितः
पच्चुवयारो–प्रत्युपकारः
पुज्जो–पूज्यः
पुरिसो–पुरुषः
पिच्छिऊण–प्रेक्ष्य
पुट्ठो–पृष्टः, स्पृष्टः
पक्खित्तो–प्रक्षिप्तः
पेरंत, पज्जंत–पर्यन्तम्
पउमदल–पद्मदलम्
पणमइ–प्रणमत
पक्खाओ–प्रख्यात
पीडेइ–पीडयति
पायड, पयड–प्रकटम्
पच्चक्ख–प्रत्यक्षम्
पच्छा–पश्चात्
पुढुम, पुढम, पढुम, पढम–प्रथमम्
पच्छेकम्म–पश्चात्कर्म
पोम्म, पउम—पद्मम्
पयय, पायय, पयड, पायड–प्राकृतम्
पसढिल, पसिढिल–प्रशिथिलम्
पेऊस–पीयूषम्
पउरिस–पौरुषम्
पट्टण–पत्तनम्
पच्छिम–पश्चिमम्
पत्थरो–प्रस्तरः
पण्णासा–पञ्चाशत्
पुप्फ–पुष्पम्
पच्छ–पथ्यम्
पज्जत्त–पर्याप्तम्
पवत्तण–प्रवर्त्तनम्
पज्जुण्णो–प्रद्युम्नः
पसत्थो–प्रशस्त॰
पल्लत्थो, पल्लट्ठो–पर्यस्त॰
पोग्गल पुग्गलं–पुद्गलम्

फ

फासिंदियवंजणुग्गहे–स्पर्शेन्द्रिय-व्यञ्जनावग्रहः
फासुअ–प्रासुकम्
फुड–स्फुटम्
फंदण–स्पन्दनम्

ब

बारस, बारह—द्वादश
बीआ-द्वितीया
बीओ-द्वितीय
बाहजलुल्लिय-बाष्पजलार्द्रितम्
बार-द्वारम्
बोहतो-बोधयन्

भ

भवभीओ-भवभीत
भुत्तूण, भोत्ता-भुक्त्वा
भारिआ, भज्जा-भार्या
भारहखित्त-भारतक्षेत्रम्
भजह-भजत
भोअणमेत्त-भोजनमात्रम्
भुई-भृति
भवारिसो-भवादृश.
भयणा-भजना
भाण, भायण-भाजनम्
भप्पो, भस्सो-भस्म
भिप्फो-भीष्म.
भिप्मलो-विह्वल

म

मइनाण-मतिज्ञानम्
मुणेयव्वो-ज्ञातव्यः
माहोडव्वीए-मोट्टाटव्याम्
महप्पा-महात्मा
मिच्छादिट्ठी-मिथ्यादृष्टिः
मुणीसरो-मुनीश्वरः
मसाण-श्मशानम्
मियङ्को-मृगाङ्कः
मुत्तूण-मुक्त्वा
मणुअभवो-मनुजभव.
मीसिआ-मिश्रिता
मिहुण-मिथुनम्
मिट्ठ-मृष्टम्
मुणाल-मृणालम्
मुसा, मूसा, मोसा-मृषा
मच्छलो, मच्छरो-मत्सरः
मारिसो-मादृशः
मउण-मौनम्
मरगय-मरकतम्
मन्त-मन्त्रम्
मणुअत्त-मनुजत्वम्
माणुसत्त-मानुषत्वम्
मढो-मठ.
माउलुंग-मातुलुङ्गम्
मडय-मृतकम्
मङ्खिओ-मार्दितः
मुत्ताहल-मुक्ताफलम्
मुट्ठी-मुष्टि

मन्तू, मन्नू–मन्युः
महण्णवो–महार्णव.
माउक्क, माउत्तण–मृदुत्वम्
मोहो, मऊहो–मयूखः

र

रण्ण–अरण्यम्
रुद्दझाणोवगओ–रौद्रध्यानोपगतः
रुद्दो–रुद्रः
रज्जद्ध–राज्यार्द्धम्
रयणरहो–रत्नरथः
रायसुआ–राजसुता
रिण–ऋणम्
रयय–रजतम्
रसायल–रसातलम्
रयणरासी–रत्नराशि
रग्गो, रत्तो–रक्त
रा-उल, रायउल–राजकुलम्
रज्ज–राज्यम्
रिसी–ऋषिः

ल

लक्खण–लक्षणम्
लुद्धो–लुब्ध
लच्छी–लक्ष्मी
लहन्तो–लभमान'
लद्धूण–लब्ध्वा
लोहो–लोभः
लायण्ण–लावण्यम्
लहई–लभते
लम्भामो–लप्स्यामः
लङ्गूल–लाङ्गूलम्
लुक्को, लुग्गो–रुग्णः

व

वेहव्वम्–वैधव्यम्
वञ्जणुग्गहे–व्यञ्जनावग्रहः
वज्जरिसहनाराय–वज्रऋषभनाराचम्
वेयणिज्ज–वेदनीयम्
वल्लहो–वल्लभः
विन्नाय–विज्ञातम्
विन्नाण–विज्ञानम्
वयण–वचन, वदनम्
विहरन्तो–विहरन्
वेयड्ढो–वैताढ्यः
विलया, वणिया–वनिता
विज्जाहरो–विद्याधर.
वच्छलम्–वत्सलम्
विणयधरो–विनयन्धर.
विक्खाओ–विख्यातः
वज्जिऊण–वर्जित्वा
वार–द्वारम्

वेण्हू, विण्हू–विष्णुः
वाहित्तम्–व्याहृतम्
वणआलीयम्–वनालीयम्
विआणम्–वितानम्
वइर, वेर–वैरम्
वइसिअम्, वेसिअम्–वैसिकम्
वलयामुह–वडवामुखम्
वहुत्तम्–प्रभूतम्
वद्धावण–वर्द्धापनम्
वेअओ, वेडिओ–वेतसः
वारण, वायरण–व्याकरणम्
यसो–यश
वज्जम्–वज्रम्, वर्यम्
वेज्जो–वैद्य.
वट्टुलम्–वर्तुलम्
वट्टो–वृत्त
विब्भलो, विहलो–विह्वल
वोकन्त, वुक्कन्तम्–व्युत्क्रान्तम्

स

सुयम्–श्रुतम्
सुयनाणम्–श्रुतज्ञानम्
सोइंदिओवलद्धी–श्रोत्रेन्द्रियो-
पलब्धि
सुयनिस्सियम्–श्रुतनिश्रितम्
सयभूरमणे–स्वयम्भूरमण.
सुत्तम्, सूयम्–सूत्रम्
सड्ढा, सद्धा–श्रद्धा
समरिओ–संस्मृत'
सद्दा–सद्दा
समुप्पन्नो–समुत्पन्नः
सुक्ख–सौख्यम्
समायरिअम्–समाचरितम्
सासयम्–शाश्वतम्
सोमसिरी–सोमश्री
सन्तुट्ठो–सन्तुष्ट
सम्मदिट्ठी–सम्यग्दृष्टि
सव्वओ–सर्वतः
सयवरो–स्वयंवर'
सोअव्वो–श्रोतव्य
सत्थवाहो–सार्थवाह'
सञ्झा–सन्ध्या
सुक्कम्–शुक्रम्
समत्थो–समर्थ
समत्तो–समाप्तः, समस्त
सुणिऊण, सोऊण, सोच्चा–श्रुत्वा
सय–स्वयम्
सुदुल्लहो–सुदुर्लभ.
सहावो–स्वभाव.
साहाविओ–स्वाभाविक
समोसरिओ–समवसृत.

सोवइ, सुवइ–स्वपिति
सढिल, सिढिल–शिथिलम्
सिंग, सग–शृङ्गम्
संवुडम्–संवृतम्
सरिसो–सदृशः
सिन्न, सेन्न, सइन्नम्–सैन्यम्
सइरम्–स्वैरम्
सूसासो–सोच्छ्वासः
सउहम्–सौधम्
सयढम्–शकटम्
सच्चम्–सत्यम्
सुकडम्–सुकृतम्
संपयम्–साम्प्रतम्
संपुडो–सम्पुटः
सढो–शठः
सत्तरीसयम्–सप्ततिशतम्
सक्कारो–सत्कारः
सिंघो, सीहो–सिंह
संघारो, संहारो–संहारः
सक्कयम्–संस्कृतम्
सक्कारो–संस्कारः
सुक्ख, सुक्क–शुष्कम्
सभल, सहल–सफलम्
सामच्छं, सामत्थम्–सामर्थ्यम्
संवत्तणम्–संवर्त्तनम्
संदट्ठो–सन्दष्टः
सेंफो, सिलिम्हो–श्लेष्म
सप्फम्–शष्पम्
सिलाहा–श्लाघा
सइ, सया–सदा
सुओ–सुतः

ह

हेउ–हेतु.
हणिऊण–हत्वा
हत्थिणाउरम्–हस्तिनापुरम्
हत्थो–हस्तः
होऊण–भूत्वा
हिययम्–हृदयम्

इत्याचार्यपण्डितव्रतश्रीमद्विजयनेमिसूरीश्वरचरणारविन्दच-
ञ्चरीकायमाणमुनिमतापविजयेन विरचिता प्राकृत-
शब्दरूपावलिः परिपूर्णतां समवाप्नोत् ॥

शुद्धिपत्रम्.

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठम्	पङ्क्तिः
सर्वाथ	सर्वार्थ	१	७
सरे	सरेण	१८	११
कक्खडो	कक्खडो	२१	२०
घहुवचनम्	बहुवचनम्	८	९७
तगर-त्रूवरे ट	तगर-त्रसर तूवरे ट'	११०	५
ऐभ्य.	एभ्यः	१८२	१३